

Eric Knight
Lassie hazatér

Fordította: Thurzó Gábor

TARTALOM

EZ A KUTYA NEM ELADÓ!
SOHA MÁS KUTYA NEM KELL NEKEM!
EGY ROSSZKEDVŰ ÖREGŰR
LASSIE ÚJRA HAZATÉR
„NE GYERE TÖBBÉ HAZA!”
REJTEKHELY A LÁPON
NEM MARADT MÁS, MINT A BECSÜLET
A SKÓCIAI FOGOLY
VÉGRE MEGINT SZABADON!
HOSSZÚ ÚT KEZDŐDIK
KÜZDELEM A LÉTÉRT
A FESTŐ SZEMÉVEL
AMIKOR EGY KUTYA SZENVED
AKI MEG AKAR ÖLNI EGY ÁLLATOT
LASSIE FOGSÁGBA ESIK
„NE HIGGY SOHA EGY KUTYÁNAK!”
LASSIE ÁTMEGY A HATÁRON
A LEGDRÁGÁBB AJÁNDÉK: A SZABADSÁG
ROWLIE-VAL AZ ORSZÁGÚTON
EGY BÁTOR SZÍV ÉS BÚCSÚ
AZ UTAZÁS VÉGE
MINT A RÉGI SZÉP IDŐKBEN

NÉHÁNY SZÓ AZ ÍRÓRÓL

EZ A KUTYA NEM ELADÓ!

Greenall Bridge-ben mindenki ismerte Sam Carraclough kutyáját, Lassie-t. Mi több: Lassie volt a legismertebb kutya a faluban, mégpedig három okból.

Először is mindenki megegyezett abban, hogy ilyen szép skót juhászkutyát még nem láttak a faluban.

Ez pedig nagy szó. Greenall Bridge ugyanis Yorkshire megyében fekszik, és nincs még egy hely kerek e világon, ahol olyan nagy urak volnának a kutyák, mint itt. Úgy látszik, hogy Észak-Angliának ezen a zord vidékén jobban tenyésznek, mint bárhol másutt. Szél és hideg eső fésüli a lápokot, és az növeszti sűrűre a kutyák bundáját is. Ugyanúgy megizmosodnak, mint az itteni emberek.

Ez a nép szereti a kutyát, és tudja, hogyan kell vele bánni. Száz meg száz bányászfaluja van Anglia e legnagyobb megyéjének; bárhová mégy, azt látod, hogy olyan tiszta tenyészetű és nemes tartású kutyák lépkednek a rosszul öltözött munkások után, amilyenekért még egy gazdag kutyabolondot is elepesztene az irigység.

És Greenall Bridge semmiben sem különbözött a többi yorkshire-i falutól. Lakói ismerték, értették és szerették kutyáikat. Jó egynéhány pompás példány ballagott gazdája után, de abban nem volt vita, hogy ha akadt is valaha Greenall Bridge-ben kiválóbb kutya Sam Carraclough háromszínű Lassie-jénél, akkor az rég lehetett, olyan rég, amikor még a mostani öregemberek sem éltek.

De volt még egy oka annak, hogy Lassie-t ilyen jól ismerte a falu. Mégpedig az - ahogy az asszonyok szokták mondani -, hogy „az órát utána lehetett igazítani”.

Ez régen kezdődött. Még akkor, amikor Lassie egyéves, gyors eszű, ugrabugra kutyakölyök volt, és Joe, Sam Carraclough kisfia rettentő izgalomban érkezett haza:

- Édesanyám, képzeld, mi történt! Kijövök az iskolából, és a kapu előtt ott várt rám Lassie... Csak azt nem értem, honnan tudta, hogy ott vagyok.

- Biztosan megszimatolta a nyomodat, Joe. Más magyarázat nincs.

Akárhogy is volt, Lassie másnap megint ott ült az iskola kapuja előtt, és harmadnap megint. Hetek, hónapok, évek múltak el, és ő mindig megvárta a kisfiút. Az asszonyok kinéztek az ablakon, a Fő utca boltosai kiálltak az ajtajukba, meglátták a Fekete-fehér-arany színű Lassie-t, ahogy büszkén ellépkedett előttük, és azt mondták:

- Öt perc múlva négy. Itt megy Lassie.

A kutya mindig ott volt, akár esett az eső, akár sütött a nap, és várt egy kisfiúra, egyre a sok közül, aki keresztülfutott a kikövezett játszótéren, s akik közül a kutyát nem érdekelte más senki, csak az az egy. Mindig egyforma örömmel üdvözölték egymást, aztán szépen hazasétáltak, a kutya meg a kisfiú. Így folyt ez kerek négy éven át.

Lassie közkedvelt alakja volt a falu mindennapi életének. Úgyszólván mindenki ismerte. Sőt Greenall Bridge népe valami olyanért is büszke volt rá, amit maguk se nagyon tudtak volna megmagyarázni. Ez a valami nagyon közel állt a hiúságukhoz, a hiúságuk pedig nagyon közel állt a pénzhez.

Tudniillik, ha valaki fölnevelt egy különösen szép kutyát, akkor az a kutya egy szép napon megszűnt kutya lenni. Egyszerre átalakult egy négylábú valamivé, amiért pénzt lehetett kapni.

Persze azért még kutya volt, de ugyanakkor valami más is, aminek híre esetleg eljuthatott egy gazdag ember fülébe, vagy pedig fölfigyelt rá valamelyik jó szemű kutyatenyésztő, aki aztán megvette. Persze igaz, hogy a gazdag ember éppúgy szeretheti a kutyáját, mint a szegény, csak hogy ezek ketten nem egyformán nézik a pénzt. A szegény ember ugyanis leül, és elkezd a fejét törni, hogy mennyi szén kell télire, hány pár cipő a gyerekeknek, és mennyi élelmiszert kell vásárolnia, hogy a gyerekei jól fejlődjenek - s egy nap hazajön és kijelenti:

- No, hát meg kellett tenni, ne kínozzatok! Majd fölnevelünk egy másikat, és azt éppúgy fogjátok szeretni, mint emezt.

Hány szép kutya tűnt el így a Greenall Bridge-i házakból! De Lassie nem volt közöttük.

Tudta is az egész falu, hogy még a rudlingi hercegnek sem sikerült Lassie-t a gazdájától megvásárolni, még ennek a gazdag hercegnek sem, aki hatalmas birtoka közepén pompás kastélyában, egymérföldnyire lakott a falutól. Híres volt róla, hogy kutyaóljai szebbnél szebb kutyákkal vannak tele.

Három éven át hiába próbálta a herceg megvásárolni Lassie-t. Sam Carraclough állta a sarat.

- Ne is fárasssa magát lordságod azzal, hogy ráígér a tavalyi árra - szokta mondani. - Ez a kutya... no, hát ez a kutya nem eladó.

Tudta ezt az egész falu. Ez volt az a valami, amiért különösképpen szerették Lassie-t. Büszkék voltak rá, hogy ezt a kutyát még egy herceg pénze sem tudta tőlük elvenni.

Igen ám, csak hogy a kutyának az ember az ura, az embernek pedig a sorsa. És jöhet olyan idő az ember életében, amikor úgy megveri a sors, hogy meg kell hajtania fejét, és le kell nyelnie büszkeségét, hogy a családjának betevő falatja legyen.

SOHA MÁS KUTYA NEM KELL NEKEM!

Joe Carraclough csak annyit látott, hogy nincs ott a kutya...

Aznap is a többiekkel együtt jött ki az iskolából, és olyan sugárzó boldogsággal rohant keresztül az udvaron, mint minden gyerek az egész világon, ha vége a tanításnak. Egész gépiesen - ahogy száz meg száz nap után már vérévé vált - odarohant a kapuhoz, ahol Lassie várni szokta őt. De aznap nem volt ott.

Joe megállt. Kedves arcú, jól megtermett kisfiú volt. Elkezdte törni a fejét, hogy mi történhetett. Széles homlokán, barna szeme fölött megjelent egy ránc. Az első pillanatban képtelen volt megérteni, hogy igaz lehet az, amit lát.

Végig-végignézett az utcán.

Hátha csak elkésett Lassie? Tudta, hogy nem késhet, mert az állat más, mint az ember. Az embernek órája van, és mégis állandóan előfordul, hogy „csak néhány percet késik”. Az állatnak nincs szüksége időmérőre.

Van benne valami, ami pontosabb az óránál, mégpedig az időérzéke, mely nem késik és nem siet soha. Pontosán megérzi, tévedhetetlenül, ha itt az ideje, hogy megtegye, amit tennie kell. Ezt Joe is tudta. Épp eleget beszélt róla az édesapjával, eleget kérdezgette, vajon honnan tudja Lassie, hogy ideje elindulnia az iskola kapuja felé. Lassie tehát nem késhetett el.

Joe Carraclough ott állt a kora nyári nap fényében, és törte a fejét. Hirtelen belehasított az aggodalom. Hátha elgázolták Lassie-t!

Még beléje sem férközött az ijedség, máris elhessegette magától. Lassie-t sokkal gondosabban nevelték, hogysem figyelmetlenül csavarogjon ide-oda. Ügyesen és óvatosan járta a falu utcáit; és ráadásul Greenall Bridge-ben nincs valami nagy forgalom. Az országút egy mérfölddel odébb a folyó völgyén vág keresztül. A faluba csak egy keskeny szekérút kapaszkodik föl, és ez is, amikor már fölérkezik a lápos síkságra, keskeny gyalogösvényekké szakadozik széjjel.

Hát akkor talán ellopta valaki Lassie-t?

Ez sem volt nagyon valószínű. Idegen ember hozzá sem nyúlhat Lassie-hez, hacsak nincs ott valaki a Carraclough családból, aki ráparancsol, hogy tűrje. És emellett a falu határán messze túl is olyan jól ismerték a kutyát, hogy a tolvajnak már emiatt is elment a kedve a lopástól.

Akkor hát hol lehet?

Joe úgy oldotta meg e kérdést, ahogy a világon minden kisfiú meg szokta oldani a nehéz kérdéseket: hazament, és megkérdezte az édesanyját.

Úgy szaladt végig a Fő utcán, ahogy csak bírt. Megállás nélkül rohant el a boltok előtt, átvágott a falun, felzihált a hegyre kapaszkodó ösvényen, berontott a kerti ajtón, végigszáguldott a kerti úton, aztán belökte a ház ajtaját, és nagyot kiáltott:

- Anya! Anya! Valami történhetett Lassie-vel! Májna nem jött el értem...

Még ki sem mondta, s már érezte, hogy valami nincs rendjén. Senki sem pattant föl. Senki sem kérdezte, mi történt. Senki sem ijedt meg attól, hogy valami szörnyűség történhetett azzal a gyönyörű kutyával...

Joe-nak feltűnt ez a csönd. Hátával az ajtónak támaszkodott és várt. Édesanyja mereven nézte az asztalt, melyet épp uzsonnára terített. Egy percig meg sem mozdult, aztán rápillantott férjére.

Joe apja egy zsámolyon ült a tűzhely előtt. Ránézett a fiára. Aztán lassan, némán elfordult, és belebámult a tűzbe.

- Mi történt, édesanyám?! - kiáltotta Joe. - Mi baj?

Carraclough-né letett egy tányért, és csak azután szólalt meg.

- Végre is meg kéne neki magyarázni a dolgot - mormogta csak úgy maga elé.

Látta, hogy férje meg se moccan. Visszafordult a fiához.

- Jobb, ha mindjárt megtudod, Joe - mondta. - Lassie nem megy érted többé az iskolába, és nincs semmi haszna, ha sírsz utána.

- De miért? Mi történt velem?

Carraclough-né a tűzhelyhez lépett, föltette a teát, és így válaszolt, háttal a fiúnak:

- Mert eladtuk. Ez történt.

- Eladtuk! - ismételte magas hangon Joe. - De miért adtátok el? Miért kellett Lassie-t eladni?

Az édesanyja mérges tekintetet vetett rá.

- Eladtuk, és nincs itt, és kész. Te pedig ne kérdezz többet, úgysem lehet változtatni a dolgon. Nincs itt, ez történt, és minden szóért kár.

- De édesanyám...

Joe hangja csupa ijedtség volt. Az anyja a szavába vágott:

- Egy szót se többet! Tessék, itt a teád. Gyerünk, fiam, ülj le.

A kisleány engedelmesen leült a helyére. Carracloughné a férjéhez fordult:

- Te is gyere, Sam, és egyél. Nem valami híres uzsonna, de lássunk hozzá.

A férfi oly ingerülten pattant fel, hogy Carracloughné elhallgatott. Nézte, hogy szótlanul odamegy az ajtóhoz, egy szőgről lekasztja sapkáját, és kimegy. Az ajtó becsapódott utána. Egy percig nagy csönd volt a házban. Aztán hirtelen fölcsattant Carraclough-né hangja:

- Látod, mit csináltál? Feldühösítetted apádat. Remélem, most boldog vagy.

Leült, és fáradtan maga elé nézett. Hosszú ideig egyikük sem szólt. Joe tudta, hogy az anyja nem volt igazságos, amikor őt okolta a történetekért, de azt is tudta, hogy az édesanyja mindig ezen a módon rejti el fájdalmát. Ezért szokott tőle kikapni is. Errefelé mind ilyenek az emberek: hozzászoktak a nehéz élethez, és attól nyersek, makacsok. Ha elérékenyülnek valamin, akkor magukba fojtják érzéseiket. Az asszonyok azért civakodnak és veszekednek, hogy eltitkolják, ami fáj. Nem akarnak ezzel semmi rosszat, és szerencsére hamar elfüstölög a haragjuk.

- No gyere, Joe... Egyél.

Máris gyengéd és szelíd volt az édesanyja hangja.

A kisleány csak bámulta a tányérját mozdulatlanul.

- No, mi lesz, kisleány? Edd meg szépen a vajás kenyeredet. Nézd, milyen ropogós, friss kenyér! Ma sütöttem. Miért nem látsz hozzá?

Joe lehajtotta a fejét.

- Nem bírok enni - mondta alig hallhatóan.

- Azok a kutyák, azok a kutyák, mindig azok a kutyák! - kiáltott fel az anyja, s a hangja tele volt haraggal. - Mennyi baj van azokkal a kutyákkal! Tudd meg, fiam, hogy boldog vagyok, hogy Lassie elment. Igenis, boldog! Jobban kellett rá vigyázni, mint egy gyerekre... De most elment, és nincs itt, és nincs vele gond, és én nagyon boldog vagyok. Igenis, nagyon boldog vagyok!

Carraclough-né szipáskolt egyet-kettőt, s ettől kövérkés alakja rázkódni kezdett. Aztán kivette zsebkezdőjét a kötélyzsebéből, és kifújta az orrát. Ránézett a fiára, aki még mindig mozdulatlanul ült. Szomorúan megcsóválta a fejét, s a hangja megint egészen szelíd volt:

- Gyere ide, Joe...

A fiú fölkel, odament hozzá. Ő pedig átkarolta kövér karjával, és belenézett a tűzbe.

- Nézd, Joe, te már nagyfiú vagy, és meg tudod érteni a dolgokat. Biztosan észrevetted, hiszen észre kellett vened, hogy mostanában nem ment jól nekünk... Hogy ez mit jelent, azt is tudod. Mert ennünk kell, a házbért is fizetni kell, és Lassie... No, hát Lassie egy csomó pénzt megért, és... és tovább már nem tarhattuk. Most nagyon nehéz idők járnak, és nem szabad... Nem szabad megszorítani az apádat. Úgyis elég gondja-baja van. Hát ennyi az egész. A kutya elment.

Joe Carraclough ott állt az édesanyja mellett, és megértette, hogy mi történt. Greenall Bridgeben még a tizenkét éves kisfiúk is tudják, mit jelent ez a mondat, hogy: „Nehéz idők járnak.”

Évek óta - amióta csak emlékezni tudnak a gyerekek - az apák a Wellington-aknában dolgoztak, a falu fölött. Váltásra mentek, váltásról jöttek, cipelték ételhordóikat meg a bányászlámpáikat, és fejtették a bányák gazdag szenét. Aztán jöttek a nehéz idők. Nem ment az üzlet, nem kellett a szén, a bányász keveset keresett. Nagy ritkán jött egy kis föllendülés, akkor végigdolgozták egész hetüket.

Ilyenkor mindenki boldog volt. Persze ez sem volt valami jó élet, mert a bányásznép még jó dolgában is sanyarúan él. De ilyenkor legalább bizalommal nézték az életet, a családokhoz beköltözött a békesség, és ha nem is volt valami bőséges a koszt, mégsem maradt senki éhen.

De most, alig néhány hónapja, bezárt az akna. A nagykerék nem forgott többé a tetején. Váltáskor nem özönlöttek föl az udvarra a bányászok, ehelyett ott ácsorogtak a munkaközvetítő előtt. Itt álltak az utcasarkon, és várták a munkát. De nem volt munka. Úgy látszik, ők is az egyik olyan „csapások sújtotta vidéken” éltek, amelyenről sokszor írnak az újságok: olyan vidéken, ahol meghalt az ipar. Egész falvak népe állott munka nélkül. Annyi keresetük se volt, hogy betevő falatjuk legyen. Az állam valami éhbérrel segített rajtuk, épp annyit kaptak hetenként, hogy éhen ne vesszenek.

Joe is tudta ezt. Hallotta, hogy mit beszélnek a falusiak. Látta a férfiakat a közvetítő előtt ácsorogni. Azt is tudta, hogy apja már régen nem jár munkába, és azt is, hogy sem apja, sem anyja erről soha egy szót sem szól öelőtte, mert a maguk nyers, de emberséges módján nem akarták az ő gyenge vállait is megrakni az élet nehéz terhével.

Mindezt világosan felfogta ésszel, de a szíve mégis Lassie után sírt. Csendet parancsolt magának. Nyugodt maradt, és csak ennyit kérdezett:

- Ugye, később majd visszavásárolhatjuk, édes anyám?

- Nem, fiam. Lassie nagyon drága kutya, és túl sok pénzünkbe kerülne. De várj türelemmel, majd egyszer szerzünk egy másik kutyát. Majd eljönnek a jobb idők, és akkor lesz a házban egy új kölyökkutya... Örülnél neki?

Joe Carraclough lehajtotta és megcsóválta fejét. A válaszát alig lehetett megérteni:

- Nem, édesanyám. Én soha, de soha nem akarok másik kutyát. Csak Lassie-t!

EGY ROSSZKEDVŰ ÖREGŰR

Rudling hercege egy rododendronbokor mellett állt és körülnézett. Hangját még jobban kieresztette.

- Hynes! - üvöltötte. - Hol ez a fráter már megint? Hé, Hynes!

Ahogy ott állt, kivörösödött arccal, zilált fehér üstökével, pontosan olyan volt a herceg, amilyen a híre: a legrosszabb kedvű öregúr a három yorkshire-i járásban.

Ki tudja, valóban megérdemelte-e rossz hírnevét; annyi bizonyos, hogy szavai és tettei alátámasztották ezt a gyanút. Talán csak azért volt ilyen, mert öhercegsége felette nagyothallott, ennél fogva mindenkivel olyan hangon ordította, mintha egy gyalogezredet vezényelne a díszfelvonuláson, amit különben meg is tett jó egynéhány évvel ezelőtt. Másik rossz szokása az volt, hogy mindig magával hordta kőkényfából faragott botját, vadul lóbálta a feje fölött, és amúgy is nyomatékos kifejezéseinek ezzel még nagyobb nyomatékot adott. És végül rosszkedvének még egy indoka volt, az, hogy csöppet sem volt meglegedve a világ folyásával.

A herceg ugyanis csak egy dolgot tudott biztosan, mégpedig azt, hogy a világ - ahogy ő mondta - „romlásnak indult”. Semmi sincs olyan jól, mint az ő ifjúkorában. A lovak nem vágtatnak olyan gyorsan, az ifjak nem olyan bátrak és büszkék, az asszonyok kevésbé szépek, a virágok satnyábban nőnek, ami pedig a kutyákat illeti, ha ugyan fennmaradt belőlük néhány valamirevaló példány, az csak annak köszönhető, hogy az ő birtokán tenyészték.

Szerinte már senki sem tud olyan tiszta angolsággal beszélni, mint az ő ifjúsága idején. Arról is szentül meg volt győződve, hogy nem a süketsége miatt hall rosszul, hanem azért, mert ennek a mai népségnek az az átkozott rossz szokása van, hogy motyognak, lenyelik a szavak felét, ahelyett, hogy olyan szépen és érthetően beszéljenek, mint az ő fiatakorában.

Hát még a mai fiatalok! A herceg sokszor - de milyen sokszor - elmélkedett arról, hogy aki a XX. században született, nem ér egy hajítófát sem.

Ez persze furcsa egy kicsit, mert az egyetlen rokon, akit a herceg kedvelt - és aki viszonzta is ezt a vonzalmat -, családjának éppen legfiatalabb tagja volt, tizenkét éves leányunokája, Priscilla.

Most is Priscilla jött segítségére, ahogy ott állt a rododendronbokornál, és botját feje fölött forgatva üvöltözött.

Elsiklott a bot egy vad suhintása elől, és megcibálta nagyapja sportöltönyének zsebét.

- Na végre! - ordított a herceg. - Csoda, hogy egyáltalán előjön valaki. Nem tudom, mi lesz a világból. A cselédek rosszak, mindenki olyan süket, hogy nem hall egy szót sem. Romlásnak indult ez az ország!

- Zöldség - mondta Priscilla.

Magabiztos, fölényes kis hölgy volt Priscilla. Olyan sokat volt együtt a nagyapjával, hogy teljesen egyenrangúnak tartotta magát vele. Vagy azért, mert mindketten öreg gyerekek voltak, vagy pedig két nagyon fiatal felnőtt.

- Mit mondtál? - bömbölte a herceg, lenézve rá. - Ne motyogj! Beszélj hangosan!

- Azt mondtam, hogy zöldség! - kiáltotta Priscilla.

- Zöldség? - ordította a herceg.

Még egyszer lenézett a lányra, aztán falrengető nevetésben tört ki. A maga módján nagyon jó véleménye volt Priscilláról. Úgy vélte, hogy ha ennek a lánynak van mersze visszabeszélni, akkor csak őtőle örökölhette a bátorságot.

Így aztán mindjárt földerült, mihelyt a magasból lenézhetett kis unokájára. Megpödörte hosszú fehér bajuszát, mely sokkal hosszabb és finomabb volt, mint azok a bajuszfélék, melyek mostanában nőnek a férfiakon.

- Jó, hogy itt vagy - mormogta. - Egy új kutyát akarok neked mutatni. Pompás példány! Valami gyönyörű! A legnemesebb skót juhászkutya, amelyet világéletemben láttam.

- De olyan szép biztosan nincs, mint a régi világbeli kutyák - mondta Priscilla.

- Ne motyogj! - mordult rá a herceg. - Egy szavadat se értem.

Pedig jól értette, mit kérdezett az unokája, de tette, mintha nem hallana jól.

- Tudtam én, hogy előbb-utóbb az enyém lesz - folytatta. - Három éve járok utána.

- Három éve! - csodálkozott Priscilla. Tudta, hogy a nagyapja erre a csodálkozásra vágyott.

- Úgy ám, három éve! Azt hitte, hogy majd én húzom a rövidebbet, de tévedett. Tíz fontot kínáltam neki három évvel ezelőtt, és nem adta. Egy évre rá fölmentem tizenkettőre, de úgy sem adta. Tavaly beígértem a kutyáért tizenötöt. Mondtam, hogy ennél már nincs tovább, de nem hitte el. Még egy fél évig húzta-halogatta a dolgot, aztán a múlt héten megüzente, hogy elfogadja az alkut.

A herceg nagyon elégedett volt önmagával, de Priscilla megcsóválta a fejét.

- És honnan tudod, hogy nincs meghamisítva a kutya?

Ez nagyon okos kérdés volt, mert az igazat megvallva, a yorkshire-iek olyan jól értenek a kutyatenyésztéshez, hogy néha kissé túlzásba is viszik ezt a tudományukat. Agyafűrt és titkos módszerekkel tudják elleplezni a kutyák hibáit. Addig dögönyöznek egy kajlára sikerült fület vagy egy csúnya faroktartást, amíg jóformán észre sem lehet venni, s egy kevéssé járatos vevőre rá lehet sózni a kutyát; a csel csak akkor derül ki, amikor megtörtént a vásár, és új otthonába került a kutya. Az ilyen ügyességeket és cselfogásokat hívják „kutyahamisításnak”. Ha veszel vagy eladsz egy kutyát, éppúgy, mint a lovaknál, csak egy íratlan szabály érvényes: *caveat emptor*-vevő, vigyázz!

A herceg azonban Priscilla kérdésére még nagyobbat nevetett, mint az előbb.

- Hogy honnan tudom, hogy nincs meghamisítva? Mert én is yorkshire-i vagyok. Legalább annyi furfangot tudok, mint ők, sőt kezeskedem érte, hogy még ráadást is tudnék nekik adni! Nem, nem, ez egy tisztességes kutya. Azt a hogyishívjákot pedig, azt a Carracough-t, akitől vettem, nagyon jól ismerem. Az nem merne engem becsapni. Holtbiztos, hogy nem.

Eközben a herceg fenyegetően hadonászott a kökénybottal, mintha párbajra akarná kihívni, aki túl akarna járni az eszén. Így sétált az öregember meg az unokája a kutyaólak felé vezető ösvényen. Ott aztán megálltak, és a drótkerítés mögül megnézték a kutyát.

Priscilla szeme előtt ott hevert a fekete-fehér-sötétarany színű Lassie. Fejét két mellső lábán nyugtatta, és fényesen rajzolt, gyengéden sötétlő homloka élesen kiemelkedett gazdag sörénye hátteréből.

A herceg csettintett, hogy odahívja a kutyát. De Lassie meg se moccan, csak a füle rezzenet jeléül, hogy meghallotta a hívást. Fekve maradt, s még a szemét sem fordította arra a két emberre, akik megbámulták.

Priscilla lehajolt, tapsolni kezdett és fölkiáltott:

- Gyere, kutya! Gyere gyorsan! Gyere ide hozzám!

A kutya barna szeme a leány felé fordult egy pillanatra, egy sötétbarna, szomorú, tépelődő szempár. Aztán újra a semmibe meredt.

Priscilla fölállt.

- Ez a kutya nincs jól, nagypapa!

- Butaság! - mordult rá a herceg. - Nincs neki semmi baja. Hynes! Hynes! Hol bujkál ez az alak?

- Jövök már, uram!

Az épület mögül egy éles orrhang szólalt meg. Aztán felbukkant maga Hynes, a kutyatenyésztő.

- Parancsára, uram. Engem hívott?

- Hát ki mást? Süket maga, ember? És mi baja ennek a kutyának?! Rossz bőrben van, Hynes.

- Hát csak nem akar enni - magyarázta a tenyésztő. - Elkényeztették. Azt mondom, uram, ezek a munkások agyonkényeztetik a kutyáikat. Ezüstkanállal etetik őket, azt mondom. De majd én kigyógyítom a bajából. Néhány nap múlva úgy megeszi az előírtasos kosztot, mint a pinty.

- Hát csak vigyázzon rá! - ordította a herceg. - Tartsa rajta a szemét, Hynes.

- Úgy lesz, uram - buzgólkodott Hynes.

- Ajánlom is - mondta búcsúzóul a herceg.

Dörmögve továbbment. Egy kis csalódást érzett. Szeretett volna elbüszkélkedni a jó vétellel az unokájának, ehelyett csak egy makrancos kutyát mutathatott neki.

Hallotta, hogy a kislány mond valamit.

- Mit beszélsz?

Priscilla fölnézett rá.

- Azt kérdeztem, hogy miért adta el neked a kutyáját az az ember.

A herceg megállt, és megvakarta a füle tövét.

- Azt hiszem, rájött, hogy egy fillérrel sem kaphat érte többet. Ezt addig mondtam neki, míg el nem hitte, hogy ez az igazság.

Amíg hazafelé tartottak a nagy, öreg Házba, Hynes, a tenyésztő odaállt a kutya ketrece elé.

- Azt mondom, majd megjön az étvágyad, barátocskám - mondta Lassie-nek. - Ha magadtól nem eszel, akkor majd lenyomom az ételt a torkodon.

Lassie mintha nem is hallotta volna. Épp csak hunyorított egyet, mintha azt mondaná, hogy nincs is ott senki a rácson túl. Mikor pedig odébbállt az az ember, moccnás nélkül feküdt a napon, míg csak hosszúra nem nyúltak az árnyékok. Ekkor nyugtalan lett. Föltápászkodott. Fejét emelgette, és beleszimatolt a szélbe. Halkan vinnyogott, mintha nem találná meg azt, akit keresett. Föl-le járkált, szorosan a rács mellett, föl és le.

Kutya volt, és hiányzott az a képessége, hogy érzéseit szavakba öntse. Egyetlen érzés uralkodott benne, egész testében szétáradt ez az érzés, eleinte homályosan, bizonytalanul, aztán egyre tisztábban és világosabban. Az időérzéke intő jelzéseket adott izmainak és idegeinek. Aztán egyszerre tudta, hogy mit akar. Egészen biztosan tudta, hogy mit.

LASSIE ÚJRA HAZATÉR

Amikor Joe Carraclough kijött az iskolából, és a kapuhoz ért, alig mert hinni a szemének. Egy pillanatra megállt, aztán harsányat kiáltott:

- Lassie! Lassie!

Odaszaladt a kutyájához, túláradó örömeiben mellé térdelt, ujjait mélyen beleásva a sűrű szőrzetbe. Arcát sörényébe temette, és veregette az oldalát.

Aztán föl pattant, és örömeiben szinte táncra perdült. Különös ellentét volt a gyerek és a kutya között. A fiúból valósággal túlcordult a boldogság, a kutya viszont nyugodtan ült, és csak fehér hegyű farkának csóválása árulkodott arról, hogy örül a találkozásnak.

Míntha ezt akarta volna mondani: „Mire való ez a nagy izgalom? Az a dolgom, hogy idejőjtek, hát idejöttem. Mi van ebben olyan nagyszerű?”

- Gyere, Lassie - mondta a fiú.

Megfordult, és futásnak eredt az utcán. Első pillanatban nem is törte rajta a fejét, hogy került ide a kutya. Amikor pedig felötlött benne a csodálkozás, elhessegette magától.

Nem kell azt firtatni, hogy történt ez a csodálatos esemény. Elég az, hogy megtörtént.

Később megint nyugtalanítani kezdte valami, de igyekezett nem odafigyelni.

- Apja talán visszavásárolta a kutyát? Persze, biztosan ez történt.

Végigszáguldott a Fő utcán. Elragadtatása most már Lassie-re is átragadt. Ott loholt az oldalán, nagyokat ugrott a levegőbe, és elégedettségében élesen ugatott, ahogy örömeiben szokták a kutyák. Szája szélesre húzódott, ami a skót juhászkutyák állandó vonása, amikor örülnek valaminek; ezért aztán gazdáik megesküsznek rá, hogy a kutyájuk nevetni is tud.

Csak a munkaközvetítő előtt lassultak meg Joe léptei, mert hallotta, hogy az egyik férfi utánuk szól:

- Hé, fiú! Hol találtad meg a kutyádat?

A férfi a legparasztosabb yorkshire-i tájszólással beszélt, és Joe ugyanebben a tájszólásban válaszolt. Igaz ugyan, hogy az iskolában a legtisztább irodalmi angolsággal beszélgettek a gyerekek, de az udvariasság megkívánta, hogy a felnőtteknek tájszólásra tájszólással válaszoljanak.

- Ott volt az iskola kapujában! - felelte Joe.

De aztán sejteni kezdte a valóságot. Apja nem vásárolta vissza a kutyát, mert erről mindenki tudott volna már. Egy ilyen kicsi fészekben az emberek pontosan ismerik egymás ügyét-baját. És ebben a faluban különösképpen híre ment volna egy olyan nagy fontosságú eseménynek, mint egy kutya visszavásárlása.

Lassie tehát megszökött! Ezért van itt!

Joe Carraclough ettől fogva nem rohant olyan boldogan tovább. Lassan ment, és eltűnődött, ahogy a meredek úton befordult az otthonuk felé. Az ajtóban megfordult, és szomorúan figyelmeztette a kutyát:

- Maradj mögöttem, Lassie.

Gondoktól barázdált homlokkal állt az ajtó előtt. Kifejezéstelen arcot erőltetett magára, aztán lenyomta a kilincset, és belépett.

- Édesanyám - mondta -, egy kis meglepetés...

És feléje nyújtotta kezét, mintha segítséget kérne, hogy megarthassa azt, amire annyira vágyik.

- Lassie hazajött - mondta aztán.

Édesanyja nagyot nézett. Apja is felpillantott a tűz mellől. S ahogy ő beljebb lépett, szemükkel követték a kutyát, mely nem tágitott a sarka mellől. Megbámulták, de nem szóltak semmit.

És Lassie, mintha megértette volna, mit jelent ez a hallgatás, egy percre megállt, aztán lesunyt fejjel ment tovább, ahogy a kutyák járnak, amikor rossz fát tettek a tűzre, bár nem is sejtik, hogy mi a bűnük. Odament a tűzhely mellé a pokrócához, és csóválta a farkát, annak jeléül, hogy akármi nyomja is a lelkét, szeretné jóvátenni.

De úgy látszik, nem érdemelt bocsánatot, mert az apa szeme elfordult róla, és megint a tűzbe meredt. Szinte elzavarta látászögéből a kutyát.

Lassie irgett-forgott, aztán lassan a szőnyegre heveredett, de úgy, hogy teste hozzáérjen a férfi lábához. Sam azonban elhúzódott tőle. A kutya a tappancsára fektette fejét, és most már ő is a tűzbe bámult, mintha ott, a tűz tündérbirodalmának ragyogásában minden gondjukra választ kaphatnának.

Az asszony tért először magához. Csípőjére tette kezét, és sóhajtott egyet, olyan hangosan, hogy minden kétségbeesését kifejezte vele. Joe ránézett, s aztán, hogy meglágyítsa szülei kegyetlenségét, reménytől fénylő hangon kezdett beszélni:

- Amikor kijöttem az iskolából, ott ült, ahol ülni szokott. Ott ült a kapuban, és várt. El sem bírjátok képzelni, hogy megörült nekem. Csóválta a farkát! Olyan boldog volt, hogy újra láthatott!

Tovább beszélt, csak úgy folyt belőle a szó. Úgy érezte, hogy amíg szóval bírja tartani őket, addig sem apja, sem anyja nem fogja kimondani a rettegve várt választ. Mintha a szavak áradata késleltethetné az ítéletüket!

- Ahogy ránéztem, mindjárt láttam, hogy honvágya volt, honvágya mindhármunk után. Gondoltam, legjobb, ha hazahozom, és éppen csak hogy...

- Nem!

Az édesanyja volt, aki hangosan a szavába vágott. Ez volt az első szó, amit a két felnőtt kiejtett. Joe-nak egy pillanatra elakadt a lélegzete, de aztán tovább ontotta a szavakat; folytatta a harcot azért, amire olyan nagyon vágyott, és amit alig-alig mert remélni már.

- De hiszen visszajött, édesanyám! Rejtsük el! Senki sem találhat rá! Azt mondhatjuk, hogy mi nem is láttuk, és akkor...

- Nem! - ismételte határozottan az asszony.

Haragosan hátat fordított neki, és tovább terítette az asztalt. Ahogy a falujabeli asszonyok szokták: ő is a veszekedésben talált megnyugvást. Egyszerre megindult a szava, hidegen és élesen, hogy elleplezze igazi érzéseit.

- A kutyák, a kutyák, a kutyák! Már rosszul vagyok, ha hallom ezt a szót - kiabálta. - Nem bírom tovább. Eladtuk, elvitték és slussz, és minél gyorsabban pusztul innét, annál jobb. Fogd meg és vidd, de gyorsan, mert mindjárt itt lesz Hynes, az a mindentudó Hynes!

Az utolsó szavakat még élesebben mondta ki, hogy Hynes hanglejtését utánozza. A rudlingi herceg kutyatenyésztője ugyanis londoni volt, s a falusiak külön bosszankodtak, hogy nem olyan széles, és lassú tájszólásban beszél, mint ők, hanem feszesen és elegánsan, ahogy Angliában szokás.

- Csak ezt akartam mondani - folytatta az asszony. - Te pedig nyeld le és emészd meg, amit mondtam. A kutyát eladtuk. Tessék, vidd vissza ahhoz, aki megvette tőlünk.

Látván, hogy anyjától nem várhat semmi jót, Joe az apjához fordult. A férfi azonban úgy tett, mintha nem hallott volna egy szót sem. Joe új érveket keresett, és közben alsó ajka kicsücsörödött a nagy iparkodásban; akkor azonban maga Lassie lépett a tettek mezejére. Most, amikor a szobában csend lett, egyszerre azt hitte, hogy véget ért a viszály. Megnyugodva fölkel, odalépett Samhez, és finom vonalú orra hegyével szelíden elkezdte a kezét bökdödni, ami a kutyák nyelvén azt jelenti, hogy gazdájuk oltalmát és figyelmét keresik. A férfi azonban elvonta tőle a kezét, és újra a tűzbe bámult. Joe ezt is észrevette, és csendesen szóvá is tette.

- De apám - mondta szomorúan -, legalább üdvözöld Lassie-t. Hisz nem tehet semmiről, és nézd, mennyire örül, hogy itthon lehet. Legalább simogasd meg!

Sam azonban úgy tett, mintha meg sem hallaná.

- Tudod, biztosan nem törődnek veled a kastélyban - folytatta Joe, de mintha csak a levegőnek beszélt volna. - Azt hiszem, még etetni sem tudják tisztességesen. Nézd csak a szőrét. Ugye, mennyivel csúnyább, mint volt? Talán jót tenne neki, ha egy kis lenmagot áztatnának az ivóvizében. Mert én ezt tenném egy kutyával, ha fényét veszti a szőrzete, ugye, apám?

Joe apja még mindig a tűzbe bámult, de lassan elkezdett beleegyezően bólogatni. Ő talán észre se vette, milyen ügyes csapdát állított a fia, de Carraclough-né tüstént felfigyelt, és teleszívta a tüdejét levegővel.

- Nohát! - kiáltott Joe-ra. - Nem is volna vérbeli Carraclough, de még csak igazi yorkshire-i sem, ha nem értene jobban a kutyákhoz, mint bármi máshoz.

A szoba csak úgy visszhangzott a kiabálásától.

- Te jószagos isten, néha már azt hiszem, hogy ezek a mi férfaink többre becsülik a kuvaszaikat, mint saját húsuikat-vérüket! Mert ezt csinálják! Rajtunk a nehéz idők. Kapnak munkát? Dehogy kapnak! Fölveszik a munkanélküli-segélyt, és szikrát se bánják, evett-e az édes gyerekük, ha egyszer a kutyájuk telezabálta magát.

A férfi idegesen lógázta a lábát, de Joe gyorsan közbevágot:

- Nézd csak, édesanyám, milyen sovány. Fogadok, hogy nem kapott eleget enni.

Carraclough-né azonban nem lágyult meg.

- Ennek csak az lehet az oka - mondta -, hogy ez a mindentudó Hynes még a kutyái szájából is kilopja a jó falatokat. Ilyen rosszképű és fukar alakot úgyse láttam még az életben.

Miközben így ontotta magából a szót, szeme rátévedt a kutyára, és egyszerre megváltozott a hangja.

- Csakugyan nincs valami jó bőrben szegény. Mindjárt kap egy kis harapnivalót. Tudom, mi kell neki, mert én is ismerem ám a kutyákat!

Carraclough-né ekkor kapott észbe. Mostani sajnálkozása szöges ellentétben áll azzal, amit öt perccel ezelőtt mondott. Hogy mentse magát és védekezzen, újra felcsattant.

- De ha bezabált, menten visszamegy! - kiabálta. - És ha egyszer kitette a lábát, még egy kuvaszt be nem engedek a házba! Az ember felneveli, töri magát, annyi baj van vele, mint egy kisgyerekekkel - és ha sikerült valamire jutni vele, mit kap az ember cserébe?

Miközben tovább mérgelődött, egy tányér ételt melegített a kutyának. Elébe tette, és Joe-val együtt nézte, milyen gusztussal étkezik Lassie. Csak a férfi sajnált tőle még egy pillantást is, mintha a kutya sosem lett volna az övé.

Amikor Lassie jóllakott, Carracloough-né fölvette a tányért. Joe a tűzhely párkányáról leemelt egy összehajtogatott rongyot és egy kefét, s a szőnyegre telepedve fényesíteni kezdte a kutya szőrét.

Sam még egy ideig a tűzbe bámult. Aztán akarata ellenére oda-odavetett egy lopott pillantást a kutyára meg a gyerekre. Végül, mintha nem bírná tovább nézni, megfordult, és kinyújtotta a kezét.

- Hát ezt nem így kell csinálni - mondta, és érdes hangja csupa gyengédség volt. - Ha már dolgozol, tanuld meg jól a munkát. Ide figyelj, ni...

Ezzel elvette a kefét meg a rongyot a fiától, letérdelt a tűzhely elé, és szakértően dolgozni kezdett a kutya prémbundáján. Sűrű, dús szőrzetét előbb a ronggyal dörzsölgette, majd óvatosan egyik kezébe fogta Lassie előkelő pofáját, s a másikkal kefélni kezdte a hófehér sörényt, és művészi módon felfésülte a hasán és az oldalán a szőrt.

Egy kis időre csend és boldogság költözött a házba. Sam most már semmivel sem törődött, csak a munkájával. A fia ott kuporgott mellette, leste, és mindjárt eszébe is véste a kefe minden mozdulatát, mert tudta - mint ahogy mindenki tudta a faluban -, hogy mérföldnyi körzetben senki sem ért úgy a kutyákhoz, mint Sam. Akár hétköznapokra, akár a kutyakiállításra ő tudta a legjobban előkészíteni a kutyát. Joe-nak pedig nem volt szebb álma annál, mint hogy egyszer majd belőle is olyan kutyaértő váljék, amilyen az édesapja.

Most is Carracloough-né gondolt először arra, amit már majdnem elfelejtettek: hogy Lassie nem az övék többé.

- Most pedig - szólt rájuk idegesen - vigyétek már innen ezt a kutyát!

Ekkor azonban Joe apját is elfogta a düh. Sűrű torokhangon szólalt meg, yorkshire-i tájszólásban, mint minden falujabelije:

- Azt akarod, hogy úgy vigyem vissza, mint a szombati szennyest?

- Nézd csak, Sam - kezdte a rábeszélést a felesége -, ha nem sietsz, és nem viszed vissza...

Szava hirtelen elakadt. A többiek is füleltek. Valaki jött a kerti úton.

- Halljátok? - kiáltott fel elkeseredetten. - Itt jön Hynes!

Az ajtóhoz sietett, de még mielőtt odaért volna, belépett Hynes. A kicsi, kockás kabátos, kamásnis és lovaglónadrágos vézna alak egy pillanatig habozott. Aztán észrevette Lassie-t a tűzhely előtt.

- Nahát, mindjárt gondoltam! Gondoltam, hogy itt találom.

Joe apja lassan fölemelkedett.

- Épp csak megkeféltam egy kicsit - mondta zavartan -, és aztán vissza akartam vinni.

- Hát persze hogy azt akarta - gúnyolódott Hynes. - Fogadni mertem volna, hogy ezt akarja. De szerencsére véletlenül itt vagyok, és majd magam viszem haza.

Pórázt vett elő, ott termett a kutyánál, és nyakára csatolta az örvöt. A kutya az első rántásra felkelt, és engedelmesen követte, behúzott farkokkal. Az ajtóban a kutyatenyésztő megállt.

- Értsünk a szóból - mondta búcsúzóul. - Én sem vagyok épp újszülött, és magam is tudok néhány trükköt. Ismerlek titeket, yorkshire-ieket, és a ti mindig hazataláló kutyáitokat. Kitanítjátok őket, hogy hazaszökjenek, ha eladtátok őket, és akkor kerestek egy új vevőt... Azt mondom, nálam ez a trükk nem szuperál, mert én sokkal jobb trükköket tudok, és azt mondom...

De hirtelen torkán akadt a szó, mert Joe apja a dühtől kivörösödve elindult az ajtó felé.

- Izé... - mondta gyorsan Hynes. - Jó estét kívánok!

Az ajtó becsukódott. Hynes elment, és elment a kutya is. Jó ideig csend volt a házban, aztán Carraclough-né szólalt meg.

- Ezt nem tűröm, nem, ezt nem tűrhetem! - kiáltotta. - Besétál ide, a saját otthonomba, még csak engedelmet se kér, a sapkáját a fején felejt, mintha ő volna maga a herceg. És mindezt egy kutya miatt! Na, hát Lassie elment, és ha tudni akarjátok, igenis, örülök neki. Most talán nyugtunk lesz megint, és remélem, soha többé nem látom, de soha!

Amíg így zsémbelt, és ontotta a szót, Joe meg az apja visszaültek a tűzhöz. Most már ketten bámultak a lángokba, mozdulatlanul és megadón, és mindketten mélyen magukba temették gondolataikat, ahogy az északi emberek szokták, amikor a szívük mélyén nagyon fáj nekik valami.

„NE GYERE TÖBBÉ HAZA!”

Ha Carracloough-né azt hitte, hogy most már minden rendben van, nagyon tévedett, mert Lassie másnap újra ott ült az iskolakapuban; híven betartva a találkát, várta kis gazdáját.

És Joe újra hazavitte. Útközben elhatározta, hogy most harcolni fog érte. Nem is látszott olyan nehéznek a dolog. Úgy vélte, hogy szülei meglágyulnak majd, látva az állat ragaszkodását, és jutalomképpen ott tartják Lassie-t.

De azt is tudta, hogy semmiképpen sem lesz könnyű meggyőzni őket.

Lassan ment végig Lassie-vel a kerti úton. Benyitott a szobába. Minden úgy volt most is, mint máskor. Édesanyja vacsorát főzött, apja pedig úgy tűnődött a tűzhely előtt, ahogy ezt óraszámra tenni szokta azóta, amióta munkanélküli lett.

- Lassie... Lassie megint hazajött! - jelentette ki Joe.

Amikor azonban meghallotta anyja első szavait, minden reménye füstbe ment. Nem volt azokban semmi engedékenység.

- Nem tűröm! Nem, ezt most már nem tűröm tovább! - kiabálta. - Hiába könyörögsz, és hiába nyaggatsz, nem segít semmi. Azonnal vidd el innét, de ebben a szempillantásban!

A szavak csak úgy zuhogtak Joe-ra. Ebben a kemény yorkshire-i otthonban jóságos, de határozott módon nevelték a gyereket, s így csak ritkán fordult elő, hogy Joe, ahogy mondani szokták, visszafeleselt volna. Most azonban úgy érezte, hogy síkra kell szállnia a kutyáért.

- Kérlek, édesanyám, csak egy keveset hadd maradjon itt. Csak egészen rövid időre.

Érezte, ha csak egy kicsit sikerülne itt tartani Lassie-t, a szülők szíve megpuhulna. Talán Lassie-nek is ez volt a véleménye, mert odasétált a tűzhely előtti szőnyegre, és onnan hallgatta Joe-t. Mintha tudná, hogy róla van szó, lefeküdt, és hol az egyik, hol a másik emberre nézett, akiknek máskor oly nyugodt hangja egyszerre csupa hév és indulat volt.

- Ennek semmi értelme, Joe. Minél tovább van itt, annál nehezebb lesz visszavinni. Márpedig vissza kell vinnünk.

- De édesanyám, édesanyám... Nézzetek rá! Ez a kutya nincs jól. Ezt a kutyát nem etetik. Ez a kutya...

Joe apja felemelkedett, és mélyen a fia szemébe nézett. Arca nem fejezett ki semmit, de a hangján érződött, hogy megérti Joe-t.

- Ez így nem mehet tovább, fiam - mondta nehézkesen. - Hidd el, hogy minden hiába. Uzsonna után vissza kell vinni Lassie-t.

- Még mit nem! Ebben a szempillantásban visszaviszitek! - csattant fel Carracloough-né hangja.

- Ha nem, akkor megint beállít ide az a Hynes, és nem tűröm, hogy úgy mászkáljon itt, mintha az övé volna a házunk. Vedd a sapkád, és indulj, fiam!

- Megint haza fog jönni, édesanyám. Hát nem érted? Mindig vissza fog jönni, mert ő a mienk.

Joe-ban megakadt a szó, amikor látta, hogy anyja fáradtan egy székbe roskad. Ránézett a férjére, de az is bólintott, mondván, hogy Joe-nak igaza van.

- Úgy látszik, mindig visszakíváncozik ehhez a gyerekekhez - mondta Joe apja.

- Nagyon sajnálom, Sam, de el kell innen vinni - mondta lassan Carraclough-né. - És ha a fiunk miatt szökik haza, akkor vidd magaddal a fiukat is. Menjen csak veled, és zárja be az óljába, és mondja meg neki, hogy ott a helye. Talán ha ő mondja meg neki, megérti, és beletörődik a dologba, és nem jön haza többet.

- Ez okos gondolat - jegyezte meg a férfi. - Vedd a sapkád, Joe, és gyerünk.

Joe boldogtalanul nyúlt a sapkájáért, apja pedig szelíden füttyentett egyet. Lassie szófogadóan fölkel, s aztán Joe, az apja meg a kutya elhagyták a házat. Odabentről még kihallatszott Carraclough-né hangja, aki fáradtan zsémbelt, közel ahhoz, hogy elsírja magát.

- Bárcsak ott maradna! Akkor talán békesség és nyugalom költözne a házba, ha ugyan ezekben a nehéz időkben, édes istenem, lehetséges volna a nyugalom...

Aztán lassan elcsöndesült a hangja, ahogy Joe követte apját és Lassie-t.

- Nagyapa - kérdezte Priscilla -, az állatok azt is hallják, amit mi nem hallunk?

- De még mennyire! - ordította a herceg. - Itt van például a kutya. Ötször olyan jól hall, mint az ember. Az én néma sípom egyáltalán nem néma. Olyan magasan rezgő hangon szól, hogy mi meg se halljuk, de a kutyáim igen, és rögtön hozzám futnak. Ez azért van, mert...

Priscilla látta, hogy nagyapja hirtelen elhallgat, dühösen meglóbálja a kökénybotot, ahogy mentek lefelé az ösvényen.

- Hé, Carraclough! Mit akar maga a kutyámmal?

Priscilla egy jól megtermett falusi embert látott és egy keménykötésű kisfiút, akinek keze egy kutya sörényén nyugodott. Hallotta, hogy a kutya fojtva vinnyog, mintha tiltakozna nagyapja fenyegető közeledése ellen, de a kisfiú néhány csendes szóval lecsillapította. Priscilla meg a nagyapja odament az idegenekhez.

Jöttükre Sam Carraclough levette a sapkáját, és megbökte a fiát, hogy ő is kövesse példáját. Nem volt ebben a mozdulatban semmi megalázkodás. Sőt a falusi ember büszkesége nyilatkozott meg benne, aki tudja az illetet, és tudja, mit követel az udvariasság.

- Itt van Lassie - mondta Sam Carraclough.

- Azt látom, hogy itt van! - kiabált a herceg. - Azt még a bolond is látja. De maga mit akar vele?

- Megint megszökött, és erre visszahoztam.

- Megint? Mikor szökött meg először?

Sam Carraclough néma maradt. A falusi ember esze lassan fordul. A herceg szavából kivette, hogy Hynes hallgatott Lassie első szökéséről. Ha most megmondja az igazat, az olyan volna, mintha beárulná Hynest. Akárhogy utálta is azt az embert, mégsem volt szíve árulkodni rá. A tisztessége nem engedte, hogy valakit kitúrjon az állásából, márpedig nem lehetetlen, hogy Hynesnek kiadják az útját, és manapság nem könnyű munkát kapni. Ezt Sam Carraclough tudta a legjobban.

Igazi yorkshire-i módon oldotta meg a fogas kérdést:

- Visszahoztam, és ez a fontos.

A herceg dühösen végigmérte. A hangja még fenyegetőbben döngött:

- Hynes! Hynes! Hol csámborog és hová bújlik el mindig ez az ember, ha szükség van rá? Hynes!

- Jövök már, jövök - hallatszott egy nyafka hang.

És nemsokára elő is jött Hynes a kutyaólak körüli bokrok mögül.

- Hynes, igaz, hogy ez a kutya egyszer már megszökött?

Hynes kényelmetlenül feszengett.

- Tudniillik, uram, az történt, hogy...

- Megszökött, vagy nem szökött meg?

- Ha úgy vesszük, uram, megszökött, csak nem akartam vele zaklatni kegyelmességedet - magyarázkodott Hynes, és közben idegesen babrálta sapkáját. - De most majd megmutatom neki, hogy még egyszer nem szökik meg. Sejtelmem sincs, hogyan csinálta. Bedrótoztam az összes lyukakat, amiket kiásott, most pedig...

- Ajánlom is! - tombolt a herceg. - Maga javíthatatlan tökfilkó! Az bizony! Kezdek rájönni, hogy maga egy javíthatatlan tökfilkó, Hynes. És ha még egyszer megszökik, akkor én... akkor én...

A herceg nem árulta el, milyen súlyos büntetést eszelt ki Hynesnak. Rosszkedvűen sarkon fordult, és Sam Carraclough-nak még csak azt sem mondta, hogy köszönöm.

Priscilla megérezte ezt. Elindult ugyan a nagyapjával, de aztán visszafordult, és némán nézte, hogy mi következik. Hynes dühében morgolódott.

- Először is bezárom - fogadkozott. - Aztán, ha mégis megszökik, akkor...

Nem mondhatta végig, mert beszéd közben olyanféle mozdulatot tett, mintha bele akarna markolni Lassie sörényébe. Csakhogy nem érte el a kutyát, mert Sam Carraclough nehéz, szöges bakancsa ránehezedett a cipőjére, és odaszögezte álló helyéhez. Aztán így szólt, jól kieresztve a hangját:

- Elhoztam a fiamat is, hogy ő zárja be Lassie-t. Mindig őmiatta szökik el. Most ő zárja be, és megparancsolja neki, hogy maradjon.

Ekkor Sam nehézkes yorkshire-i hanghordozása hirtelen megváltozott, mintha csak most vett volna észre valamit.

- Ejnye már, megbocsásson! Észre sem vettem, hogy a maga lábán állok. Gyere, kisfiam. Maga pedig nyissa ki a kettrecet, és mi majd bezárjuk.

Priscilla még mindig egy örökzöld bokor mögött állt. Láta, hogy a kutya a kifutó felől a kettrecbe lép. Amikor a fiú a drótsövényhez közeledett, Lassie fölemelte fejét, és odament hozzá.

Fejét a dróthoz nyomta, Joe pedig sokáig állt ott, ujjait át dugva a drót szövedékén, kutyája hűvös orrát simogatva. Végül is apja törte meg a csendet:

- Gyere, Joe. Gyere, kisfiam. Jobb, ha túlesünk rajta. Ne húzd a búcsúzkodást. Szólj rá, hogy maradjon itt, mert nem tesz jót nekünk, ha még egyszer hazaszökik.

Priscilla látta, hogy a kisfiú föltekint az apjára, aztán körülnéz, mintha segítséget remélne valahonnan.

Erre azonban hiába várt. Sehonnan sem jött segítség. Nyelt egyet, s aztán először lassan, majd mind hevesebben beszélni kezdett.

- Maradj itt, és légy boldog, Lassie - kezdte alig hallható hangon. - És... és ne gyere haza többé. Ne szökj meg. Ne várj az iskolánál többet. Maradj itt, és felejts el minket, mert... mert most már nem vagy a miénk, és nem akarunk látni többé. És ha rossz kutya leszel, akkor nem fogunk többé szeretni, és ezért sem akarunk viszontlátni. És most már ne akarj többé hazajönni, hanem maradj itt örökre, és hagyj minket békén. És... és ne gyere haza többé!

A kutya, mintha értette volna, a ketrec legtávolibb sarkába húzódott és lefeküdt. A kisfiú esetlenül hátat fordított neki, és elindult. De valahogy nem jól látta, hová lép és megbotlott. Az apja, aki emelt fővel, szúrósan maga elé meredve ballagott mellette, vállára tette kezét, megrázta, és szigorúan rászólt:

- Figyelj, hogy hová lépsz.

Megszaporázta a lépést. Joe-nak is sietnie kellett. Arra gondolt, hogy vajon miért épp akkor olyan kemény szívűek a felnőttek, amikor a legnagyobb szükség volna rájuk.

Ezen törte a fejét, miközben apja mellett sietett. Nem is jutott eszébe, hogy apja egy egyre távolabbról hangzó ugatás elől menekül, egy kutya hangja elől, mely kitartóan próbálja visszahívni a gazdáját. Ezt Joe nem értette meg.

De volt ott még valaki, aki ugyanolyan nehezen értette meg a dolgokat. Priscilla most közelebb ment a kifutóhoz. Ott állt a kutya, szemét mereven az útnak arra a pontjára meresztve, ahol gazdája befordult a kanyarodóba, fejét az égnek emelte, és keservesen ugatott.

Priscilla egyre nézte a kutyát, míg csak Hynes föl nem bukkant a ketrecek bejárata felől. Odahívta magához:

- Hynes!

- Tessék, Priscilla kisasszony.

- Miért szökött vissza hozzájuk ez a kutya? Boldogtalan itt?

- Isten áldja meg a jó szívét a kisasszonynak, hogy lenne itt boldogtalan, ebben a szép ketrecben? Egyszerűen hazaszalad, mert azok az emberek erre tanították. Mindig ezt csinálják. Visszalopják a kutyát, és mielőtt észbe kapna az ember, már el is adták másvalakinek.

Priscilla összeráncolta orrocskáját a nagy gondolkodásban.

- De ha vissza akarták csalni, akkor miért hozták ide a kutyát ők maguk?

- Ezen ne törje a szép fejecskéjét, kisasszony - mondta Hynes. - Ezeknek a parasztoznak nem szabad hinni. Mindig csavarnak egyet a dolgokon, de szerencsére nekünk is megvan a magunkhoz való eszünk.

Ezen Priscilla eltűnődött egy darabig.

- De ha ez a kisfiú vissza akarta kapni a kutyáját, akkor minek adták el? Ha az enyém volna, én bizony nem adtam volna el.

- Hát persze hogy nem, kisasszony.

- Akkor miért tették?

- Hogy miért tették? Mert ökegyelmessége szép kerek summát fizetett érte. Ez az oka. Mesés summát. Túlságosan jó volt hozzájuk. Ha rajtam állna, én bizony megtáncoltatnám őket, meg én!

Hynes meg volt elégedve ezzel a magyarázattal, és a kutyához fordult, amely még mindig gazdája után ugatott.

- Most már hallgass! Mars vissza a ketrecbe, és feküdj!

A kutya rá sem hederített. Hynes közelebb lépett, és úgy emelte föl karját, mintha meg akarná ütni.

Erre Lassie lassan megfordult, mélyről jövő morgást hallatott, és széthúzta száját. Elővillantak erős, fehér fogai. Fülét hátracsapta, nyakán lassan felborzolódott a szőr, mély morgása pedig egyre fenyegetőbb lett.

Hynes megállt. Szétálló fogai közül sziszegte:

- Mi az, még pimaszkodni mersz?

Priscilla odalépett a kutyához.

- Jó lesz vigyázni, kisasszony. Én nem mennék olyan közel. Ez a kutya darabokra szedi, mielőtt észrevenné. Én ismerem a kutyákat, azt mondom, alaposan ismerem őket... De én majd ellátom ennek a finom hölgynek a baját. Majd én ráncba szedem! Csak maga ne menjen a közelébe, kisasszony.

Hynes elfordult, Priscilla sokáig nézte a kutyát, aztán odalépett a drótkerítéshez. Egy résen bedugta az ujját, úgyhogy majdnem elérte Lassie fejét.

- Gyere ide, Lassie - szölongatta kedvesen. - Gyere hozzám! No gyere már, hisz nem bántalak. Gyere szépen ide.

Erre a kutya abbahagyta a morgást, és lefeküdt. Nagy barna szeme egy pillantásra találkozott a lány kék szemével, aztán nem vett róla többé tudomást. Szomorú méltósággal hevert vackán, feje nem mozdult, szeme se rebtent. Nyugodtan feküdt, és mereven bámulta az útnak azt a pontját, ahol Sam Carraclough meg a fia eltűnt a szeme elől.

REJTEKHELY A LÁPON

Másnap Lassie ketrecében feküdt, s a kora nyári nap meleg sugarakkal simogatta szőrét. Feje a tappancsán nyugodott, s most is arrafelé bámult, ahol az este eltűnni látta Sam Carraclough-t meg a fiát. Fülét hegyezte, egy kisse előre vetve, annak jeléül, hogy minden idegszála éberem les valamilyen neszre vagy jelre vagy szagra, mely gazdáinak visszatérését hirdetné, habár teste pihenni látszott.

De a délután csöndes volt. Korai méhek zümmögtek a levegőben, nedvesen szállongott az angol táj illata. Semmi se mozdult.

Amint előrehaladt a délután, Lassie nyugtalan lett. Egy rejtett, belső ösztön szólalt meg benne. Bizonytalan, meghatározhatatlan volt ez a figyelmeztetés, mint amikor egy ébresztőóra tompán berregni kezd, hogy felébresszen egy alvót.

Lassie hirtelen fölkapta fejét, és szimatolt. De arra a szorongásra, mely eltöltötte, nem kapott megnyugtató választ.

Fölkelt, odasomfordált a rácshoz, és lefeküdt az árnyékba. Ettől sem lett nyugodtabb. Újra fölkelt, visszament a napfénybe, de érezte, hogy ez sem az, amit tennie kell. Az a belső figyelmeztetés még sürgetőbbé vált. Elkezdett körbejárni a ketrecben, mindig körbe-körbe, az erős drótsövény mentén. Belső nyugtalanság hajszolta, s ő sorra róttá a köröket. Aztán megállt az egyik sarokban, és mellső lábát a drótnak támasztotta.

És mintha egyszerre megértette volna a hívást, rögtön tudta, hogy mi az, amire vágyik. Itt az idő! El kell mennie Joe-ért!

Ezt persze nem tudta ilyen világosan, ahogy egy emberi lény tudja, mi a dolga. Neki csak sejtései voltak. De a vágy már úrrá lett rajta, és minden más elsötétült benne, minden óvatosság és érzelem. Csak azt tudta, hogy mennie kell az iskolába, úgy, ahogy esztendőök óta beléidegződött.

Lábával erélyesen megrángatta a drótsövényt, de ennek nem sok haszna volt. Emlékezete azt súgta, hogy egyszer már kiszabadult innen, mert kapart, és tágitott a rácson, aztán lyukat ásott, és izmos nyakát és hátát megfeszítve átszabadult a rács alatt.

Csakhogy ezúttal Hynes elvágta előtte a menekülés útját. Szorosabbra fonta a kerítés dróthálóját, és facöveket vert le melléje. Akárhogy kapart, akárhogy kínlódott, semmi sem segített. Vadul körbeszárguldott a ketrecben, mert a balsiker és a múlt idő arra sarkallta, hogy még jobban erőlködjék. Újra ásni kezdett, olyan helyeken, ahol ösztönösen remélte a menekülést, de Hynes minden ponton megerősítette a drótkerítést.

Türelmetlenül felkapta fejét, és ugatásban tört ki, habár ez sem segített rajta. Aztán próbaképpen, felágaskodott, nekítámaszkodott a drótnak, és elnézett fölötte.

Ha át lehet bújni egy akadály alatt, akkor át is lehet ugrani fölötte!

Egy kutya nem képes ésszerűen gondolkodni, mégis rájön ilyesmire, anélkül hogy valaki megmagyarázta volna neki a dolgot. Még a legokosabb kutya is csak lassan, ösztönösen és az emberek idomítása révén tanulja az ilyesmit rövid élete alatt.

Így született meg az új terv Lassie fejében: előbb homályosan, aztán egyre világosabban. Fölugrott, de visszaesett. A kerítés két méter magas volt, túl magas ahhoz, hogy egy skót juhászkutya átvethesse magát rajta. Egy agár vagy egy orosz agár könnyűszerrel átugorná,

mert a nevelés a különböző kutyafajtákban az idők folyamán változatos képességeket hívott életre. A skót juhászkutyát dolgozó kutyának nevezik, mert évszázadok óta arra nevelik, hogy segítse az embert munkájában, megértse szavát, füttyjeleit, és gyorsan váltson az esze. Mindebben a skótjuhászkutya megállja a helyét, viszont az ugrásban vagy a versenyfutásban sokkal ügyetlenebb, mint azok a fajták, melyeket erre idomítottak be.

Lassie ugrásai tehát meg sem közelítették a kerítés tetejét. Még amikor visszahátrált a ketrec végébe, és nekifutással ugrott, akkor is visszaesett.

Már úgy látszott, hogy nem éri el célját, de egy jóra való állat bátorságával és szívósságával újra meg újra ugrani próbált, a kerítés más és más helyén, mintha ott járhatóbb lenne az út, mint emitt.

És valóban az egyik út járható volt!

A sarokban, ahol a sövény derékszögben találkozott, kapálózó hátsó lába támaszt lelt a kerítés sarkában.

Még egyszer nekilendült, és most, akárcsak egy létrán mászó ember, hihetetlen erőfeszítéssel egyre följebb bírt kapaszkodni. Már majdnem elérte a tetőt, de megint visszazuhant.

Lassie gyorsan tanult. Visszahúzódott a ketrec átellenes sarkába, és ezúttal a lendület feldobta a kerítés sarkáig. Sikerült megvetnie lábát épp abban a pillanatban, amikor testének súlya már lefelé húzta. Mind följebb küzdötte magát, míg csak mellső lábát meg nem vethette a kerítés tetején. Egy rövid szempillantásig ott egyensúlyozott, aztán lassan még följebb tornászta magát. Odaönt elfogta a bizonytalanság, a szöges drót megkarcolta a hasát, de ügyet sem vetett rá. Egy gondolat uralkodott rajta: itt az idő, hogy hűségesen megjelenjék a találkán.

Nekilendült, és leesett - a kerítés túlsó oldalára. Szabad volt!

De most, amikor célját elérte, mintha minden ereje és elszántsága kipárolgott volna belőle. Az út szabad volt előtte, de ösztöne óvatosságra intette. Megérezte, hogy ha észreveszik, akkor újra fogságba vetik, ezért meglapulva járt, mintha vadat üldözne, vagy őt vette volna üldözőbe valaki.

Hasa majdnem a földet érte, amikor átvágott az úton a rododendronok felé. Itt elrejtette a sűrű levélzet. Egy pillanat múlva már kísértetként osont végig egy hosszú fal árnyékában. Mint a legtöbb állat, ő is kitűnően emlékezett azokra a helyekre, ahol valaha járt. Hangtalanul, de mégis gyorsan eljutott a fal végéig, ahol már a vaskerítés kezdődött. Ott pedig volt egy lyuk, melyet már tegnap fölfedezett. Át is bújt rajta.

Mintha megérezte volna, hogy most már elhagyta az ellenség földjét, innen kezdve egészen másképp mozgott. Természetesen lépkedett, nyugodtan, emelt fővel, farkának sűrű zászlaját úgy lebegtetve maga után, mint teste hajlékony vonalának nemes folytatását. Visszaváltzott pompás juhászkutyává, mely jókedvűen, minden félelem és gond nélkül üget megszokott útján előre.

Joe Carraclough azt hitte, hogy sosem látja viszont Lassie-t. Megparancsolta, hogy maradjon, összeszidta, amiért megszökött, tehát meg volt győződve arról, hogy soha többé nem várja őt az iskolánál. De lelkében, a remények legmélyén mégis erről álmodozott, habár maga is kételkedett álmai megvalósulásában. És most, amikor az iskolából jövet meglátta Lassie-t a szokott helyén, úgy érezte, hogy ez nem lehet igaz, ez a kép csak álmaiban él.

Rábámult Lassie-re. Kerek, fiús arcára kiült az elragadtatás. Lassie azonban, abban a hitben, hogy ez a csönd a megrovás csöndje, lehajtotta fejét, és lassan csóváltatta farkát, bocsánatot kérve egy bűnéért, melyről pedig nem tudta, mikor követte el.

Ekkor Joe Carraclough megsimogatta a kutya nyakát.

- Jól van, Lassie - mondta. - Nincs semmi baj.

Elnézett a messzeségbe, agya széleseben dolgozott, gondolatai előrefutottak. Eszébe jutott, hogy mi történt azon a két napon, amikor hazavitte Lassie-t, és a szülei, minden sóvárgása és könnyörgése ellenére, újra elvették tőle.

Ma tehát nem rohant boldogan a szülői házba, hanem csak állt, kezét a kutya nyakán nyugtatva, és homlokát összeráncolva iparkodott élete legfőbb kérdését megoldani.

Hynes bedörömbölt az ajtón, és választ se várva berontott.

- Hol van? Adják ide! - követelőzött.

Joe apja és anyja rábámultak, aztán egymásra néztek. Az asszony, tele aggodalommal, szinte észre sem vette Hynest.

- Hát ezért nem jött haza! - sóhajtotta.

- Ezért - bólintott a férfi.

- Úgy látszik, Lassie megszökött, és most vele van a fiunk, és nem mer hazajönni. Tudja, hogy vissza kell adnunk a kutyát, és inkább elbújtatta valahová.

Az asszony egy székbe roskadt, a hangja megtört:

- Jóságos egek, mikor lesz már csend és béke ebben a házban? Soha sincs egy nyugodt percünk!

Joe apja lassan fölkel. Az ajtóhoz lépett. Fogta a sapkáját, és visszament a feleségéhez.

- Ne aggódj, szívem - mondta csitítva. - Joe nem jutott messzire. Biztosan a lápnak vette az útját, ott pedig nem vész el, mert Lassie is, ő is úgy ismeri a lápot, mint a tenyerét.

Hynes nem sokat törődött a házaspár kétségbeesésével.

- No, mi lesz? - sürgette őket. - Hová dugták a kutyámat?

Sam Carraclough lassan a kis ember felé fordult.

- Épp azon vagyok, hogy megtaláljam - mondta csöndesen.

- Akkor pedig magával megyek - mondta Hynes. - Nehogy útközben valami ravaszság jusson eszébe.

Sam Carraclough-nak egy pillanatra fejébe szaladt a vér, és elindult Hynes felé, az azonban ijedten elhúzódott.

- Csak semmi izgalom - motyogta. - Csak semmi izgalom.

Carraclough lenézett a csepp kis emberkére, de méltóságán alulinak érezte, hogy vitába szálljon valakivel, aki testben és lélekben így eltörpül mellette, s kifelé indult. Csak az ajtóból szólt vissza.

- Maga most szépen hazamegy, Hynes úr - mondta. - Mihelyt megtalálom a kutyát, visszakapja.

És eltűnt az est sötétjében. Nem a faluba ment, hanem egy mellékösvényen nekivágott a dombnak. Felért egy tágas fennsíkra, mely kísérteties lakatlanságában hosszú mérföldekre elhúzódik Észak-Anglia földjén.

Csak ment, egyre csak ment. Hamar rásötétedett, de a lába ösztönösen megtalálta az ösvényt, melyet az évszázadok óta arra járó emberek tapostak ebbe a kietlen földbe. Az idegen könnyen eltévedt volna ezen a lapályon, ahol még jelzőkövek sem mutatták az utat, a falusiak azonban kiismerték magukat.

Egész életükben - még gyerekkori játékaik alatt is - ezzel a tájékkal kötöttek barátságot. Minden talpalatnyi helyet ismertek a lápon, s az útnak egy-egy fordulója éppúgy elárulta nekik, hogy hol vannak, amint az utcasarki jelzőablák a városi embernek mutatják az utat.

Joe apja céltudatosan ment előre, mert tudta, hol keresse a fiát. Öt mérföldet tett meg, ott aztán a lóp sziklás vidékben folytatódott. Mint a szigetek a tengerből, úgy emelkedtek ki a síkságból ezek a sziklás részek, hegyes tarajú, összedobált kövek, mint egy óriás gyermek építőköckái, melyekből valaha réges-régen elkezdett egy tornyot építeni, de aztán beleunt a játékba, és otthagyta félben. Ha valakit kikergetett a faluból a gond, akkor itt kóborolt a sziklák között, a szikár, fenyegető kőtornyok útvesztőiben, rejtett átjárók és barlangok között, ahol elüldögélhetett a mérhetetlen csöndben, és senkitől sem háborgatva elrágódhatott a lét vagy a sors nagy kérdésein.

Errefelé vette útját Sam. Biztos léptekkel haladt a sötétben. Az éjszakában nedvesség harmatozott a tájra, állhatatosan, finoman, mint a köd, de ez nem zavarta léptei biztonságát. Végül felderengett a sötétségből az első sziklaomladék, s mihelyt az első köveken megkop-pantak a léptei, kutyaugatás ütötte meg a fülét, egy örökdő kutya hangja, mely a veszélyre figyelmeztet.

Az ösvényt, mely a hang felé vezetett, Sam Carraclough gyermekkorától ismerte. Felkapasz-kodott rajta, s fönt, egy szelárnycos részen, mely védve volt a permetező eső elől, megtalálta Joe-t és a kutyát. Egy percig némán állt, csak a lihegése hallatszott, aztán így szólt:

- Gyere haza, Joe.

Ez volt az egész.

A fiú engedelmesen föltápáskodott, és nyomott némasággal követte apját. A kutyával a nyomukban taposták az ösvényeket, melyek borzas, aszályos fűvön vezettek hazafelé. Apa és fia egyformán jól ismerte az utat. Amikor már odalátszott a falu, megszólalt Joe apja:

- Most visszaviszem a ketrecébe, te pedig menj egyenesen haza, és várj meg. Mihelyt hazaértem, lesz valami mondanivalóm számodra.

Joe nagyon jól tudta, hogy mi lesz ez a mondanivaló. Tudta, hogy szökésével megzavarta családi életük rendjét. És hogy viselkedése mekkora fájdalmat okozott szüleinek, azt is megértette mindjárt, amikor odahaza meglátta az anyját. Pedig nem szólt egy szót sem, amikor levetette nyirkos kabátját, s a tűzhely elé rakta száradni átázott cipőit. Elébe tette a vacsorát s egy csésze forró teát. De szólni még akkor sem szólt hozzá.

Később aztán hazatért az apja. Megállt a szobában, nedves arcán megcsillantak az esőcseppek, s a lámpa fénye éles árnyékot vetett az orrára, a pofacsontjára és az állára.

- Joe - kezdte -, remélem, tudod, hogy hibáztál, amikor megszöktél a kutyával, hibáztál szüleiddel szemben.

Joe szembenézett az apjával. Fölemelte fejét, és nyíltan így válaszolt:

- Tudom, apám.

Az apja bólintott. Mély lélegzetet vett, aztán csípőjére tette kezét, és kifűzte vastag bőrövét.

Joe némán várt. S ekkor, legnagyobb csodálkozására, megszólalt az anyja.

- Nem engedem! - kiáltotta. - Nem engedem bántani!

Már ő is állt, szembefordulva férjével. Joe még sohasem látta ilyennek az anyját. Ott állt, szinte farkasszemet nézett az apával, aztán hirtelen megfordult.

- Joe, mars az ágyba! Gyorsan menj fel a szobádba!

Joe sietve engedelmeskedett. Még látta, hogy anyja megint apjához fordul, és még tisztán hallotta, hogy mit mond:

- Vannak dolgok, amikről előbb beszélni kell. Én ezt meg is teszem, mégpedig rögtön. Úgy gondolom, most már itt az ideje.

Ezután mindketten hallgattak. Amikor Joe elment az édesanyja mellett, az vállára tette kezét, és rámosolygott. Hirtelen magához húzta a gyereket, aztán egy gyors mozdulattal ellódította a lépcső felé.

Joe lassan baktatott felfelé a lépcsőn. Azon tűnődött, hogy a felnőttek milyen megértőek tudnak lenni néha, amikor a legnagyobb szükség van rájuk.

Másnap, reggeli közben egy szó sem esett a történekről, amíg csak az apa el nem ment.

Joe-nak eszébe jutott, hogy este, amikor ő már feküdt, milyen sokáig beszélgettek szülei. Még késő éjjel, mikor felébredt, akkor is hallotta a beszélgetésüket. Ebben a vastag falú házban persze nem értett meg egyetlen szót sem, csak a hangjukat hallotta, egy türelmeset és rábeszélőt, az anyját, s egy mélyebbet, morgóbbat, állhatatosabbat, az apját.

Amikor az apja megreggelizett és elment, így szólt hozzá az édesanyja:

- Joe, megígértem apádnak, hogy beszélek veled.

Joe az asztalt nézte és várt.

- Remélem, belátod, hogy súlyos hibát követtél el.

- Belátom, édesanyám. Nagyon sajnálom a dolgot.

- Ez szép, fiam. De az, hogy most sajnálod, tegnap nem sokat segített rajtunk. Gondolj arra, fiam, hogy nagyon felzaklattad apádat. És most, ezekben a nehéz időkben, nem volna szabad zaklatni őt.

Nehézkesen, anyásan ült az asztalnál, és nézte a fiú arcát. Aztán a messzeségbe révedt a tekintete.

- Arra is gondolnod kell, fiam, hogy a világ már nem olyan, mint azelőtt. Tudod, milyen nehéz idők járnak, és azt is tudod, milyen súlyos gondok gyötrik az apádat. Most már nagyfiú vagy, tizenkét éves, meg kell próbálnod egy felnőtt szemével nézni, ami történik. Nem könnyű dolog most egy háztartást ellátnia. Még nehezebb egy kutyát etetni, főképp ha azt akarod, hogy rendesen egyék. Lassie-nek jó, nagyon is jó étvágya volt, és amilyen ma a világ, nem könnyű jóllakítani egy kutyát. Megértetted, amit mondtam, fiam?

Joe bólintott. Félig-meddig meg is értette, amit az anyja mondott. Legszívesebben azt válaszolta volna, hogy inkább a felnőttek próbálnák az ő szemével nézni a dolgokat. De az édesanyja épp a karját simogatta tiszta, kövérkés, tündöklő kezével, azzal a kézzel, mely a kenyeret gyúrta, mely villámgyorsan mozgott, amikor harisnyát kötött, és amelyben táncolt a varrótű, ha foltozni kellett valamit.

- Látom, jó fiú vagy, Joe.

És az arca felragyogott.

- Egyszer aztán, meglátod, minden másképpen lesz. Minden úgy lesz, ahogyan régen volt, és akkor rögtön veszünk egy új kutyát. Rendben van?

Joe maga sem tudta, hogy miért, de a zabkása egyszercsak nem akart lemenni a torkán.

- De én nem akarok másik kutyát - zokogta. - Én sohasem akarok más kutyát!

Azt akarta mondani:

- Én csak Lassie-t akarom.

De érezte, hogy ha ezt kimondja, újra megbántja az édesanyját. Inkább nem szólt semmit, csak fogta a sapkáját, és kirohant a házból, le az utcára, ahol a gyerekek már mentek az iskola felé.

NEM MARADT MÁS, MINT A BECSÜLET

Minden úgy volt, ahogy az anyja mondta. Más lett az élet, mint azelőtt. Ahogy múltak a napok, Joe egyre jobban érezte ezt. Elsősorban Lassie nem jött többet érte az iskola elé.

Úgy látszik, a herceg kutyatenyésztőjének sikerült olyan akadályokat kieszelnie, amelyeken a szívós Lassie sem bírt áttörni.

Minden nap, amikor kijött az iskolából, feltámadt benne a remény. Első pillantása mindig a kapunak szólt, ahol Lassie várni szokott rá. De nem volt ott többé.

Amíg a tanítás tartott, Joe a leckére igyekezett figyelni, de a gondolatai a kutya körül kalandoztak. Küzdött ellenük, eltökélte, hogy nem várja vissza a kutyáját. De hiába volt minden elhatározás: ha vége volt a tanításnak, az első szempillantása megint a kapu felé szökött. Lassie azonban nem volt ott, s ezért csakugyan más lett minden, mint azelőtt.

De nemcsak Lassie miatt változott meg az élet. Joe kezdte észrevenni, hogy más egyéb sincs úgy, mint régen. Szülei olyan semmiségekért is összeszidták, amelyek azelőtt nem szúrtak volna szemet. Például feltűnt neki, hogy az édesanyja mostanában figyel, ha cukrot tesz a teájába. Összeszorítja ajkát, és rászól:

- Kérlek, Joe, ne edd meg az egész cukrot, mert... Nem jó az a sok cukor. Nem egészséges. Újabban az anyja olyan hirtelen haragú lett, amilyen sohasem volt azelőtt.

Például egyszer, amikor elindult vásárra bevásárolni, feltűnően furcsán viselkedett. Pedig Joe csak annyit mondott, hogy jó volna már egyszer marhasültet enni.

- Miért nem eszünk most már soha marhasültet vasárnap, édesanyám, és hozzá yorkshire-i pudingot? Nem is tudom, mikor ettem utoljára, pedig most, hogy beszélünk róla, egyszerre megjött rá a gusztusom.

Régebben a szülei büszkék voltak az étvágyára. Nevettek rajta, és ugratták is, hogy lám, Joe annyit eszik, mint egy elefánt, de azért még rátukmáltak egy kicsit. Most azonban az édesanyja sem nem nevetett, sem nem felelt. Egy pillanatra meghökkent, megállt, leejtette szatyráját, és szó nélkül felszaladt a hálósobába. Apja viszont lenézett maga elé a lépcsőkre, aztán minden magyarázat nélkül sarkon fordult, fogta a sapkáját, és elment. Még az ajtót is bevágta maga után.

És még sok minden másképpen volt, mint azelőtt. Sokszor, amikor hazajött, észrevette, hogy apja és anyja felzaklatva nézik egymást. Mihelyt őt meglátták, elhallgattak, de Joe az arckifejezésükből és a viselkedésükből rájött, hogy veszekedtek.

Egyszer pedig késő éjszaka felriadt, és hallotta, hogy a konyhában beszélnek. Nem azon a kellemes hangon, amit még a régi időkből ismert, hanem mérgesen. Joe felült az ágyban, és tisztán értette, mit mond az apja:

- Hidd el nekem, húsz mérföldnyi körben lejártam a lábam, de nem találtam semmit.

Aztán elcsendesedett az apja, s az anyja hangja hallatszott, szelíden és megnyugtatóan.

Sok minden más volt, mint azelőtt. Annyi, hogy Joe-nak már úgy tűnt föl, mintha semmire maradt volna régi életükből. És ha azt kérdezte magától, hogy miért, csak az jutott eszébe: Lassie-ért.

Hisz ameddig Lassie itt volt, édes és kényelmes és meleg és barátságos volt ez a ház. Most, amióta nincs, minden rosszra fordult. A megoldás tehát az, hogy jöjjön vissza Lassie, és akkor minden úgy lesz, mint régen.

Sokat törte ezen a fejét. Anyja egyre azt hajtogatta, hogy felejtse el a kutyát, de erre nem volt képes. Megpróbált nem gondolni rá, és meglehetett az, hogy nem beszél róla. De a szívében Lassie tovább élt.

Az emlékét nem lehetett kitörölni. Ült az iskolapadban, és róla álmodott. Arra gondolt, hogy egyszer talán, valamikor, mint egy álomban, ott ül majd Lassie a kapuban, a régi helyén. Olyan tisztán látta maga előtt, mintha már ott volna, napfényben csillogó fehér és aranybarna szőrével, fénylő szemével. Fülét hegyezte és előrevetette, mintha egy hangra figyelne, és ez a hang megsúgná neki - gyorsabban, mint ahogy a szeme kikémlelhette -, hogy közeledik a gazdája. Farkcsóválva üdvözölte, pofája pedig boldog kutyanevetésre húzódott szét.

És aztán együtt rohannának haza - haza, haza, haza! -, végig a falun, vad rohanásban, boldogan.

Ezt álmodta Joe. Ha beszélnie nem volt szabad róla, álmodni szabad volt, és szabad volt remélni, hogy egy nap, valamikor, talán...

Már beköszöntött a korai északi alkonyat, amikor Joe hazaérkezett. Szülei hirtelen fölnéztek rá.

- Miért jössz ilyen későn? - kérdezte az anyja.

Kurtán, ingerülten beszélt. Joe érezte, hogy szülei megint veszekedtek, mint mostanában annyiszor.

- Bezártak az osztályba.

- Mit csináltál, hogy megint bezártak?

- A tanító úr azt mondta, hogy üljek le, de én nem hallottam.

Az anyja csípőre tette kezét:

- És miért keltél föl?

- Mert kinéztem az ablakon.

- Az ablakon? Miért kellett kinézni az ablakon?

Joe hallgatott. Hogy magyarázhatná meg nekik? Okosabb, ha nem mond semmit.

- Nem hallod, mit kérdezett anyád?

Apja fölállt. Haragudott. Joe bólintott.

- Hát akkor nyisd ki a szád. Miért néztél ki tanítás alatt az ablakon?

- Mert muszáj volt.

- Ez nem válasz. Mit jelent az, hogy muszáj volt?

Joe-t elfogta az az érzés, hogy minden reménytelen. Íme, az apja, aki máskor oly megértő, most komolyan haragudott. Hirtelen kitört belőle a szó, melyet nem bírt többé visszafojtani:

- Nem tehetek róla! Majdnem négy óra volt már. Ilyenkor szokott értem jönni. Egy kutyát hallottam ugatni. A hangja hasonlított rá, úgy hasonlított, hogy azt hittem, ő az. Én nem tehetek róla. Nem is tudtam, mit csinállok. Igazán, anyám, nem tudtam. Kinéztem az ablakon,

hátha ő van ott, és nem hallottam, hogy Timms tanító úr azt mondja, üljek le. Azt hittem, Lassie jött el, de nem ő volt.

Joe anyja idegesen vágott közbe:

- Lassie, Lassie, még mindig Lassie! Csak ezt a nevet ne halljam többé! Hát már sohasem lesz béke és nyugalom ebben a házban?

Még az anyja sem érti meg! Ez a legrosszabb az egészben. Csak legalább az anyja megértette volna!

Ez több volt, mint amennyit el lehetett viselni. Érezte, hogy torkában feltör a forróság. Sarkon fordult, és kirohant az ajtón, le a kerti úton, ki a sötétülő estébe. Rohant, rohant, míg csak a láphoz nem ért.

Örökre vége az ő boldogságuknak!

Már egészen sötét volt a lápon, amikor Joe meghallotta apja lábdobogását és kiáltozását.

- Te vagy az, Joe?

- Igen, apám.

Úgy látszott, apjának elfüstölgött a haragja. Joe egyszerre megnyugodott, amikor ott érezte maga mellett a hatalmas férfi közelségét.

- Sétáltál egy kicsit, Joe?

- Igen, apám - felelte Joe.

Tudta, hogy apjának nehezebbre esik minden beszélgetés. Sok időbe telt, amíg alkalmas szavakat talált.

Vállán érezte apja kezét, amikor együtt elindultak a fennsíkon. Sokáig nem szóltak egy szót sem, mintha az is elég volna, hogy együtt lehetnek. Végre elkezdte az apa:

- Jó dolog a séta. Ugye, nagyszerű dolog, Joe?

- Bizony, apám.

Joe apja bólintott, s elégedettnek látszott az ő észrevételével is meg a fia válaszával is. Alaposan kilépett, és Joe-nak ugyancsak hosszúkat kellett lépnie, hogy együtt haladhasson apjának hatalmas, biztos lépéseivel. Szótlanul mentek föl egy magaslatra, aztán már érezték a köveket a lábuk alatt: ott voltak a szikláknál. Az egyik kő párkányára leültek. A felhők mögül felszállt a félhold, s most messze elláttak a hullámzó láp fölött.

Joe látta, hogy apja szájába veszi rövid agyagpipáját, és szórakozottan tapogatja végig zsebeit, egyiket a másik után. Mikor aztán rájött, hogy hiába keres, elkezdte szívni az üres pipát.

- Nincs dohányod, apám? - kérdezte Joe.

- Nincs, fiam. Nincs, mert... No, hát nehezek az idők, leszoktam, a dohányzásról.

Joe összeráncolta a homlokát.

- Azért szoktál le róla, mert szegények vagyunk, és nincs pénzed dohányra?

- Szegények éppen nem vagyunk, fiam - felelte Sam Carraclough határozottan. - Hanem az idők nem olyanok, mint régen, és különben is sokat dohányoztam. Jót fog tenni, ha egy ideig nem szívok.

Joe gondolataiba merült. Ahogy ült a sötétben, érezte, hogy apja meg akarja könnyíteni a dolgát. Meg akarja kímélni a felnőttek gondjaitól; s hirtelen forró hálát érzett iránta, aki oly nagy, és olyan erős, és utána jött a lápra, hogy megvigasztalja egy kicsit.

Kinyújtotta a kezét. Megkereste az apját.

- Ugye, nem haragszol rám, apám?

- Nem, fiam, egy apa nem is tud igazán megharagudni a fiára. Legfőljebb azt akarja, hogy értse meg a helyzetet. Látod, ezt akartam elmondani neked. Ne hidd, hogy túlságosan szigorúak vagyunk veled. Nem ez a szándékunk. Csak... Nézd, az a fontos, hogy becsületes légy. Ezt az egyet ne felejtsd el soha, soha életedben, akármi történik is veled. Mindig maradj becsületes.

Joe nem szólt semmit. Apja most nyugodtan beszélt, szinte önmagának, mozdulatok nélkül. Szép csendben ült ott, mintha az éjszakai sötétséggel beszélgetne.

- És éppen akkor, amikor ez nincs, meg az nincs, akkor kell a legjobban vigyázni arra, hogy becsületesek legyünk, mert akkor úgyszincs már semmink, csak a becsületünk. És tudod, van ebben valami furcsa: az, hogy az ember nem lehet kétféleképpen becsületes. Ennek csak egy útja van... A becsület, az becsület. Érted, fiam?

Joe nem mindent értett, amit az apja mondott, de érezte, hogy amit mond, nagyon sokat jelenthet neki, ha egyszer már ilyen hosszú mondatokban fejezi ki magát. Hisz rendszerint csak annyit szólt, hogy igen vagy nem, most pedig valósággal erőltette a beszédet. És így Joe mégiscsak felfogta valahogy, hogy mit akar az apja megmagyarázni neki.

- Így van ez, fiam. Tizenhét évig dolgoztam a Clarabell-aknában. Tizenhét évig. Jó időben és rossz időben, egész műszakot és fél műszakot, míg csak végleg be nem csukták. És jó vājár voltam, megmondhatja akármelyik társam. Ez alatt a tizenhét év alatt sok társamat ismerhettem ki, Joe, hisz tucatjával dolgoztak mellettem. De mindenki, akivel ezen a hosszú időn át találkoztam, csak azt mondhatja, hogy Sam Carraclough soha, de soha nem vett el semmit, ami ne lett volna az övé, és sohasem mondott olyat, ami igaz ne lett volna. Ezt ne felejtsd el soha, fiam! Nincs ebben az egész megyében egyetlen ember sem, aki felállhatna, és azt mondhatná, hogy Sam Carraclough nem volt becsületes. Ezért mondom én, fiam, hogy abba kell belekapaszkodnunk, amink van. A becsületnek csak egy útja van. Nincs kettő. És te már elég nagy fiú vagy ahhoz, hogy megértsed, mit jelent az, ha az ember valamit eladott, megkapta a pénzt, elköltötte a pénzt - akkor ezen a dolgon nem lehet változtatni többé. Ami megtörtént, megtörtént. Lassie-t eladtuk, és vége.

- De apám, hiszen Lassie...

- Nem, fiam, nem. Ezen nem lehet változtatni. Mondhatsz, amit akarsz, a kutyát mégiscsak eladtuk, megkaptuk a herceg pénzét, és elköltöttük, tehát a kutya az övé.

Sam Carraclough elhallgatott egy kis időre.

Aztán megint úgy folytatta, mintha csak magának beszélne:

- És talán így van ez jól. Nincs kétféle becsület, és amúgy sem bírnánk már etetni. Egy ilyen kutya annyit eszik, mint egy nagyobbacska gyerek.

- De hiszen azelőtt is etettük.

- Bizony, Joe, de szembe kell néznünk a valósággal. Azelőtt volt munkám. Most... Hiába szépítem, most munkanélküli vagyok. És a segélyből nem bírsz eltartani egy kutyát, még a családot is alig. Neki is jobb ott. Nézd a dolognak ezt az oldalát is, fiam, hiszen te sem akarsz,

hogy Lassie sovány és lompos és beteges legyen. Te sem akard, hogy úgy tartsuk a kutyát, mint egyik-másik ember a faluban.

- Minálunk nem éhezne, apám. Be lehet osztani. Nekem sem kell annyit ennem.

- Látod, Joe, így nem szabad gondolkodnod.

Hallgattak, aztán megint Joe apja kezdett beszélni:

- Inkább úgy kellene gondolkodnod... Várj csak. Ugye, szereted a kutyádat?

- Hiszen te is tudod, apám.

- No, hát ha ez így van, akkor légy boldog, mert Lassie-nek jó dolga van. Gondold el, hogy most eleget kap enni, van tiszta külön ketrece, szép nagy játszótér, mindenki törődik vele. Gondold meg, hogy úgy él, mint egy hercegnő, a saját kastélyában és kertjében, mint egy igazi hercegnő... Hát nincs neki jó dolga?

- Igen, de talán boldogabb volna, ha...

A férfi elkeseredetten felsóhajtott:

- Ejnye, Joe! Most nem tetszel nekem! Megmondhatom én neked kereken azt is, hogy verd ki a fejedből Lassie-t, mert úgysem látod többé viszont.

- És ha újra megszökik?

- Nem, fiam. Most szökött meg utoljára, soha többé nem jön vissza, soha többé!

Joe-nak valahogy nehezebbre esett a kérdés:

- Miért? Mit csináltak vele?

- Tudod, amikor utoljára visszavittem, a herceg dühös lett rám és Hynesra és az egész világra. Erre én is dühös lettem, mert akár herceg, akár nem herceg, én egy fillérrel sem vagyok adósa, és megfenyegettem, hogy ha Lassie még egyszer megszökik, akkor soha többé nem látja viszont a kutyát. Erre ő azt mondta, hogy ha még egyszer megszökik, legyen az enyém, de majd ők rajta lesznek, hogy ez még egyszer meg ne történjék. Így aztán magával vitte skóciai birtokára, hogy előkészítsék a kutyakiállításra. Hynes is vele ment, és még vagy fél tucat válogatott kutya. A kiállítás után visszaviszik Skóciába, és soha többet nem hozzák vissza Yorkshire-be. Ott marad örökre, így hát búcsúzz el tőle, és kívánj neki minden jót, mert ide többé úgysem kerül el... El sem akartam neked mindezt mondani, fiam, de talán jobb, ha tudod, mi a helyzet. Így áll a dolog, törődj hát bele. Amin az ember nem tud változtatni, azt legjobb megszokni. Mutasd meg hát, hogy férfi vagy, és ne beszéljünk többet Lassie-ről, főképp az édesanyád előtt ne.

Joe vaksin támolygott le a sziklacsúcsról, s aztán követte apját hazafelé a lápon át. Apja nem próbálta vigasztalni, csak ment előtte, és szopogatta üres pipáját. Nem szólalt meg addig, míg a falu közelébe nem értek, s meg nem látták a kivilágított ablakokat.

- Mielőtt bemegyünk, még egyre megkérlek, fiam - mondta. - Szeretném, ha tekintettel lennél anyádra. Napról napra nagyobb leszel, bánj vele, ahogy férfihoz illik, és próbáld megérteni őt. Az asszonyok mások, mint a férfiak, Joe. Nekik otthon van dolguk, és be kell érniük azzal, ami van. Ha pedig hiányzik nekik valami, akkor... Hát akkor reménykednek, hogy majd csak teljesedik a kívánságuk. Ha pedig ilyen nehéz idők járnak, olyankor az tesz jót nekik, ha veszekednek velünk, és hozzánk vágnak néhány gorombaságot. És ha egy férfiban van egy kis józan ész, akkor nem törődik ezzel, mert jól tudja, hogy az nem jelent semmiféle veszedelmet, ha egy asszony pöröl, követelőzik, és pörgeti a nyelvét. Ezért ne vedd zokon, ha édesanyád

néha veszekszik veled, vagy rendreutasít. Sok teher van a vállán, és ez nehéz próbára teszi a türelmét. Mi is legyünk türelmesek, te meg én, Joe, és talán hamarosan megváltoznak a dolgok, és jóra fordul minden. Megértettél, fiam?

Joe apja kezét nyújtott, és gyorsan, biztatóan megszorította fia kezét.

- Igen, apám - felelte Joe.

Megállt, és tünődve nézte a kivilágított falut.

- Messze van ide Skócia, apám?

Az apja is megállt, lehorgasztotta fejét, nehezen és rosszkedvűen vett lélegzetet.

- Messzi, nagyon messzi az út odáig, Joe. Ilyen messzire, azt hiszem, nem is fogunk soha utazni. Nagyon hosszú az út.

És szomorúan elindultak a falu felé.

A SKÓCIAI FOGOLY

Jól mondta a fiának Sam Carraclough: messzi, nagyon messzi az út a yorkshire-i Greenall Bridge-től a rudlingi herceg skóciai birtokáig. Sokkal messzebb, hogysen bárkinek odagyalogolni volna kedve.

Aki oda akar jutni, induljon egyenest észak felé, először át a lápon, aztán a nagy yorkshire-i síkságon. Ha aztán később kelet felé fordul, előbb irdatlan vidéken vezet az út, aztán gazdagon megművelt földeken. Ha vonatra száll valaki, az ablakból nemsokára meglátja jobbkézt az Északi-tengert, magas partok alatt tündököelve. Balról pedig régi városok tornyai tűnnek elő, aztán a nagy koromfelhő a durhami iparvidék fölött, a folyók torkolatában a hajógyarak sólyái¹ s a nagy rakodók, melyekről a szén a vonatokról a kikötők raktáraiba kerül.

Minél messzebb utazunk, annál előbb sötétedik, mert ez a táj már északon fekszik, ahol későn kel és korán nyugszik a nap. De a vonat kattogva száguld tovább, át a sötétségen, hidakon és folyókon keresztül, míg el nem jut a Tweed folyóig, ami annyit jelent, hogy az utas elhagyta Angliát.

A vonat tovább repül az éjszakában, átrobog Alsó-Skócia iparvárosain, ahol a sötétben fényesebben izzanak a kohók és a kovácsműhelyek, mint nappal. Még mindig tart az éjszaka, amikor a vonat hatalmas hidakon száguld végig, melyek a folyók torkolatát - ahogy Skóciában hívják, a „firth”-öket - ívelik át.

Már reggeledik, s még mindig robot a vonat, de most a táj arca megváltozik. Nem látni több várost, füstölgő kéményekkel. Helyettük feltűnik az a csodálatos skót vidék, melyről évszázadok óta énekelnek a költők: kék hegyek, zöld koszorúba foglalt tavak és szelíd dombok, ahol pásztorok legeltetik a nyáját.

És a vonat csak megy, megy tovább, és a táj egyre vadabb és vadabb lesz, zordabbak a hegyek és az erdő övezte tavak. A táj egyre magánosabb. Nemsokára feltűnnek a messzi húzódo hegyi rétek, ahol már ritka vendég az ember, de szabadon portyáz a vad. És az út még továbbvezet, még messzebb az északi föld csücske felé.

Itt, a felső csúcson terül el Rudling hercegének hatalmas skóciai birtoka. A komor kastély a tenger fölött elnéz a Zetland-szigetekre, ezekre a különös, sziklás földdarabokra, ahol az élet oly nehéz, és az időjárás oly kegyetlen, hogy a természet az összes élőlényeket valósággal átváltoztatta, másképp nem állnak itt meg a helyüket. Errefelé a lovak és a kutyák kisebbek, mint másutt, de sokkal szívósabbak; csak így tudnak megélni e földön, a komor időjárás alatt.

Itt, ezen a távoli északi tájon van Lassie új hazája. Gondosan táplálják és ápolják. A lehető legjobb ételeket kapja. Naponta fésülik, kefélik, gondozzák a körmét, és megtanítják a legszebb állásra, hogy ha eljön az ideje, vihessék a kutyakiállításra, és újabb dicsőséget szerezhessen Rudling hercegének és kutyatenyészetének.

Lassie megadással tűrte Hynes gondozását, mintha tudta volna, hogy semmit sem használ, ha ellenkezik. És mégis, minden délután, néhány perccel négy óra előtt, felébredt benne valami, elmúlt életének ösztönei sarkalni kezdték. Tépte-cibálta ketrece drótjait, vagy nekirohant, hogy átvesse magát a kerítésen, és úgy próbáljon elmenekülni... Mert Lassie nem felejtett.

¹ Talpfaszervezet, amelyen a hajót megépítik, s amelyről a kész hajót vízre bocsátják.

Rudling hercege a kastély felé vezető úton lovagolt a friss, egészséges hegyi levegőben. Mellette egy ficánkoló pónin ott lovagolt Priscilla. A póni megfeszítette nyakát, és vidáman sietni kezdett.

- Biztos kéz kell a lóhoz - morogta a herceg. - Húzd meg a szárat. Ez kell neki.

Priscilla mosolygott. A nagyapja az állatok dolgában olyan szaktekintélynek tartotta magát, hogy még lovaglás közben is csak úgy ontotta a jó tanácsokat. De Priscilla tudta, hogy alapjában szörnyen büszke leányunokájának lovaglótudományára.

- Azért adott nekünk a természet kezet és lábat - harsogta. - Lábat, hogy előrehajtsuk, kezet, hogy megfékezzük a lovat. Mondom, kéz és láb kell hozzá!

A herceg délcegen ült lován, és szerette volna a valóságban is bemutatni a mondottakat, izmos hátasa azonban nyugodtan ügetett tovább, se gyorsabban, se lassabban, mint az előbb. Legszívesebben még most, éltes korában is a legtüzesebb versenylovon ült volna. De ebben az egyben az egész család összeesküdött ellene, és akár tetszett neki, akár nem, meg kellett elégednie ezzel a jámbor paripával. Priscilla is tudta ezt, tehát lelkesen bólogatott, mintha ez a nehézkes állat egyszerre büszke, negédes léptekkel kezdett volna ügetni.

- Végre megértettem, hogy kell csinálni, nagyapa - mondta.

A herceg elégedetten kihúzta magát. Mert az igazat megvallva, boldog volt. Nagyon öreg volt már, és semminek sem örült annyira, mint az unokája társaságának. Azok voltak a legszebb napjai, ha északi birtokán együtt lovagolhatott vagy sétálhatott vele.

- Nézd csak, milyen remek az idő! Csodaszép!

A földesúr büszkeségével kiáltotta ezt, mintha csakis neki, Rudling hercegének volna köszönhető a levegő jó szaga és a nap édes melege.

- Az egész nyarat itt kéne tölteni - nyilatkoztatta ki. - A nyarat itt, az őszt Yorkshire-ban. Akkor még több szép napot tölthetnénk el együtt.

- De hát én ősszel iskolába megyek, nagyapa. Méghozzá Svájcba, nagyon messzire!

- Svájcba!

A herceg akkora mennydörgéssel ismételte meg azt a szót, hogy a kislány pónija ijedtében egy fél tucat lépést elfarolt tőle.

- De hát muszáj iskolába járnom, nagyapa!

- Butaság! - ordította a herceg. - Leányokat külföldre küldeni! Idegen nyelvre tanítani őket, hogy makogjanak, mint a majmok! Sosem fért a fejembe, hogy mire valók tulajdonképpen az idegen nyelvek, vagy ha már vannak, minek őket megtanulni. Itt vagyok én. Nekem untig elég az angol. Soha életemben egyetlen idegen szót sem ejtettem ki, és mégis itt vagyok. Nincs igazam?

- De nagyapa, csak nem kívánod, hogy műveletlenül nőjek föl?

- Műveletlenül! Te máris elég művelt vagy. Ennek a sok modern marhaságnak semmi köze a műveltséghez. Hogy egy fiatal lány olyan nyelveken habogjon-hebegjen, amit csak egy külföldi ért meg! Modern marhaság, én mondom neked! Az én időmben jobban neveltek volna.

- Mit akarsz ezzel mondani, nagyapa, hogy jobban?

- Például háztartást vezetni. Az én időmben arra nevelték a lányokat, hogy jó háziasszonyok legyenek, és tudják, mi a kötelességük. Manapság? Mindenféle sületlenséggel tömik tele a fejüket. Pfüj, ez a modern nemzedék! Szentelének! Visszabeszélnék a szüleiknek! Nem tisztelik a kort, de nem ám! Bizony, te is feleselsz velem. No, hát ezennel megtiltom! Nem tűrök több szemtelenséget. Mert szemtelen vagy, ugye?

- Igen, nagyapa.

- Igen? Igen? Igent mersz mondani, a szemembe?

- Hát mit mondjak, nagyapa? Most tiltottad meg, hogy feleseljek. Ha nemet mondok, az feleselés. Nem igaz?

- Szedte-vette-teremtette! - dörögött a herceg.

És úgy megpödörte hosszú fehér bajuszát, mintha ő nyerte volna meg a csatát. Lepillantott az unokájára, akinek lenszín haja előbukott a hetyke lovaglósapka alól, és leomlott jerseyruhás vállára. Köhögött, prüszkölt és megint a bajuszát pödörgette. Aztán elégedetten mosolygott és bölintott.

- Szemtelen kis jószág vagy - mondta. - De még lehet belőled valami. Éppolyan vagy, amilyen én voltam a te korodban. Te rám ütöttél, az egyetlen vagy a családban. Ezért lehet még belőled valami.

A patkók már a kövezett istállóudvaron kopogtak. Amikor egy lovasz kisietett, hogy elvigye a lovakat, a herceg nagyokat szuszogott.

- Engedd el a fejét! - ordított a lovászra. - Nem tűröm, hogy valaki a ló fejét fogja, amikor leszállok. Leugrom én róla segítség nélkül is!

Évődve és füstölögve, a maga rosszkedvű módján állt a herceg az istállóudvaron, míg Priscilla meglazította a pónin a hevedert, és visszavezette a bokszba az állatot.

- Így ni, ez tetszik nekem - zsörtölődött a legbarátságosabb módon a herceg. - Ha egy lány nem tudja, hogy kell a lovát etetni és megnyergelni, annak nem szabad lóra ülni. Aki maga nem tudja, hogy kell ezt csinálni, másnak sem tudja megmagyarázni!

Ilyen emelkedett hangulatban indult el az öreg, unokája kíséretében, a kastély felé. Amikor az istállót elhagyva, egy alacsony kőépület mellett mentek el, Priscilla hirtelen megállt. Itt voltak a kutyák sétaterei. Minden ketrechen ugrált vagy ugatott egy kutya, csak az egyik volt csendes. Itt egy csodaszép, háromszínű skót juhászkutya állt. Se nem ugrált, se nem vakkantott, csak állt, dél felé fordulva, és a messzeségbe meresztette a szemét.

Ezt a kutyát vette észre Priscilla.

- Mi az? Mi történt? - kérdezte ingerlékenyen a herceg.

- Ez a kutya... Miért van rajta lánc, nagyapa?

A herceg felhorkant, és jól szemügyre vette a kutyát. Egy percig hallgatott, s aztán, mintha felrobbant volna benne valami, úgy süvített ki belőle a hang, hogy szinte beleremegtek az istállók és a kutyaólak:

- Hynes! Hynes! Hol bujkál már megint ez az alak?

- Jövök már, jövök, kegyelmes uram - hallatszott Hynes hangja, ahogy az átellenes oldalról elősietett.

A herceg toporzékolt.

- Ne tessék mindig a hátam mögül elősomfordálni! - bödült rá. - Miért van ezen a kutyán lánc?

- Meg kell köszönnöm. Addig tépi és cibálja a drótot, míg el nem szakad. Százszor megfoltoztam már a rácsot, de minden délután újra szétszedi. Kegyelmességed parancsolta, hogy vigyázzak rá.

- De nem azt mondtam, hogy megkötözze! Jegyezze meg magának, hogy az én kutyáimat nem szokás ki kötni!

- Igenis, kegyelmes uram.

- És ezt ne felejtse el többé! Soha, semelyik kutyát!

A herceg akkorákat dobantott dühében, hogy majdnem rálépett Priscilla lábára. Mikor a kislány húzogatni kezdte a karját, lepillantott rá.

- Nagyapa, nézd, milyen rossz bőrben van ez a kutya. Talán a testmozgás hiányzik neki. Vigyük el sétálni egy kicsit, hisz olyan szép.

A herceg megcsóválta a fejét.

- Azt nem lehet, szívecském. Sose jönne formába.

- Formába?

- Nézd, ezt a kutyát kiállításra akarom vinni. Pompás példány. Ha sétálni visszük, és szabadjára engedjük, gubancos lesz a bundája, és ez a szép sörény kifakul és összekócolódik. Ezt pedig nem engedhetem, kislányom.

- De azért, ugye, kellene neki egy kis mozgás?

Mind a ketten a rács mögött álló kutyát nézték. Lassie elnézett a fejük fölé, mint egy királynő; úgy eltörpültek mellette, hogy észre sem vette őket.

A herceg az állát vakarta.

- Igaz, ami igaz: egy kis mozgás nem ártana neki. Hynes!

- Parancsoljon, uram.

- Jártni kell a kutyát. Legyen gondja rá, hogy minden nap elvigye egy szép sétára.

- Igenis, kegyelmes uram.

Priscilla meg a herceg hazamentek. Hynes utánuk nézett, s amikor eltűntek a szeme elől, mérgesen fejébe nyomta sapkáját. Keze fejével végigtörülte száját, aztán a kutyához fordult.

- Szóval sétára van szüksége a nagyságos kisasszonynak? - sziszegte. - No jó! Majd elviszem sétálni a hölgyet. De el ám!

Lassie-nek beszélhetett. Ott állt a megfeszült lánc végén, s még mindig a távolba veszett a tekintete - a messzi dél felé.

VÉGRE MEGINT SZABADON!

Lassie időérzéke volt az oka, ez a különös állati ösztön, mely pontosan megmondja, melyik szakasza érkezett el a napnak.

Ha a dolog nem ebben az időpontban történik, akkor Lassie, akit engedelmisségre neveltek, a parancsra biztosan visszament volna Hyneshoz. Így azonban nem.

Az újonnan megparancsolt séták egyikén történt. Lassie engedelmesen lépegetett Hynes mellett. Nyakán volt a póráz, de se meg nem feszítette, sem le nem maradt, hogy a póráz húzta volna őt. Úgy sétált, ahogy egy jól nevelt kutyához illik: feje mindig Hynes térdével egy magasságban volt.

Lassie tisztességesen viselkedett, és úgy ment minden, mint a karikacsapás. Csak az volt a baj, hogy Hynest mélyen sértette, hogy neki magának kell a kutyát megsétáltatnia. Már nagyon szeretett volna hazamenni uzsonnázni, és amellet azt is meg akarta mutatni a kutyának, hogy ki az úr a házban.

Ezért hirtelen megrántotta a pórázt, pedig semmi szükség sem volt rá.

- Előre! Mars! - mordult a kutyára.

Lassie érezte a póráz rántását, és nem tudta, mire vélje. Egy kicsit meg volt lepve. Az idomítás hosszú éveit alatt eleget tanult ahhoz, hogy tudja: nem követett el hibát. Mégis, ez az ember valami mást akart. Hogy mit, azt nem tudta biztosan.

Tanácsstalanságában egy pillanatra meglátsította a lépteit. Hynes majdnem boldog volt, amikor észrevette. Megfordult, és újra megrántotta a pórázt.

- Előre! Nem hallod, mit mondtam?! - kiáltott a kutyára.

Lassie meghátrált a fenyegető hang elől. Hynes újra megrántotta a pórázt. És Lassie most úgy viselkedett, ahogy minden más kutya viselkedett volna: erőt gyűjtött a várható következő rángatásra, és leszegte fejét.

Hynes nagyobbra rántott, mint előbb - és a nyakörv egyszerre lecsúszott Lassie nyakáról.

Szabad volt!

Hynes egy pillanat századrésze alatt rájött, hogy most az ő rossz természete tört föl - és az nem vált egy tapasztalt kutyatenyésztő dicsőségére!

Odaugrott, hogy elkapja Lassie-t. Ez pedig komoly hiba volt, mert a kutya ösztönösen visszaugrott, hogy kitérjen előle.

Mindezzel csak annyit ért el, hogy Lassie igyekezett minél messzebb húzódni tőle. Ha a megszokott módon hívja, a kutya szépen odament volna hozzá. Ha egyszerűen rászól, hogy: „Gyere!” - akkor a kutya visszasétált volna vele a ketrecbe, minden erőszak nélkül, mert belé volt idegződve, hogy a parancsnak engedelmeskednie kell.

Hynesnek azonban volt annyi tenyésztői tapasztalata, hogy belássa, milyen csúnya hibát követett el. Még egy fenyegető mozdulat, és Lassie még jobban megijed! És ezért most úgy cselekedett, ahogy mindjárt kellett volna.

- Gyere ide, Lassie! Gyere ide! - parancsolta.

Lassie tanácstalanul állt. Az idegzete arra sarkallta, hogy engedelmeskedjék, de még emlékezett arra, hogy az imént szabadon ugrott egyet.

Hynes ezt is észrevette. Megváltoztatta hangját, s most mézesmázosan kezdte szólógnatni a kutyát, amitől több eredményt remélt.

- Te szép kutyus! Kedves Lassie! - fuvolázta. - Ne mozdulj, szép kis kutyus. Ott maradj szépen!

Fél térdre ereszkedett. Ujjaival pattintgatni kezdett, hogy odarögzítse a kutya figyelmét; de közben, alig észrevehetően, közelebb és közelebb kúszott hozzá.

- Maradj a helyeden! - parancsolt rá.

Az a hosszú nevelés, mellyel Sam Carraclough Lassie-t kölyökkora óta engedelmességre szoktatta, mintha most hozta volna meg a gyümölcsét. Lassie ugyan gyűlölte Hynest, de arra nevelték, hogy az emberi parancsnak okvetlen engedelmeskednie kell.

Csak hogy ugyanekkor egy másik ösztön is megmozdult benne - ha nem is olyan erősen -, az időérzéke!

Ködösen, homályosan megmozdult benne valami. Nem lett tudatosná, nem is próbálta megérteni vagy magyarázni, mint az emberek. De lassan felébredt benne valami, ami most még alig észrevehetően kezdte feszíteni.

„Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy...”

Látta, hogy Hynes már egészen közel van. Egy kicsit fölkapta fejét.

„Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy...”

Hynes már nem volt messze. Még egy pillanat, s már megmarkolhatta volna a kutyát, belemélyesztve ujjait dús sörényébe, s el nem engedte volna, míg csak nyakára nem kapcsolja az örvét.

Lassie figyelt. A hívás egyre sürgetőbb lett.

„Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy...”

Hynes ugrásra készült, de Lassie, mintha megérezte volna szándékát, elmozdult. Gyorsan hátrált két lépést a feléje kúszó Hynes elől. Szabad akart maradni.

- Átkozott dög! - fakadt ki Hynes.

De rögtön látta, hogy melléfogott, és elkezdte előlről:

- Szép kicsi kutya, maradj ott. Maradj ott szépen, kutyuskám.

Lassie azonban már alig törődött vele. Figyelmének egy kis részét szentelte csak a közeledő férfinak; teljes odaadással azt leste csak, ami benne egyre világosabban és határozottabban szólt. Időre volt szüksége. Tudta, hogy ha közel engedi ezt az embert, akkor újabb csalódás vár rá.

Megint hátrált egy darabot. Hynes ekkor rávetette magát, de ő félreugrott.

Hynes dühösen talpra szökött. Elindult a kutya felé, megnyugtató szavakat mormolva. De Lassie tovább hátrált. Megőrizte a távolságot Hynes és öközötte, azt a távolságot, melyet minden állat egyformán ismer - azt a távolságot, melyet az ellenség nem tud átugrani.

Az ösztöne azt súgta neki: „Maradj távol tőle. Vigyázz, hogy el ne érjen. Mert van valami, ami nagyon fontos. Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy elindulj az...”

És ekkor, ebben a szempillantásban már mindent tudott. Olyan pontosan és tévedhetetlenül tudta, mint egy óra, melyen négy óra előtt öt percet jeleznek a mutatók.

Itt az idő, hogy elindulj az iskolába!

Megfordult és elballagott - úgy ballagott, mintha csak néhány száz méternyire volna az iskola. Nem volt ott senki, aki elárulta volna neki, hogy attól a találkozástól mérföldek százai és napok hosszú sora választja el. Csak egyetlen érzés uralkodott benne: teljesíteni kell a kötelességét, ő pedig elindult, hogy megtegye, ami tőle telik.

De hallotta, hogy Hynes fut utána. Hynes üvöltve rohant a nyomában. Lassie a lassú ballagásból gyors ügetésbe csapott át. Nem félt. Biztosan tudta, hogy ez a kétlábú figura sohasem éri utol. Még csak sietnie sem kellett valami nagyon. Hátracsapta fülét, és pontosan tudta, milyen messze van tőle Hynes; ráadásul a kutyának, mint a legtöbb állatnak, sokkal inkább oldalvást áll a szeme, mint az emberé: meg sem kell fordítani fejüket, és mégis látják, mi történik a hátuk mögött.

Lassie-t nem nagyon izgatta Hynes. Szépen, nyugodtan ügetett tovább, végig a kocsúton, át a gyepen.

Hynesban egy pillanatra feltámadt a remény, hátha Lassie szépen besétál a ketrecébe.

De a ketrec, ahol láncon tartották, és ahová bezárták, nem volt Lassie otthona. Gyűlöletes hely volt. És Hynes reménykedése csakhamar füstbe ment, látván, hogy a kutya a főkapu felé vezető útra fordul.

Ez megint egy kis reményt csöppentett Hynes szívébe, mert eszébe jutott, hogy a főkaput állandóan zárva tartják, a kerítés pedig a kastély parkja körül gránitkövekből van rakva, és ijesztő magas. Ott talán mégiscsak sarokba szoríthatja a kutyát.

Priscilla meg a nagyapja a halászfaluból lovagoltak hazafelé. Amikor a park nagy vaskapuja elé érkeztek, meg kellett állniuk.

- Majd én kinyitom, nagyapa - mondta a kislány.

Fürgén lesiklott a nyeregből. A herceg dörmögve tiltakozott. De Priscilla tudta, hogy mennyivel gyorsabban ugrik le a lóról, és pattan vissza a nyeregbe, mint a nagyapja. Hiába minden tiltakozás, a herceg öreg volt már, s még egy ilyen békés természetű ló nyergében ülni is nehezebbre esett: nyögésre, szuszogásra, köhögésre készítette.

A kislány könyökére fűzte a kantárt, visszahúzta a reteszt, és egész testsúlyával nekifeszült a vaskapunak. Az lassan megfordult a sarkain.

Csak akkor hallotta meg a lármát. Fölkapta fejét, és észrevette Hynest, aki a kapu felé száguldott, előtte pedig az a szép skót juhászkutya... És Hynes ordított.

- Csukja be a kaput, Priscilla kisasszony! elszabadult a kutya! Ne engedje ki! Csukja be!

Priscilla körülnézett. Ott állt a nagy vaskapu előtt. Csak be kell csapnia, és Lassie újra fogoly lesz.

Fölnézett a nagyapjára, aki azonban nem vett észre semmit. Hynes távoli ordítózása nem tudott betörni süket fülébe.

Priscilla megpróbálta visszahúzni a kaput. Egy pillanatra újra nekivetette teste egész súlyát. Fél füllel hallotta nagyapjának meglepett tiltakozását, de aztán elfelejtette az öregurat, elfelejtett mindent, mert egy kép bukkant fel emlékezetében.

Egy falusi kisfiú képe volt ez, egy fiúé, aki nem sokkal volt nagyobb nála. Ott állt a fiú a kutya drótketrece előtt, és azt mondta neki: „Maradj itt örökre, és felejts el minket, és ne gyere haza többé!” De Priscilla tudta, hogy a kisfiú testének minden porcikája ennek épp az ellenkezőjét szerette volna a világba kiáltani.

Azért habozott, mert ezt a képet látta, és a fiú hangját hallotta, mintha most beszélne. Még mindig nem csukta be a kaput.

A nagyapja mérgelődni kezdett, sejtven, hogy történik valami, amit az ő fáradt érzékszervei már nem fognak föl. Hynes pedig még mindig ordított:

- Csukja be a kaput, Priscilla kisasszony! Csukja be!

Priscilla egy pillanatig nem tudta, mit tegyen, aztán szélesen kitérte a kaput. Egy árnyék suhant el a térde mellett, s mikor utána fordult, látta, hogy a kutya egyenletesen fut, mintha tudná, milyen hosszú út van még előtte. Priscilla búcsút intett.

- Jó utat, Lassie! - susogta barátságosan. - Jó utat és jó szerencsét!

A herceg mereven ült lován. Rá sem nézett a kutyára, csak az unokáját bámulta.

- Nahát, ez már mégiscsak sok! - fakadt ki mérgesen. - Azt mondom, ami sok, az sok!

HOSSZÚ ÚT KEZDŐDIK

Már alkonyodott, amikor Lassie lefutott a poros úton. Meglassította lépteit, járása bizonytalanlanná vált. Végül megállt, és arrafelé fordult, ahonnan jött. Fölemelte fejét, mert egyszerre nem tudta, mit csináljon.

Az időérzéke már nem űzte előre. Egy kutya nem tud térképet olvasni, és nem ismeri a távolságot úgy, mint az ember. Lassie-nek már régen találkoznia kellett volna a kisfiúval, s már hazafelé kellene sétálniuk, vacsoráznunk.

Elvégre vacsoraidő volt. Sok év tapasztalata súgta ezt Lassie-nek. Ott hátul, a ketreben már elébe tették volna a finom marhahúst és a kását. Csakhogy ott lógott a lánc, mely rabbá teszi a kutyát.

Lassie habozott, aztán egy új ösztön ébredt benne. A legerősebb az állati ösztönök közül - a hazatérés ösztöne. Neki nem az a kutyaketre volt az otthona! Az ő otthona az a ház, ahol rongyszőnyegen hever a tüzhelynél, ahol emberek szólnak hozzá, és simogatják. Most, amikor eltévedt, ide kíváncsozott.

Amikor felébredt benne a honvágy igazi otthona után, felemelte fejét. Úgy szimatolt a levegőbe, mintha tanácsot kérne tőle. Aztán fogta magát, és továbbment az országúton, dél felé.

Senki emberfia meg nem tudja magyarázni, honnan tudta Lassie, hogy épp délnek kell fordulnia. Lehet, hogy sok ezer évvel ezelőtt, mikor még nem pallérozta az eszét, az emberben is megvolt a hazatérés ösztöne: ha megvolt is, már nincs meg. De akármilyen pallérozott is az emberi ész, mégis rá magyarázat, hogy egy állat, amelyet egy sötét ládába csomagolva mérföldekre elvisznek az otthonától, mégis hazatalál, mihelyt kieresztették. Csak annyit tudunk, hogy ez az állati ösztön bennünk nincs meg, és a magyarázata is hiányzik.

Lassie nem habozott tovább. Roppant megkönnyebbülést érzett, mert végre megnyugodott. Hazafelé ment, és ennek örült.

Senki se mondta meg neki, s ő meg sem értette volna, hogy amire vállalkozott, az a lehetetlenség határát súrolja. Vad vidék várta és mérföldek százai; egy olyan út, melytől a gyalogos ember is visszariadna.

Pedig az ember útközben vásárolhat ennivalót, de milyen pénzzel fizessen egy állat az élelemért? Nincs más pénze, csak a szeretete a gazdája iránt. Az embert útbaigazítják az útjelző táblák - egy kutya vakon megy előre, az ösztöne nyomán. Az ember tudja, miképpen kerülje el a nagy tavakat, melyekkel keletől nyugatig tele van ez az ország - de ezek egy kutyának elállják az útját. És honnan tudhatná egy kutya, hogy ő milyen értékes, és a városokban meg a falvakban sokan szakértő szemmel méregetik majd, azon igyekezve, hogy törbe csalják?

És mennyi minden mást nem tudhat egy kutya, habár a tapasztalat talán megtaníttja rá.

Lassie boldogan indult útnak. Elkezdődött a vándorlása.

Az északi alkonyat félhomályában két férfi ült egy ház előtt. Ugyanolyan ház volt, mint a többi faluban, egy keskeny utca két oldalán. Falait meghizlalta az évek alatt rákent sok festék.

Az idősebb, háziszóttasba öltözött férfi épp gondosan rágyújtott, s csak akkor emelte fel fejét, amikor a pipa már jól szelelt.

Utánabámult a szürke füstkarikáknak, melyek beleszálltak a csendes esti levegőbe. Egyszerre a fiatalabbik rácsapott a karjára.

- Wullie, nézz csak oda!

Az öregember a jelzett irányba nézett. Eltartott egy ideig, amíg a szeme hozzászokott a félhomályhoz. Egy kutya közeledett.

A fiatalabb, aki bokavédőt és manchester-kabátot viselt, felemelkedett.

- Jó formájú kutya - mondta.

- Igen, Geordie. Szép skót juhászkutya.

Szemmel követték a közeledő kutyát. Akkor a fiatalabbik megmozdult.

- Mennydörgős mennykő, te Wullie, olyan, mint a herceg szép skót juhászkutyája! Az hát. A fejemet tenném rá. Ma reggel láttam, amikor McWheennel a lazachúzásról beszélünk. Úgy látszik, kerekét oldott...

- És ha ő az, akkor...

- Akkor a becsületes megtaláló jutalmat kap!

- Teringettét! Igazad van!

- Gyere, fogjuk el!

A két utolsó szót már hátrakiabálta a fiatalabbik, mert a kutya elé sietett, hogy útját állja.

- Gyere ide! - csalogatta. - Na, gyere ide szépen hozzám!

És bátorítóan veregette a térdét.

Lassie figyelmesen ránézett. Ha az idegen nyugodtan odalép hozzá, alighanem megfoghatta volna. De a mozdulat túl gyors volt. Lassie-nek Hynes jutott róla az eszébe. Úgyesen kitért, és ugyanolyan léptekkel, mint eddig, elsietett mellette. A férfi utána eredt. Lassie izmai megfeszültek, s mint egy futóbajnok, gyorsan rákapcsolt. A férfi nem számított erre. Lassie megint gyorsította a tempót, és vágatni kezdett. Minél jobban iparkodott az üldözője, annál erősebb lett Lassie elhatározása, hogy senki emberfiától sem hagyja megfogni magát. Egy kutyát kergetni annyi, mint futni tanítani.

A skót végül is belátta, hogy ezt a kutyát sohasem éri utol. Megállt, és fölkapott egy követ. Az volt a terve, hogy Lassie elé dobja úgy, hogy a lezuhanó kő zaja megijeszti és visszafordítja. Meglendítette és eldobta a követ.

Csak hogy rosszul célzott. A kő majdnem a lapockáján találta el a kutyát. Amíg a kő repült, Lassie, mint egy jól idomított pólólovacska, lépést váltott, és úgy futott tovább. Aztán bevette magát az országút árkába, és széleseben rohant tovább, hogy a hasa majdnem a földet érte. Az út menti bozótban talált egy rést, átbújt rajta, s az országútról a kopár földekre térve elszáguldott.

Itt aztán újra délnek fordult, és a maga lassúbb ügetésében folytatta útját.

De máris megtanult valamit: azt, hogy az embereket kerülnie kell. Hogy miért, azt nem tudta, de az ember az ellensége volt. A hangjuk durva és rekedt. Rákiabáltak, kövekkel dobálták meg. Veszélyt jelentenek, tehát kerülnie kell őket. Lassie első nap megtanulta az első leckét, és mélyen belevészte emlékezetébe.

Ezen az első éjszakán Lassie szívósan ment, ment előre. Öt éve, amióta a világon volt, sohasem töltötte egyedül és fedél nélkül az éjszakát. Nem volt semmi gyakorlata, csak az ösztönében bízhatott.

Ösztöne azt súgta, hogy legyen éber és figyelmes. Talált egy ösvényt a sivár pusztaságban, s ez meleg boldogsággal töltötte el, mert délnek vezetett. Bizalommal és megnyugvással haladt rajta előre.

Így ért fel egy magaslatra. Alatta a lejtőn egy tanya elmosódó körvonalai látszottak. Hirtelen megállt, előrecsapott füllel. Szimatoló orra remegett. Bámulatosan éles ösztöne szinte mindent elárult neki, hogy mi történik odalent, úgy, ahogy az ember egy könyvben olvas.

Látta a lovakat az istállóban, a birkákat, egy kutyát, az abrakot, az embereket. Óvatosan indult lefelé. Orrának jólesett az ételszag, mert nagy darab utat tett már meg evés nélkül. De azt is tudta, hogy óvatosságra van szükség, mert odalenn emberek is vannak. Az pedig jól belérögződött, hogy az emberektől tartózkodnia kell. Elővigyázatosan ereszkedett le az úton.

Ekkor hirtelen, kihívóan ugatni kezdett odalenn a kutya. Hallotta, hogy felfelé rohan és megáll. Talán barátságos kutya lesz.

Ebben azonban tévedett. A kutya lelapult füllel, felborzolt sörénnyel rohant felé. Lassie meglapult és várt. Amikor a másik nekiugrott, félrehúzódott. Amaz megfordult, és zabolátlan dühvel ugatott tovább. A hangja ezt mondta: „Ez az én házam. Te itt csak rendbontó lehetsz. Ez az én házam, és én megvédem!”

Ekkor odalentről egy férfi fojtott hangja hallatszott:

- Mi az, Tannie? Fogd meg!

Az emberi hang hallatára Lassie megfordult. Ez az otthon nem az övé, itt nincs számára hely.

Amikor Lassie tovább akart menni, a borzas szőrű juhászkutya utána kapott, és belecibált az oldalába. Lassie, mint a villám, megfordult, és a fogát vicsorgatta. A másik kutya elérte a fenyegetést, és félreállt.

Lassie pedig folytatta útját. Hamarosan messze maga mögött hagyta a tanyát. Tovább haladt a kietlen vidéken, vadak csapását követve. Végre egy horpadásban megérezte a víz szagát. Egy hideg kis patakra talált, és mohón lefetyelte a vizet. Keleten elszürkült az ég. Körülnézett.

Az egyik szikla tövében könnyedén ásni kezdett. Háromszor megfordult maga körül, aztán összekuporodott a földön. Fölébe nyúlt és megvédte őt a szikla: csak a feje látszott ki alóla. De még most is, alvás közben, hallása és szaglása figyelte a közeledő veszedelemre.

Másnap már kora hajnalban úton volt Lassie. Állandóan, gyors ütemben haladt, valósággal falta a mérföldeket. Izmai kérlelhetetlen tempót diktáltak, akár hegyre föl, akár völgybe le vitt az út. Nem pihent, nem bizonytalankodott. Ha talált egy délnek vezető ösvényt, rácsapott: ha az út eltért, otthagya, és a sűrű bozóton át a vadak nyomában járt.

Ha az út város vagy tanya felé vitte, letért róla, megkerülte az emberi települést, mert félt az emberektől. Ahol házak közelébe került, ösztönös óvatossággal ment tovább, mindig fedezte magát, s a bokrok és bozótok között suhant tova, mint egy kísértet, állandóan vigyázva, hogy a fák között menedéket találhasson.

Útja egyre inkább fölfelé vezetett, mert a messzeségben egy kéklő hegylanc tűnt elő. Halálos biztonsággal találta meg a legmélyebben fekvő szorost, amelyen talán át tud kelni a hegyvonulaton. Lassan kivilágosodott, egyre magasabbra vezetett az útja, s az ég befelhősödött.

Egyszerre nagyot villámlott, és aztán felmorajlott a dörgés. Lassie lassított, és kurtán, kérdezőn felvinnyogott. Félt. Szabad-e megróni egy kutyát azért, mert fél? Hiszen olyan sokszor adja jelét bátorságának, hogy egy kis ijedtséget nem szabad a szemére vetni. És kevés az a skót juhászkutya, valljuk meg nyíltan, mely szeretné a villámot és a dörgést.

Sok olyan kutya van, mely rá sem hederít. Sok vadászkutya akkor a legboldogabb, ha lövés dörren. A skót juhászkutya azonban más. Ő nemzedékek óta az ember társa, és úgy látszik, megtanulta, hogy az ilyen éles, ijesztő zajok bajt jelentenek. És ha valahol fegyver dörren, a skót juhászkutya oltalom alá fut. Az ellenségnek bátran a szemébe néz, de fél a láрма ismeretlen fenyegetésétől.

Ezért habozott Lassie. A mennydörgés sötét zengése végigvisszhangzott a hegyeken, s az északi zivatarok vadságával szakadni kezdett az eső. Lassie sokáig küzdött a félelmével, de végül is engednie kellett. A szoros sziklagörgetegek között talált egy száraz odút, mely egy kiálló szirt alatt védve volt. Ide húzódott, hátát a sziklához szorítva, miközben a mennydörgés verte a dobot, és a visszhang mint sortűz szakadt fel a hegyekből.

De Lassie csak rövid időre szakította meg vándorlását. Amikor a zivatar nyögve továbbhúzódtott a hegyvonulaton, feltápáskodott. Egy percet várt, felemelte fejét, és szimatolt, Aztán hosszú, könnyű lépteivel folytatta útját.

Gyönyörű bundája foltos és piszkos lett a záportól és a felfröccsenő sártól. De csak ment, nyugodtan és egyenletesen, dél felé.

KÜZDELEM A LÉTÉRT

Útjának első négy napján Lassie megállás nélkül folytatta útját, s csak éjszaka tartott rövid pihenőket. Úgy nógatta valami dél felé, ahogy a láz égeti az embert, s ennek nem bírt ellenállni.

Az ötödik napon azonban egy új vágy ébredt benne: elkezdte gyötörni az éhség. Eddig erősebb volt benne a hazatérés ösztöne; most már az éhség kerekedett felül.

Vizet mindig talált valahogy, hogy eloltsa szomját. De hogy élelmet szerezzen, erre nem tanította meg senki. Amióta csak tudta az eszét, erről mindig más gondoskodott. Meghatározott időben letették a tányért eléje az emberek. Még arra is megtanították, hogy ennyi az ő adagja, s másféle ennivalót tilos felszednie. Esztendőkön keresztül verték a fejébe ezt a leckét: az élelemmel nem kell törődni, mert az emberek gondoskodnak róla.

De most egy csapásra hasznavehetetlenné vált ez a nevelés és ez a megszokás. Senki emberfia nem tette elébe a tálat délutánonként. De még egy ilyen elkényeztetett állat is élni akar, és meg kell tanulnia, miképp lássa el magát.

Lassie könnyen tanult. Nem úgy okoskodott, mint az emberek, akik a képzeletük segítségével előre látják az eljövendő eseményeket és helyzeteket. A kutya ehhez nem ért. Ő vakon néz a jövőbe, és csak kész helyzeteket talál. Azokban kell aztán a lehető legjobban eligazodnia.

De mit kezdjen Lassie ebben a helyzetben? Hiányzott belőle az emberi okoskodás képessége. Nem támaszkodhatott más kutyák régebbi tapasztalataira, ami pedig az embert ilyen helyzetből kiségheti. Egy kisgyermeknek például nem kell átesnie veszélyes kalandokon, hogy megtalálja a kivezető utat, mert a szülei és más idősebb emberek az ő szerzett tudásukkal megmondhatják neki, hogy mi a teendő. De nincs olyan állat, mely a tapasztalatait a kölykeire hagyhatná örökségül. Az állat mindig maga kell hogy felfedezzen mindent, mintha a fajtájából senki sem került volna hasonló helyzetekbe, amióta a világ világ. Vajon honnan szedje Lassie azt a tapasztalatot, hogy ennivalót szerezzen magának?

Volt egy tulajdonsága, mely minden állatban közös: az ösztöne.

Ahová az embert elvezeti a gondolkodás képessége, ugyanoda jut el az állat az ösztöne és a tapasztalatai révén.

Az ösztöne vezette Lassie-t már napok óta a helyes irányba. A tapasztalata tanította meg rá, hogy kerülje az embereket. Az ösztöne sugallta, hogyan maradhat észrevétlen előttük - az bújtatta meg a vízmosságokban, az tanította meg, hogy hasmánt csússzék, ha egy magaslat gerincén vezetett az út. S az mutatta meg neki, hogy lehet élelmet szerezni.

Amikor Lassie az ötödik napon, szokott gyors és ringó lépteivel, rőtta az utat, érzékei óvatosságra intették. A vadnyomon, mely akár az ösvény, vágott át a vad bozóton, hirtelen megállt. Szeme, füle, orra felfogta azokat a jelzéseket, amelyek sokkal gyengébbek annál, hogy mi, emberek észrevegyük.

A szaglása volt az, mely legelőször jött nyomára a titoknak. Sűrű, meleg szag csapta meg: az étel illata.

Lassie egész életében arra szokott, hogy gyorsan, minden óvatosság nélkül a szag forrása felé siessen. De ösztöne erősebb volt, mint a megszokása. Lekuporodott, és csúszva osont a szag felé. Nesztelenül mozgott a fűben, egyre közelebb és közelebb. És egyszerre már a szeme is meglátta azt, amit eddig csak a szimata jelzett. A csapáson, kígyózva hullámozó mozgással, egy menyét közeledett. Fejét magasra emelte, s egy frissen elejtett nyulat cipelt magával. A

zsákmány nagyobb volt nála, de az izmos kis ragadozó mégis meglepő gyorsasággal hurcolta előre. Ekkor azonban már ő is megszimatolt valamit, és harciasan oldalt lépett. Zsákmányát ledobta, és farkasszemet nézett a veszéllyel. Kivicsorította fehér ragadozó fogait, és kihívó dühvel felrikoltott.

Lassie lesunyt fővel tartotta szemmel. Még sohasem látott ilyen állatot. Nem él benne a foxi ösztöne, mely hirtelen, a gondolat sebességével veti rá magát akármilyen rágcslóra. Lassie-t munkára nevelték, békés kutya volt, de most az ösztöne nem hagyta nyugton.

Sörénye lassan felborzolódott. Ő is kivicsorította a fogát. Füle egészen hozzásimult a fejéhez. Erőt gyűjtött az ugráshoz.

De abban a szempillantásban, amikor rávetette magát, mintha ki tudta volna számítani az idejét, a menyét félreugrott és üvöltött. Villámgyorsan, de nesztelenül, simán és fűgén, akár egy patak, eltűnt a gubancos fűben. Lassie utána nézett, de minden érdeklődését magához vonzotta a halott nyúl vérenek meleg szaga. A nyúl ott hevert az ösvényen.

Lassie sokáig nézte. Aztán lesunyt fejjel közelebb lépett hozzá, de állandóan ugrásra készen, mert mindennél erősebben vonzotta ugyan a véres eledel szaga, szimatjával azonban még érezte a menyétet is. Lassan mind közelebb dugta az orrát, míg el nem érte a zsákmányt. Aztán megint visszahúzódott, körüljárta a helyet, ahol a nyúl feküdt. Végül is odament, lehajolt, és fölkapta a zsákmányt. Kiegyenesedett és figyelt.

Úgy állt ott ebben a pusztaságban, mintha gazdája hangjára várna, aki szigorúan rákiáltana: „Nem szabad, Lassie! Dobd el! Pfuj!” De nem szólt rá senki.

Egy pillanatig tanácstalanul állt, aztán visszatért a valóságba. Magával vitte a nyulat. Útközben állandóan lesett jobbra-balra, míg meg nem találta, amit keresett: egy sűrű rekettyést. Itt el tudott bújni! Bekúszott a sűrűbe, s úgy kuporodott le, hogy három irányból védve volt. A földre tette a nyulat. Újra megszagolta. Jó szaga volt. Étvágygerjesztő szaga.

És ekkor egy új érzék született meg benne. Megismerkedett a nyúl szagával; a többi már tudta az ösztöne. Ezentúl, útja hátralevő részén, ha orra újabb vadat szimatolt, mindig fölébredt benne a vadász. Megkereste, rárontott, lecsapott rá, és fölfalta. A természet bölcs törvénye vezette. Nem szórakozásból ölt, ahogy sok ember teszi. Csak azért ölt, hogy éljen. Egyedül csak ezért.

Ez a táplálkozás csak annyi erőt adott, hogy éljen, de többet nem. Most nem ügyelték féltő szemek Lassie-t, nem mérték a testsúlyát, nem vizsgálták, elég piros-e foghúsa, és elég fényes-e a szőre. Mostanában senki sem mondta:

„Milyen sovány ez a kutya! Adjatok neki minden ebédhez egy kis marhamájat!”

„Valami nem tetszik nekem ezen a kutyán. Adjunk neki minden reggel egy pohár tejet, és ha szereti, keverjük bele egy tojássárgáját is!”

„Ejnye, ejnye, nem elég piros a foghúsa. Talán jót tenne neki mindennap egy kanál csukamájolaj. Attól megerősödik!”

Ez a gondoskodás csak egy pompás fejedelmi kutyának jár, mely éjszaka bent alszik a meleg ketrecben. Ő azonban csak egy sovány, horpadt derekú kutya volt, tépett, gubancos, fényvesztett szőrzettel. De azért mégis csak olyan kutya volt, melyet egész életében szerető gondnal ápoltak, úgyhogy azt sem tudta, mi a betegség. És a gondoskodás évei most hajtottak hasznat. Szervezete ellenálló volt, izmai erősek, és vitték őt előre, nap nap után, mérföld mérföld után.

És a szíve bátor volt, s az ösztöne csalhatatlan. Így hát ment, egyre csak ment tovább, s már átkelt a zord hegyvidéken, páfrányok között és bozóton át, dombvidéken és síkságokon keresztül, folyókon átúsztatva és erdőkben bujdokolva, soha el nem lankadva és mindig dél felé.

A FESTŐ SZEMÉVEL

Közeledett a nagy nyár. Leslie Freeth kényelmesen végigdőlt a csónakban. Elégedetten szívta pipáját, és a hűvös reggeli levegőben lassan oszladozó füstöt nézte, mely aztán elúszott a háta mögé, ahol McBane egyenletesen húzta az evezőket.

- Ne üljek inkább hátra, McBane? - kérdezte.

- Így fekszik jól a vízen, Freeth úr. Már említettem, hogy ez egészen különleges csónak - mondta az evezős.

Freeth tovább pipázott. Úgy vélte, nincs értelme ezzel a keményfejű skóttal vitába szállni. Persze ha McBane azt akarja, hogy a csónak orrába üljön, akkor így van jól...

Elnézte a skót tájék nagyszerűségét, és boldognak érezte magát. Ezek a kis tavak, ahová úgy kíváncsoztak az angol sporthorgászok, Leslie Freethnek többet jelentettek. A táj szépsége, Skócia egyik féltett kincse, ide vonzza Angliából a festőket. Leslie Freeth is azok közé tartozott, akik sohasem unják meg a fény és árny játékait a nagy vizek és a vöröslő dombok között. Minden nyáron ide jött festeni, és évről évre felújította a földi kapcsolatot McBane-nel, aki a maga morcos módján szívesen látta házában, és még műtermet is rendezett be neki a szép, kőből épült pajtában.

És most, élvezve a reggelt, hanyatt dőlt a csónak orrában, míg csak csikorogva fel nem futottak egy apró sziget kavicsos partjára. Gépiesen segített McBane-nek a kirakodásban. Partra tették a festőszerszámokat, az állványt, a vásznat meg a festékesdobozt. Fölállította az állványt meg az összecukható széket, aztán félrebillentett fővel szemügyre vette az elkezdett festményt.

- Hát akkor délben visszajövök magáért - mondta McBane.

- Rendben van. Jó néhány óra munkám van vele még. Hogy tetszik magának, McBane?

McBane súlyos léptekkel elment, megkereste a megfelelő szögletet, fél szemét lehunyta, és ide-oda billegettette fejét. Hosszú téli estéken a tóparti kocsmában McBane, ha kellett, órák hosszat dicsérte az ő Freethét. Úgy emlegette, mint Anglia legnagyobb tájképfestőjét, aki mellett elbújhatnak a németalföldi meg a francia iskola piktorai, ha ugyan még életben vannak. De a művész színe előtt McBane a világegyetért sem árulta volna el elfogult ítéletét.

- Hát igen, ha engem kérdez, megmondom őszintén, hogy szerintem egy kicsit tarkára sikerült, a víz túlságosan csillog, arról a házacskáról pedig sose vettem észre, hogy ilyen színe lett volna. A felhők is túlságosan rikítanak. De abban nem kételkedem, hogy máshol tetszeni fog.

Leslie Freeth mosolygott. Megszokta már McBane kritizálását, sőt meg is becsülte, mert a mogorva skótnak jó szeme volt, és meg tudta becsülni hazája szép arculatát. Freeth tehát bólintott, s közben ide-oda jártatta szemét a vászon és a táj között. Élvezte, hogy milyen csend van körülötte. Sehol semmi se mozdul, csak a víz csobban csendesen, ha a parton hozzáütődik a csónakhoz. Sehol semmi se mozdul, csak...

Ernyőt csinált a szeme elé.

- Nézze csak! Mi az ott? Csak nem valami vad?

A skót oda nézett, ahová a festő mutatott. Tekintete végigfésülte az északi partot. Bozontos, napszitta szemöldökét összeráncolta, hogy beárnyékolja vele a szemét.

- Egy vad? - ismételte csodálkozva a festő.

McBane megrázta a fejét. Nem felelt. Szabad levegőn élt, jobban látott, mint az angol.

- Hihetetlen! - kiáltott fel végül.

- Mi az?

- Egy kutya! - mondta az öregember.

Ernyőt csinált a szeme elé, és az angol követte példáját.

- Valóban! Most már én is látom!

Most, hogy megtudta, amit akart, elégedetten munkához látott, de az öreg még mindig a messzeségbe meredt. Erre a festő is figyelmes lett, és ő is nézni kezdte a kutyát.

- Egy skót juhászkutya - mondta McBane. - Hogy kerül ez ide?!

- Biztosan valamelyik közeli tanyáról.

A skót a fejét rázta. Csak nézte a kutyát, mely lement a vízhez, és néhány lépést belegázolt, aztán visszament, néhány métert futott a parton, és újra előről kezdte. Ezt többször is megismételte, mintha azt remélné, hogy egyszer csak eltűnik a víz, és ő száraz lábbal mehetne tovább.

- Nézze meg az ember! Ez a kutya gázlót keres, Freeth úr.

- Talán ide akar jönni a szigetre.

- Nem. A túlsó partra akar eljutni.

Minden kétségük eloszlott, amikor meghallották a kutya vinnyogását. Ilyen kicsi kiáltásokkal jelzi a kutya, ha olyan akadály állja el útját, melyet az értelme nem bír felfogni.

- Az ám. Át akar kelni - ismételte a skót. - Mi lenne, ha odaeveznék és...

Be sem fejezte. Lement a partra, és fölemelte a csónak farát. A behúzott evezők megnyikorodtak a villákban, és ez a zaj végigszállt a nyugodt vízen. Leslie Freeth látta, hogy a kutya abban a szempillantásban fölemeli a fejét, és elmegy.

- Tovább megy, McBane! - szólt az öregember után.

A skót fölkapta fejét. Kiegyenesedett. Mindketten látták, hogy a kutya eltűnik a harasztban. Csak néha villant elő a sűrűségből, ahogy sietve ment a tó partját követve nyugat felé. Látszott rajta, hogy megnyugodott, mintha már tudná, hogy mit akar.

- Úgy látszik, megkerüli a tavat - mondta a skót. - Szegény pára. Hosszú útja lesz odáig.

- Azt hiszi, meg akarja kerülni a tavat? De hiszen az ki tudja, hány mérföld...

- Megvan az száz mérföld is, míg a túlsó partra ér.

A festő hitetlenkedve csóválta fejét.

- Azt hiszi, hogy egy kutya száz mérföldet szalad, csak azért, hogy áterjen a túlsó partra? Nahát!

Freeth nevetni kezdett, de McBane hangjára elkomolyodott.

- Freeth úr, a juhászkutyák skót származásúak, és még megvan bennük ennek az országnak a szívóssága és bátorsága.

McBane hangjában egy kis rendreutasítás volt érezhető. A festő elgondolkozott.

- McBane...

- Tessék.

- Mit gondol, miért akar átjönni? Mi lehet az oka?

A skót jó sokáig töprengett. Aztán így szólt:

- Ki tudhatná ezt? Lehet például, hogy valami dolga van, és ehhez nem hajlandó elfogadni senki emberfiától segítséget. És...

McBane beült a csónakba, csak aztán mondta tovább:

- És ebben példát mutat nekünk, mi pedig jól tennénk, ha követnénk ezt a példát.

Freeth mosolygott magában. A mogorva skótnak megvolt az a szokása, hogy minden természeti jelenségben példamutatást lásson, melyben valami tanulság rejtőzik az emberiség számára. A festő munkához látott. Az egyre kisebbedő csónakot, melyben McBane átevezett a tavon, már csak a szeme sarkából látta. Végül egyedül maradt.

Az ösztön olyan, mint a madár röpte. Útja ugyanolyan merész és nagyszerű ívet követ.

Lassie is, a honvágytól hajtva, majdnem egyenes vonalban verte keresztül magát mindenem, messze dél felé, Greenall Bridge irányában. Néha letért az iránytól, ha egy város vagy egy megmászhatalan hegy állta el útját, de ösztöne mindig visszavezette dél felé. Így jutott át Skócia hegyóriásain, napokig tartó, végtelennek látszó, kimerítő úton. Célja nyílegyenesen állt előtte.

Persze az előtte fekvő terepet nem bírta áttekinteni. Nem tudhatta, hogy az ösztöne sugallta egyenes út beleszalad Skócia nagy tavai közé.

Csak meg kell nézni a térképet, s látjuk, mekkora akadályt jelent ez a tóvidék. Hatalmas, hosszú vízfoltok vezetnek keletről nyugatig, majdnem kettévágva az országot. A térképen ujjnyi keskenységűnek látszanak, de a valóságban persze nem ilyen keskenyek. Széles, messze nyúló víztükrök ezek, s nincs állat, mely át tudna úsztatni rajtuk. Mert ha a térképen keskenyek is, a valóságban néha nem is látható a túlsó part, vagy legföljebb csak egy vékony, párába vesző vonás dereng át ide.

Egyszóval a tóvidék félelmetes akadály. Az ember csónakon vagy kompon átjut rajta, de az állat soha.

Mégis, amikor a nagy tó partjára ért, Lassie nem adta fel tervét. Ösztöne dél felé űzte, de az átkelés bezárult előtte. Más utat kellett keresnie, s elindult hosszú körútjára, hogy megkerülje a tavat. Nap mint nap küzdötte magát előre, nyugat felé, elkerülve a tanyákat és a fálvakat, de aztán mindig visszatérve a tó partjára, nyugati irányban.

Néha már úgy látszott, mintha megkerülte volna az akadályt; azt hitte, szabad az út. Ilyenkor a vágyva vágyott déli irányban ment tovább.

De ez mindig csak egy félsziget volt, egy földnyelv, mely benyúlt a tóba. Ilyenkor Lassie végigment rajta, mindig egészen a legdélibb csücskéig, és itt belegázolt a vízbe. Fejét fölemelte, és panaszosan vinnogott. Aztán vissza kellett fordulni észak felé, továbbmenni a parton, és újra nyugati irányban folytatni útját.

Egy tucatnyi öböl és félsziget és ugyanennyi csalódás! Egy héttel azután, hogy Leslie Freeth és McBane találkozott vele, még mindig nyugat felé futott. És még mindig nem volt vége a tónak, amely egy kutya számára legyőzhetetlen akadályt jelentett.

AMIKOR EGY KUTYA SZENVED

Lassie kijött a sűrűből, és a part felé közeledett. Léptei már nem voltak olyan fürgék, mert csupa zúzódás és seb volt a lába, jobb mellső lábán pedig, az ujjak közötti érzékeny hártyában elmérgesedett egy tüske. Fejét sem hordta már olyan magasan, és a járása sem volt olyan magabiztos, mint régen.

Néha már úgy látszott, mintha maga sem tudná, hogy mi is ennek a végtelen vándorlásnak a célja. De ez nem tartott sokáig, léptei újra meggyorsultak és meghosszabbodtak, csak arra vigyázott, hogy sebes lábára kevesebb súly nehezedjék. Reménykedve nézett körül, mert bal felől végre eltűnt a nagy, végeláthatatlan vízfelület. A tó folyóvá szűkült. Sebes folyású, vad folyó lett belőle, mely nyugtalanul iramodott tova kavicsos medrében.

Lassie megérkezett a vízpartra. Újra nyugatnak fordult, de arrafelé, nem nagyon messze, egy váróست vett észre. A hídon gyerekek lármáztak, horgásztak, és a levegő csak úgy zengett kiáltozásuktól. Lassie óvakodott az emberektől. Hosszan, gyanakodva nézte őket.

Aztán újra a fehéren habzó vízre nézett. Zúgása riasztóan dobolt a fülében. De csak egy pillanatig habozott, aztán egy merész ugrással messze belevetette magát az áradatba.

Úgy kapta el az ár, mint ahogy a szél ragad el egy papírdarabot, melyet kidobtak a vonatablakból. A víz messzire lesodorta az árral, ide-oda dobálta, de aztán mégis felbukkant a felszínre, és úszni kezdett a másik part felé. Fejét kiemelte a vízből, négy lába szabályosan evezett, és vitte előre.

Az örvénylés újra meg újra megsemmisítő erővel ragadta magával, és nemegyszer lehúzták a mélybe a forgók; csodálatos tájékozódó-képessége azonban nem hagyta el, s amikor újra felszínre bukkant, mindig a helyes irányban úszott tovább. Ha a futballpályán lerohannak egy játékost, könnyen lehet, hogy a labdát rossz irányban viszi tovább, egy állat tájékozódóösztönét azonban nem lehet tévútra vezetni. Lassie egyenesen a déli part felé tört.

A folyó a városka felé sodorta magával. A fiúk a hídról észrevettek egy kutyát, melyet ide-oda sodor az örvénylő víz. Ujjongtak, kiabáltak. A fiataloknak azzal a kegyetlenségével, mely sokszor kitör belőlük, köveket kerestek a parton, és megdobálták Lassie-t. Amikor a híd alatt sodorta el az ár, átrohantak a másik oldalra, és folytatták az értelmetlen ködobálást.

Lassie minden erejével úszott. Most legalább közelebb került a túlsó parthoz. Nem messze tőle vízesés látszott. Lábaival széleseben csapta hátra a vizet, de már elhagyta ereje. Egyszerre azt érezte, hogy elragadja az ár, és a levegőben repül; aztán vadul nekicsapódott egy sziklának, és az oldalát a tűznél égetőbb szűró fájdalom járta át. Az örvény lerántotta a mélybe, és Lassie elmerült.

A hídon álló fiúk, elnézve messze a víz folyása iránt, eszeveszett diadalordításban törtek ki. Ilyet kiálthatott az etruszk sereg, egy perccel a döbbenet csöndje előtt, amikor Horatius² a Tiberisbe zuhant. Aztán elhallgattak a fiúk. A vízesést figyelték. Később, amikor már szinte túl sok idő telt el, újra felkiáltottak. Mélyen alant, a limányban³ felbukkant Lassie feje, lábai mozogtak, úszott. Ideleenn csöndes volt a víz, és Lassie meg tudott birkózni vele. Küszködve, úszva, minden erejét megfeszítve kiért a partra. Lába földet ért. De olyan gyöngye volt, hogy

² Publius Horatius Cocles i. e. 507-ben a Tiberis cölöphídjánál feltartóztatta Porsenna etruszk király seregét. Majd miután honfitársai a hidat lebontották, a Tiberisbe ugrott; és átúszott a római táborba.

³ Limány a folyónak olyan része, ahol a víz valamely akadály következtében lassan körben mozog.

víztől elnehezedett bundáját is alig bírta cipelni. Támolyogni kezdett, mert fáradt izmai alig bírták négy lábon tartani.

Még ki se tántorgott a vízből, s már újabb veszély jelentkezett. A fiúk csapata vad üvöltéssel rohant felé. Lassie összeszedte maradék erejét, nagy nehezen fölkapaszkodott a parton. Még azzal sem törődött, hogy kirázza a vizet bundájából, nem tartotta vissza sem fájós lába, sem az új seb az oldalában, mely úgy sajgott, mint a parázs. Minden erejét egy célra összpontosította.

Túljutott a nagy akadályon! Ami napokig szemben állott azzal az iránnyal, melyet ösztöne mutatott, megszűnt! Szabad volt; mehetett dél felé, nem állt az útjában semmi.

Sántikálva igyekezett továbbjutni. A fiúk lármája elhalkult.

Most, hogy végre sikerült megkerülnie a nagy tavat, még nagyobb igyekezettel indult a vágyott irányban. A lármás fiúkat és a várost messze maga mögött hagyta. Már nem sietett, fölvette azt a lépést, mely a legkisebb fáradtsággal a legnagyobb távolságot is legyőzi.

Fájó lába és fájó dereka nem is jutott eszébe. Igyekezett úgy járni, hogy kímélje sebeit.

Hamarosan letért az útról. Réteken és síkságokon vágott át. Még napnyugta után is folytatta útját. Úgy látszott, mintha a napokig tartó nyugati kitérés után, most, hogy végre a szíve szerint való irányt követhette, nem bírt volna betelni a járás örömeivel. Már leszállt az éjszaka, amikor végre behúzódott egy tuskés rekettyebokor ágai alá, melyek egy alacsony falra csimpaszkodtak.

Egészen hozzásimult a földhöz, mely hűvös volt, mert nem érte a napfény, s most jólesően csitította égő sebet. Nyalogatta mellső lábát, megpróbált nyelvvel az ujjai közé férközni, ahol a tövis gennyedt. Egy óra hosszat kínlódott vele, de a tövis benne maradt.

Sóhajtott egyet, pontosan úgy, ahogy a fáradt emberek szoktak, aztán lábára fektette orrát, és elnyomta az álmot.

Pirkadat előtt ébredt. Ásított, megpróbált fölkelni. Mellső lábait még neki tudta feszíteni a földnek, de a hátsók egészen merevek voltak. Egy percig mozdulatlanul ült, úgy meglepte ez az új, megoldhatatlannak látszó kérdés. Aztán újra nekifeszítette magát, összeszedve vállizmainak minden erejét. Egy percre sikerült feltápászkodnia. Egy lépést tett előre, egészséges hátsó lábát fel tudta emelni, de a másikat nem.

Éjszaka a seb megmerevítette az oldalát. Amikor a zajgó víz nekivágta a sziklának, eltört egy bordája, és csúnyán megütötte hátsó lábának izmait és ízületeit. Ezek reggelre mozdulatlanná merevedtek.

Amikor megpróbált a vackán megfordulni, borzasztóan sántított. Nehézkesen visszazuhant a földre, körbekuporodott, és csendesen fekvé maradt. Az ágak és indák sűrű szövevényén keresztül kinézett a földekre, melyeken éppen szürkült a hajnal. Nem bírta folytatni útját. Ösztöne figyelmeztette, hogy maradnia kell.

A legtöbb ember nagy hűhót csap, ha megsebesül, szívesen mutogatja a baját, hogy mások megsajnálják. Egy állat, mely természetes környezetben él, épp ellentétesen viselkedik. Nem kér mások részvételéből, sőt úgy érzi, hogy a gyengeség minden nemét szégyellnie kell. Elbújik valamilyen rejtett zugba, és ott egyedül várja meg sorsát - a gyógyulást vagy a halált.

Ezért maradt Lassie a rekettyebokor alatti odúban. Fel-feltámadt benne a vágy, hogy folytassa útját, de az állatvilág törvénye - hogy aki beteg, rejtőzzék el - legyőzte ezt a vágyat.

Napokig feküdt így, összekuporodva a rejtékhelyén. Szeme csillogott, de nem mozdult. Odakint ugyanúgy folyt az élet, mint máskor, sötétség és napvilág váltakozott, és énekeltek a

madarak. Egyszer földművesek mentek arra. A szél néha felé sodorta egy nyúl izgató, meleg szagát; máskor egy menyét bújt át a bokron, mely épp a réteken cserkészett. Éles szeme megvillant, amikor meglátta az összegömbölyödött kutyát, és orrcimpája megremegett. Egy percet állt moccanás nélkül, aztán csendben megfordult, és útjára ment, mintha tudná, hogy egy beteg állat úgysem üldözi.

Ennyi minden történt, de Lassie mégse mozdult. A láz tombolt benne, és szétáradt egész testében.

Hat napig feküdt így, majdnem mozdulatlanul. Akkor aztán egy délután, amikor a nap már nyugodni készült, fölemelte fejét. Lassan, erőtlenül elkezdte nyalogatni mellső lábát. A természet elvégezte gyógyító munkáját: a tüskét kivetette magából a seb. Lassie addig nyalta, míg egészen ki nem kaparta belőle, aztán kitisztította a sebet. Körülnézett. Nagy nehezen föltápászkodott. Megsebzett hátsó lába lógott, nem érte a földet. Kisántikált rejtekhelyéről, és végigbicegett a lejtőn, arrafelé, ahol a szimata szerint víznek kell lennie. Egy patakra bukkant. Fejét lehajtotta és lefetyelt. Egy hét óta először ivott.

Mohón szürsölte a vizet. Lekuporodott a partra, de a fejét most is magasra tartotta. Aztán égnek emelte orrát, és élesen, tiltakozva felvonított, majd megfordult, dél felé tekintett, és megint föl, a rekettyebokorra. Végül újra felsántikált a domboldalon.

Testében már meglazult a merevség, és elég ügyesen sántikált három lábon. Amikor visszaérkezett a rekettyebokorhoz, lefeküdt, és türelmesen várta az éjszakát.

Még két napig feküdt itt. Csak néha ment le a patakhoz, szomját oltani. De enni nem evett semmit, és nem is nagyon vágyott rá.

Kilenc nappal azután, hogy átkelt az áradó folyón, megint előbújt rejtekéből, és lement inni. Úgy látszott, mintha négy lábon járna, de sebesült hátsó lába nem vitte testének terhét. Csak mozgott, mintha utánozná a járását.

Szürsölt egy kis friss vizet, aztán megint körülnézett, és dél felé kémlelt.

Időérzéke, mely egész betegsége alatt nem adott jelt magáról, most alig észrevehetően ébredni kezdett.

Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy...

Lassie már tudta. Itt az idő, hogy elinduljon az iskola elé. Az iskola pedig ebben, pontosan ebben az irányban fekszik. Arrafelé kell továbbmennie.

Még egy búcsúpillantást vetett maga mögé, föl a dombra, a rekettyésre, a falra. Csak egy másodpercet tűnődött, aztán mereven átbicegett a csermelyen. Sietség nélkül indult dél felé. Lassie folytatta útját...

Az a kutya, mely ott poroszkált az úton, már nem a régi, büszke kiállítási kutya volt. Magán viselte a hosszú út piszkát, teste elgyengült, hasa behorpadt a hosszú koplalástól és a láztól. Szép, hosszú léptek helyett már csak kínlódva vonszolta magát az úton, és még így sem jutott messzire.

Alighogy lement a nap, Lassie megszakította útját. Most egy jól védett, kiépített menedékhelyre bukkant. Afféle vadászleshely volt, ahol jómódú emberek állnak ki, és várják, hogy a hajtók fölverjék a fajdkakasokat; Lassie azonban nem is sejtette ezt. Ő csak azt látta, hogy itt védelmet és meleg zugot talál.

Lassie azt sem tudta, hogy a rekettyéstől alig jutott el három mérföldnyire. Egy állat agya nem méri fel, hogy egy távolság hosszú-e vagy rövid. Lassie tehát elégedett volt önmagával, mert hisz végre abban az irányban menetelt, ahová mindennél jobban vágyakozott. Boldogan fújta-tott.

Fülét hegyezte. Orra megszimatolt valamit. Egy nyúl szagát érezte.

Ennivaló! Végre megint eszébe jutott Lassie-nek, és vad sóvárgás fogta el. Emésztő éhséget érzett, a nyál összefolyt szájában. Kúszva előjött rejtekhelye sarkából. Még néhány pillanat, és újra ehetik! Aztán pedig újult erővel vándorolhat tovább. Lassan indult előre.

Ha most gyenge és lassú, hogy megragadja zsákmányát, akkor meg fog halni, mert a sok éhezéstől nemsokára elveszti maradék erejét is. De ha elég ügyes és gyors lesz, akkor hamar megerősödik.

Továbbkúszott, mint egy kísértet, a zsákmánya felé.

AKI MEG AKAR ÖLNI EGY ÁLLATOT

Két férfi kuporgott egy vakolatlan kőkunyhóban. Az ablaktalan odúba betűző holdfény csak gyengén világította meg őket. Egyforma háziszóttos posztóruhát viseltek, csak a fiatalabbik hordott hegyes sapkát, az idősebb pedig bojtos, kerek skót sapkát. Hosszú ideig nem hallatszott más nesz, csak az ő egyenletes lélegzetvételüké. Aztán megmozdult a fiatalabbik. Az idősebbik rögtön felemelte kezét, hogy csendre intse.

- Pszt! - mondta.

Mindketten mozdulatlanokba dermedtek.

- Mit hallottál, Andrew? - susogta a fiatal.

- Azt hiszem...

Nesztelenül felálltak mind a ketten, és kinéztek a fal négyzetű nyílásán. Messze előttük nyúlt el a holdsütötte táj, melynek füves legelői a könnyű köd kéklő párájában olyan gondozottnak látszottak, mint egy park.

Sokáig álltak. A szemük és a fülük figyelt.

- Hát én nem hallok semmit, Andrew.

Az idősebbik bólintott. Tányérsapkáján meglódult a bojt.

- Azt hittem, hogy hallok valamit.

Most, hogy a feszültség elmúlt, a fiatal gépiesen elővette zsebéből a pipát. Ez nem nagyon tetszett a másiknak.

- Én nem pipáznék, Jock. Könnyen megérezik.

- Hát... az lehet. Pedig mit nem adnék egy szippantásért! Gondolod, hogy megszimatolják?

Jock a fejével a mezőn levő nagy karám felé intett. Ott pihent a holdfényben a birkanyáj, csendben és mozdulatlanul. A birkák egymáshoz bújtak, gyapjas hátuk úgy szürkéllett, mint a tenger.

- Ezek előbb hallanak meg mindent, mint mi - folytatta Jock, és fejével a válla mögé bökött. - Legalábbis az én Donnie-m megérezné.

A kunyhóban az egyik kutya, nevének hallatára, figyelmesen felkapta fejét. A másik felszusszantott, és csak azt leste, hogy mikor lesz már vége ennek az éjjeli őrésnek.

- Nem értem, miért kell itt tartanunk a kutyákat, Andrew. Kint hagyhattuk volna őket a birkáknál.

- Azt már nem, Jock! Ha kint vannak, akkor soha elő nem merészkednek azok az ördögök. Van ezeknek annyi eszük, hogy több se kell.

- Hogy van eszük, azt én is látom - helyeselt a fiatalabbik. - Hatodik éjszaka vagyunk leszen, és semmi nyomuk. Hetednap hazamegyünk, hogy végre aludjunk egyet, és abban a pillanatban, amikor a szemünket lehunyjuk, itt teremnek majd azok a vérszomjas gyilkosok! Hét birkát és két bárányt faltak föl! Hét birkát, barátom! De ilyen éjszakákon, amikor itt lessük őket, miért nem dugják ide a pofájukat?

Az öregember nem válaszolt az utolsó kérdésre.

- Te még örülhetsz, Jock. Archie Forsythe-nak szombaton tizenhat bárányát ragadták el! És McKenzie-től tegnap éjjel tizenhármát!

- Mondom, hogy ördögök! Hogy vasárnap vagy hétköznap, nem számít nekik. A sátán kőszívű szörnyetegei... Bárcsak kapnék egyet a kezem közé!

Ezt a gondolatot nem fűzte tovább. Azt kérdezte:

- Mondd csak, Andrew, mi kényszeríti őket a rablásra?

- Hogy mi, azt talán senki sem tudja megmagyarázni, fiam. Én azt hiszem, Jock, hogy a kutyák is olyanok, mint az emberek. A legtöbbjük becsületes és megbízható, de hébe-hóba olyan jön a világra, akinek csupa mohóság, becstelenség és kegyetlenség a szíve. Nappal úgy viselkedik, mint egy becsületes házörző, mihelyt azonban eltakarja az éjszakai sötétség, kitör igazi valója, az ördögi vérszomj.

- Igazad lehet, Andrew. Te is tudod, mennyire szeretem a kutyákat. Mit meg nem tennék azért a Donnieért, mindenemet odaadnám neki, és rábíznám minden vagyonomat... De ezek az eszeveszett báránygyilkosok... Ezek már nem is kutyák! Tudod, mire gondolok néha, Andrew?

- Mire?

- De ne ne vess ki. Néha azt hiszem, ezek a birkarablók nem is kutyák, hanem felakasztott gyilkosok hazajáró lelkei, akik állatbőrbe öltözve térnek vissza.

Ezt olyan sejtelmes hangon mondta a fiatalember, hogy mindketten beleborzongtak. De az öregebbik mindjárt összeszedte magát.

- Azt már nem, Jock. Bizony, csak kutyák ezek, elzüllött kutyák. Kíméletlenül el kell velük bánni.

- Na, hát én bizony nem kímélném, ha egyszer elcsípnék egyet! Úgy beleeresztenék egy golyót...

- Pszt!

Az öregember jelt adott. Mindketten megdermedtek.

- Ott van.

- Hol?

- Épp most bukkan föl a domb mögött. Jock! Hol a puskád? Gyorsan, gyorsan...

A fiatalabbik felkapta a falhoz támasztott puskát. Vártak. Egyre hosszabbra nyúlt a csönd.

- Káprázik a szemed, Andrew - mondta később a fiatalabbik. - Nincs ott semmi, és amíg mi itt lessük, addig nem is lesz. Azok az ördögök tudják, hogy várjuk őket.

- Csend legyen! Hallgass már, te...

A fiatalabbik engedelmeskedett. De a percek lassan morzsolódtak, unatkozni kezdett. Újra megszólalt:

- Andrew!

- Mi az?

- Tudod, mi jutott eszembe? Nem furcsa, hogy a kutyák a mi legjobb barátaink, és ugyanakkor az ellenségeink is?

- Így van, Jock. Épp mert olyan okosak, hogy segíteni tudnak nekünk, ha elzülnek, elég okosak maradnak ahhoz, hogy ártsanak. Mindegyik járhat így. Ezt jegyezd meg magadnak. Még a te kutyád is, amelyhez úgy ragaszkodsz. Ha egyszer megkóstolta a birka vérét, gyilkos lesz mindegyik...

- De az én Donnie-m nem!

- Talán nem. És azt hiszem, az én Vickemből sem lesz gyilkos soha. De általában mégis igaz, hogy ha elkezdenek gyilkolni, nem tudják abbahagyni. Akkor már nemcsak enivalóért ölnek, hanem az ölés örömeért.

- Az én Donnie-m soha!

- Azt azért nem tudhatod. Van olyan kutya, mely megbízható és szemfüles a saját nyája mellett, de amikor besötétedik, egyszerre elfut messzire. Néha, mintha összebeszéltek volna, egy csomó hasonló kutya összetalálozik, és akkor, mint egy farkasfalka, rárontanak a nyájra, tombolnak, pusztítanak, gyilkolnak. Mire segítség érkezik, nyomtalanul eltűnnek, szétszóródnak, és mindegyik hazaoson. Másnap pedig úgy őrzik a nyáját, mintha háromig se tudnának számolni.

- De nem az én Donnie-m! Ha ő is ilyen volna...

Egy percig hallgattak. Jock szólalt meg újra:

- Szomorú dolog, hogy mi, akik annyira szeretjük a kutyákat, el akarjuk pusztítani őket.

- Az ám! De nem sokat fogunk pusztítani, ha egész éjszaka járattuk a szánkat. Akkor ugyan nem jönnek elő!

Megint elcsöndesedtek. A kietlen odú földjén lassan továbbvándorolt a besütő holdfény. Amikor az öregebbik újra megszólalt, hangja csak úgy remegett az izgalomtól:

- Itt vannak!

A másik felugrott, fegyverét nekitámasztotta az ablakpárkánynak. Mindketten lélegzet-visszafojtva nézték a balkézt elterülő vidéket.

- Ott!

Jock célzott. Valami megmozdult odaát, a kőfal mellett. Aztán meglátott egy kutyát a puska célgömbje fölött. Az állat nem úgy lopózott, mintha rosszban sántikálna; előjött a fal mögül, és emelt Fővel ment tovább.

Lassie volt. Már egy hete, hogy elhagyta rejtekét, de még mindig sántikált. A tiszta holdfényben átvágott a földeken, nyugodtan, egyenesen, mintha iránytű mutatná az útját.

A viskóban az öregebbik kifújta visszafojtott lélegzetét.

- Lőj bele, Jock! - suttogta rekedten.

A fiatal megmarkolta a puskát, de nem tüzelt.

- Hol vannak a többiek?

- Miféle többiek. Lőj már belé!

- Nem látod? Hisz ez egy skót juhászkutya!

- Ugyan már! Egy bitang jószág, egy kóbor kutya! Lőj már belé, de el ne hibázd, fiam!

Jock ránézett.

- Ne félj, Andrew. Ugyanilyen puskám volt a háborúban. Én nem hibázok, akkor sem, ha én fizetem a golyót.

- Hát akkor durrants már belé, fiam!

A fiatalabbik megint megmarkolta puskáját. Visszafojtotta lélegzetét. Lassan célzott. Az irányzék V betűje fölött meglátta a célgömb mozdulatlan hegyét. Látta, hogy egy kutya parányi alakja lassan elsétál a puskacső előtt. A kutya továbbment, de mindig ott maradt a célgömb fölött, mert a puska követte mozgását.

Jock kioldotta a ravaszt. Érezte, hogy megfeszül az ujjá alatt.

- Gyorsan, Jock! Siess!

Jock felemelte fejét, és letette a puskát.

- Nem bírom megtenni, Andrew!

- Lőj már, ember!

- Nem és nem, Andrew! Nem olyan ez a kutya, mint azok a fenevadak! Látod? Nem törődik semmivel. Várjuk meg, hogy odamegy-e a nyájhoz. Nézd csak. Rájuk se hederít.

- Ez egy kóbor kutya. Jogunk van lelőni.

- Várjunk még, odamegy-e a nyájhoz. Ha igen...

- Ó, te szerencsétlen, puffantsd már le!

Az öregember hangja türelmetlenül fölcsapott. Kiáltása átszállt az éjszakán Lassie felé. Az megtorpant, és hirtelen hátranézett. Akkor egyszerre észrevett mindent - az emberi hangokat, az emberi szagokat, a mozgásukat az odú nyílásában. Emberek voltak, emberek, akik láncra verik, akiket kerülnie kell...

Sarkon fordult és széleseben szökölt tovább.

- Tessék! Észrevett minket! Lődd már le!

Lassie váratlan szökése megingatta a fiatalembert; most már ő is gyanakodni kezdett, mert Lassie úgy menekült, mint egy bűnös kutya. Gyorsan fölemelte a fegyvert, célzott és lőtt.

Az éjszakán átcikázó durranásban Lassie továbbszáguldott. Hallotta egy puskagolyó ijesztő füttyülését, amint elszállt bal lapockája felett. Gyorsan jobbra fordult. Átvágott a mezőn. Még egy lövés dörrent, s most szúró fájdalmat érzett az oldalában.

- Jól van! Eltaláltam!

- Dehogyan találtad! Nézd, hogy megy tovább...

A kis viskóban pokoli hangzavarban ugattak a kutyák, és kiabáltak a férfiak.

- Ereszd ki őket!

Az öregember az ajtóhoz futott és kinyitotta. Előbb a két kutya, aztán a két ember tódult ki rajta. Lassie után vetették magukat.

- Rajta! Fogjátok meg! - kiáltotta Andrew.

A kutyák hangosan csaholva száguldottak le a dombon. Hasuk szinte a földet érte, testük a futás nagy erőfeszítésében majdnem kétszeres hosszúságúra nyúlt. Mögöttük loholt a két férfi, de hamar elmaradtak tőlük. A kutyák hirtelen irányt váltottak, s felvonítottak, mert megéreztek Lassie nyomát - a friss, meleg vér szagát.

Előttük ott loholt Lassie. Kétszer is megtorpant, és a derekához kapott, ahol a golyó felsértette felső combjának izmait. Hallotta az üldöző kutyák csaholását, de nem gyorsította meg futását. Nem a kutyáktól félt, hanem az emberektől, és ösztöne elárulta, hogy azok elmaradtak tőle.

Most még jobban félt az embertől, mint eddig. Megtanulta, hogy nemcsak láncra verni és ketrecbe zárni, hanem még sokkal rosszabbat is tud az ember: mennydörgő zajt csapni, mely sérti a fülét, s mint egy hosszú, láthatatlan korbács, elér a messzeségbe, és olyan fájdalmat okoz, amilyen most sajgatja az oldalát.

Szörnyű veszélyt jelent az ember!

Egyenletes léptekkel sietett előre, s úgy érezte, hogy hamarosan megszabadul üldözőitől.

De az a két kutya volt a frissebb. Nem járták be félholtan az éhségtől, fárasztó mérföldek százait. Nemsokára feltűntek Lassie mögött. Még vadabbul ugattak, s bár Lassie már úgy futott, ahogy csak bírt, rövidesen utolérték. S akkor az egyik rávetette magát, belekapott az oldalába, cibálta a fogával, és birkózva próbálta földre teríteni.

De Lassie még távolról sem veszítette el a csatát. Fáradt volt és kiéhezett, de nem volt gyáva. Megfordult, mint a villám, és megállt. Nem félt. Sörénye felborzolódott, szétnyíló ínyéből elővillantak éles fogai.

Ettől egyszerre megtorpant a két másik kutya. Azok is az ő véréből voltak, ha nem is olyan nemes fajtájúak, mint Lassie: megértették, hogy ez nem aljas ellenfél, amelyet üldözni kell és lelőni, mint a nyulat.

És Lassie, mintha ezzel vége is lett volna egy jelentéktelen összekoccanásnak, meghallotta belső ösztöne parancsát, és továbbment, amerre mennie kellett, dél felé.

Ezt azonban a másik kettő a félelem jelének nézte. Nekirohantak Lassie-nek, elvágattak mellette, és bele-belehasítottak az oldalába, ahogy a juhászkutya támad. A bulldog meg a foxi úgy harcol, hogy ravaszkodik, aztán megragadja és rázni kezdi ellenfelét. A skót juhászkutya megelőzi ellenségét, és hosszú sebeket szakít rajta, míg el nem gyengül.

De ez volt Lassie harcmodora is. Tudta hát, hogy kell védekeznie ellene. De hiába; ha hirtelen megfordult, hogy megszabaduljon az egyiktől, máris rohant és belehasított az oldalába a másik. Lassie tehát körben forgott, hogy mindig szembe találja magát ellenfeleivel. Egyenesen állt, emelt fővel a holdfényben. Háta mögül újra támadt az egyik. Lerázta, és elindult, hogy folytassa útját. Ekkor azonban a másik száguldott el mellette. Lassie megfordult - de egy pillanatot késett. A támadás félig földre teperte, s még mielőtt lábra állt volna, rávetette magát a másik kutya is.

Most egyetlen vinnyogó csomóban fetrengtek mind a hárman. Lassie-nek sikerült kiszabadulnia, de máris előlről kezdődött a harc: az egyik kutya támadott, Lassie odafordult, de máris nekirontott a másik kutya.

Sokáig tartott a küzdelem, s még akkor sem volt vége, amikor a hosszú futástól zihálva a két férfi odaérkezett. Megálltak, nézték a küzdőket.

- Most aztán ne lőj, Jock - lihegte Andrew. - Még eltalálnád az én Vickie-met!

Jock bólintott, és leeresztette a fegyvert. Állát előreszegte, és izgatottan nézte a verekedést, melyben egy fáradt, hosszú utat megtett kutya állt szemben két erős ellenféllel, akik meg-edződtek és megizmosodtak évek hosszú munkájában. Jock úgy vélte, hogy alighanem a kettő fog győzni.

De Lassie-nek még így is volt valami előnye a másik kettővel szemben. A vére tiszta volt. Nemes fajtáját nemzedékek óta a legbüszkébb és legszebb példányokból tenyésztették ki.

Minden állatbarát tudja, hogy az átöröklés elmélete az állatvilágban nem üres szóbeszéd. Amikor egy hidegvérű ló már feladja a harcot, és nem bírja tovább, akkor a telivér még nekirugaszkodik, és beveti magát egy utolsó rohamba, életerejének végső megfeszítésével. Amikor egy keverék kuvasz nyüszítve elbújik, akkor a kitenyésztett állat a félelem legkisebb jele nélkül állja a harcot.

Lassie-t is tiszta vére segítette győzni. Amikor az egyik kutya nekiment, szembeszállt vele, rá se hederítve a másikra, mely beletépett az oldalába. Ellenfele egy pillanatilag védtelenül hevert előtte.

És ekkor váratlan dolog történt. Lassie nem használta ki győzelmét, nem esett neki áldozata torkának, csak rátette egyik lábát a testére, mint egy birkózó. Amíg ilyen csendben maradt, nem kellett tartania semmitől.

S ekkor, amikor az egyik már ellenszegülés nélkül feküdt a lába előtt, Lassie szembenézett a másikkal is. Fölkapta fejét, megcsikorgatta fehér fogazatát, melléből pedig egy mély, fenyegető vonítás tört elő.

A másik kutya figyelte egy ideig, aztán ő is lefeküdt társa mellé, és nyalogatni kezdte sebesült talpát. Különbékét kötött.

Egy percre így maradtak a kutyák. Az egyik elterült Lassie mereven kinyújtott lába alatt, a másik nyalogatta magát olyanféleképpen, mintha azt mondaná: „Nekem semmi közöm ehhez az egész históriához.”

Csak egy kis ideig állt ilyen mozdulatlanságban a csoport. Aztán Lassie-ből elszállt a harci düh, torkában elcsendesedett a morgás. Eszébe jutott, hogy neki dolga van. Nyugodtan megfordult, és útnak indult. Ekkor aztán ugrálni kezdett az egyik ember, és felordított:

- No most, Jock! Lődd le!

De a fiatalabbik meg se mozdult. Ő most nem is kutyákat látott maga előtt, hanem embereket. És eszébe jutott egy felejthetetlen nap. És amíg ott állt és tűnődött, a fáradt Lassie eltűnt szeme elől.

- Az ördög vigyen el, Jock! Miért nem lőttél?

- Nem lehetett, Andrew.

- Miért nem lehetett?

- Mert eszembe jutott egy nap, 1918 márciusában. Amikor egyszerre lerohantak minket, de az ezredünk meg se moccan. Ez a kutya is úgy viselkedett, ugyanúgy küzdött, mint a Fekete Gárda 1918 márciusában...

- Megbolondultál?

- Nem én, Andrew.

A fiatalabbiknak csupa ránc lett a homloka.

- 1918 márciusa - gúnyolódott az öregember.

- Akárhogy is, Andrew, bátor kutya volt. És azt hiszem... Mintha el akart volna jutni valahova. És aztán amúgy sem tudtam volna löni, mert elfelejtettem újratölteni a fegyveremet.

- Hát ez óriási! Elfelejtetted! Azt hiszem, egy katona nem szokott erről megfeledkezni, ha egyszer kilőtte az összes golyókat.

- Igazad van. De az embernek néha sok mindenféle jut az eszébe, Andrew - mondta a fiatalember.

És hazafelé mentükben óvatosan, hogy a másik meg ne hallja, kinyitotta fegyvere závarzatát, kivette belőle a golyót és ügyesen becsúsztotta zsebébe. Sarkukban a két kutyával visszamentek a düledező viskóba, a holdfényben úszó földeken át.

LASSIE FOGSÁGBA ESIK

A vidék megváltozott. Most már nem a bozótos hegyvidéken vezetett az útja, sem a hullámzó dombok közt, a birkalegelőkön. A vidék szétterült, és nem emelkedett ki belőle más, csak a salakhányók, azok a dombok, melyekre a szénbányák csilléi a szén meddő kőzetét fölhalmozták.

Erre már sokkal több volt a város és az országút. Egy kutya itt már nem osonhatott el észrevétlen a városok mellett, nem kerülhette el az embereket sem, mert mindenütt voltak emberek. Ha mégúgy kerülgette is őket Lassie, minduntalan beléjük kellett ütköznie, ha tovább akart jutni dél felé.

Ezért most másképpen viselkedett, ha emberek közelébe jutott. Oly távol tartotta magát tőlük, ahogy csak lehetett, s ha ez nem volt lehetséges, úgy tett, mintha nem látná őket.

Egyébként sokkal jobban érezte magát az itteni nép között, mert sokban hasonlítottak azokhoz, akiknél felnőtt. Gyakran látott szénportól fekete arcokat, mint Greenall Bridge-ben. Ruhájuk piszkos, kezükben vagy a fejükön bányáslámpát vittek. Mi több: az emberek és városaik körül az a szag lengedezett, amely a föld alatt dolgozó emberekből árad. Ugyanolyan volt a szag, mint Lassie gazdájáé - de egyik sem volt az ő gazdája. Leginkább még a többi falujabelihez hasonlítottak.

Ezért aztán Lassie úgy viselkedett, mint a falujában, csak még óvatosabban.

Az idegeneket tudomásul vette, de a hívásuknak nem engedelmeskedett, ügyet se vetett rájuk, és nem engedte, hogy hozzáérjenek.

Pedig sokan szólongatták. Itt a skót iparvidéken, éppúgy, mint Yorkshire-ben, sok kutya barát él. Megismerik a fajkutyát, és az első szempillantásra tudják, hogy gazdátlan-e a kutya. Ilyenkor aztán hívni kezdik:

- Nézd csak, Archie! Egy kóbor kutya! Hé, gyere ide, öreg! Gyere ide szépen!

Nyújtogatják a kezüket, pattintgatják az ujjait, és beceneveken szólítják a kutyát. Lassie sohasem közeledett hozzájuk, pedig néha úgy rémlett, mintha a nevéen szólították volna.

Ha az idegen kezekhez túlságos közelségbe került, úgy eltűnt, mint a higany. Ha követni kezdték, akkor törődött, fáradt járásából olyan gyors vágtaiba csapott át, hogy hamarosan eltűnt kétlábú üldözőinek szeme elől. Ha lerázta őket, lelassította lépteit, s tovább baktatott dél felé.

S még ez a baktatás is egyre lassúbbodott, mert ezen a vidéken új gond szakadt rá. Nem talált élelmet. Nemrégén még el-elcsípett egy nyulat, de egyre ritkábban találkozott velük. Itt meg már nagy esemény volt, ha orra megszimatolt valahol egyet. Már nagyon nehezebbé esett a járás. Olyan nehezebbé esett, hogy majdnem könnyebb lett volna elviselni az emberek közelségét. A nagy kimerültség elaltatta aggodását, csak olyankor éledt föl benne, amikor hozzányúlt valaki.

Csak egy dolog volt, amihez nem volt fáradt: továbbmenni dél felé. Soha másmerre, csak délnek! Így aztán, ha lassan is, átszelte a skót síkságot.

Útját a fekete iparvidéken keresztül olthatatlan lánggal égő ösztöne irányította: dél felé, mindig csak dél felé...

S ahogy ment, sok minden történt vele, s ezeket az eseteket sokáig emlegették az itteniek.

Egy fiatalasszony ült az asztalnál egy kis bányavárosban. Nézte a férjét, aki épp vacsorázott, és így szólt:

- Furcsa esetem volt ma, Ivor. Egy kutyával.

- Kutyával? Kinek a kutyájával?

- Azt nem tudom. Kint ültem a kicsivel a ház előtt, napoztunk néhány percig, amikor megláttam az úton a kutyát. Szörnyen sáros és nyomorúságos és ijesztő külsejű volt, de mégis volt rajta valami szép...

- Hogy lehetett egyszerre szép is, szörnyű is?

- Én sem értem, de ilyen volt. Nagyon fáradt lehetett. Olyan volt, mint amikor a mi embereink váltásról jönnek haza, és már fáradtak és kimerültek, de valami mégis hajtja őket, hogy mozogjanak. Hívtam, de nem akart jönni, csak állt, s bámult rám meg a kis Ivorra. Erre fogtam magam, és hoztam egy tányérban vizet, és elébe tettem. Végre odament és megitta. Akkor aztán összeszedtem egy kis maradékot, és azt is elébe tettem. Egy kis ideig csak nézte, előbb az egyik oldalról, aztán a másiktól járta körül. Végül mégiscsak odament, megszagolta, és elkezdte enni. Nagyon illedelmesen evett, pedig esküdni mernék rá, hogy félholt volt az éhségtől. Olyan sovány volt, mint az ujjam. És azután, evés közben, egyszer csak abbahagyta, fölkapta fejét, és úgy nézett végig az úton, mintha hirtelen eszébe jutott volna egy megbeszélte találkozót...

- Hát te mire vártál? Hogy talán szépen megköszönje az ételt?

- Hát azt nem! De evés közben elszaladni? Vajon mi dolga lehetett?

- Honnan tudjam én azt, Peggy? Én csak azt tudom, hogy ha tehetnéd, minden csavargónak, minden eltévedt gyerekeknek és minden kóbor kutyának enni adnál.

És a férfi felnevetett, az asszony pedig vele nevetett, mert a férfi hangjának melegségéből megérezte, hogy meg van elégedve vele.

S aztán megfélemedezett a gazdátlan kutyáról, melyhez olyan barátságos volt.

Egy másik városban, innen ötven mérfölddel dél felé, egy sovány arcú asszony levelet írt az urának, aki üzleti úton járt. Ezt írta:

„Borzasztó, mi történt a múltkor. Egy veszett kutya került a faluba. McGregor, a rendőr látta meg először, de nem mert a közelébe menni, mert a kutyának habzott a szája. Meg akarta fogni, de a kutya kitépte magát a kezéből. Épp szembejött velem az utcán - Tamsonnénál voltam látogatóban -, és az a borzasztó vadállat kitépte a pofával száguldott felém. A rendőr és egy csomó gyerek kergették. Berohantam a Jamison féle szövetkereskedésbe, és több mint egy óra hosszat nem mertem előjönni. Elállt a szívem verése.

Később hallottam, hogy a fasorban sarokba szorították. Már azt hitték, hogy elcsípi, amikor az utolsó pillanatban átugrott a falon, mely legalább hat láb⁴ magas, biztosan emlékszel. Erről is tudhatni, hogy veszett volt, mert épeszű állat meg se merte volna próbálni az ugrást.

Azóta itt mindenki fél a veszettségtől, és az összes kóbor kutyákat összefogdossák és bezárják. Szerintem mindegyiket le kellene lőni, mert sosem lehet tudni, mikor csinálnak bajt.

El se tudom mondani, milyen ideges vagyok. Kérlek, fejezd be az utazásodat, mihelyt csak lehet, és siess haza.”

⁴ Egy angol láb körülbelül 1/3 méter.

Míg Lassie küszködve haladt hazafelé, ilyen legendák keltek nyomában, a félelem és a bátorság, a hűség és a szeretet legendái.

A folyó, amikor a nagy skót gyárvároshoz ér, kiszélesedik. Partját véges-végig kőkerítések és gátak szegélyezik, mert a folyóparti földek értékesek, ők az üdőerei az egész vidéknek.

A vízparton toronymagas daruk óriási vas alkatrészeket emelnek föl, aztán lerakják a hajógyárakban, ahol a hajók acél csontvázai meredeznek. Itt egész nap munkások másznak fel-alá, fűrnak, szögecselnek, és dörömbölésükkel még jobban aláfestik a gőzkalapács méltóságteljes mennydörgését. Itt születnek azok a nagy hajók, melyek majdan az Atlanti-óceánt szelik át.

A város és a hajógyárak minden talpalatnyi helyet elfoglalnak a vízparton. Az egyik partról a másikra vagy rozoga kompokon lehet átjutni, vagy a város öreg hídjai egyikén, mely évszázadok óta köti össze északot déllel.

Az egyik ilyen forgalmas hídon kelt át Lassie.

Napokig járta az északi partot, abban a reményben, hogy talál egy gázlót, de nem volt más megoldás. Emberek között kellett átjutnia a túlsó partra.

Sokan voltak a híd gyalogjáróján. Néhányan megfordultak utána, vagy odadobtak egy-egy szót, de Lassie nem törődött velük. Eltűnt a tömegben.

De volt ott két ember, aki szemet vetett rá. Egy teherkocsin keltek át a hídon. Az egyik, aki a sofőrülésen ült, oldalba bökte társát, aki a kocsit vezette, és rámutatott a célja felé törekvő kutyára. A sofőr nem válaszolt, csak bólintott, mint aki jóváhagyja a tervet, és olyan sebességgel vezette a kocsit, hogy Lassie állandóan a szemük előtt legyen.

A hídfőre érve, Lassie folytatta útját, egy kissé meggyorsítva lépteit, mert most már megnyugodott. Sikerült átkelnie a folyón, mehetett bátran dél felé. Új bizakodás töltötte el; egy kicsit fölemelte farkát, amitől majdnem jókedvűnek látszott.

A gyalogjárón folytatta útját dél felé. Észre sem vette, hogy a teherkocsi lefékezett mellette. A város morajában, a sokféle szag közepette még az ő éles hallása és szimata sem jelezte a veszélyt. Állati ösztönei csak az utolsó pillanatban riasztották fel, s erre gyorsan elugrott. Valami átsuhogott a levegőn. Megfeszítette lábát - de hiába. Beleesett egy hálóba, melyben moccanni se bírt.

Egy hosszú percig kapálózott, hogy megszabaduljon a hálótól, de ettől az még szorosabbá vált. És akkor már ott térdelt mellette az egyik férfi a teherautóról, és szakavatott fogással megragadta. Szíjat csatolt az állára, melytől nem bírta kinyitni a száját. Egy másik szíj a nyakára került, egy harmadik pedig a lábait béklyózta meg.

Lassie mozdulatlanul feküdt. Egy csomó ember állta körül.

Érezte, hogy hálóstul fölemelik a földről. Mekkora rugaszkodott, hogy kiszabaduljon! Két mellső lábát kihúzta a szíjból. Az egyik hátsó lába is kiszabadult. Egy pillanat, és újra szabad lesz!

Vergődve-forogva küzdött az egyik férfi ellen, aki a hálót tartotta. Ekkor azonban a másik is rávetette magát. Ha csak a szája nem volna bekötözve! Egyszerre beléhasított valami: az egyik ember megragadta a mellső lábát. Aztán fejbe vágta valaki.

Elkábult, lezuhant a földre. Egyszerre abbahagyták a verést, mert a tömegből jól hallhatóan megszólalt egy hang, egy asszonyé, aki kicsit hadarva beszélt:

- Hé, maguk! Hogy mernek így bántani egy kutyával?

A férfi, aki Lassie mellett térdelt, fölnézett.

- Mi köze hozzá - kérdezte.

A tömegben vihogni kezdett valaki, de amikor a fiatalasszony előrelépett, elhalt a nevetés. Komoly volt a hangja:

- Ha maga azt hiszi, hogy megijedek a szemtelenségétől, akkor nagyon téved. Végignéztem, amit csinált, és fel fogom jelenteni állatkínzás és szemtelenség miatt.

A férfi válasza már egész másként hangzott:

- Nagyon sajnálom, asszonyom, de ez a kötelességem. Az ember sohasem lehet eléggé óvatos. Annyi veszett kutya kóborol erre felé, hogy a sintérnek résen kell állnia, mégpedig a közösség érdekében...

- Ostoba beszéd! Ez a kutya nem látszik veszettnek.

- Azt sohasem lehet tudni, asszonyom. Egyébként is gazdátlan kutya, és ezeket nekünk össze kell szednünk. Látja, hogy nincs szám a nyakában.

Az asszony mondani akart valamit, de a mellette álló férfi megérintette a karját.

- Ennek az embernek igaza van, Ethelda. Mi lenne, ha szabadon kóborolnának a gazdátlan kutyák falkái? Valami rendnek mégiscsak kell lenni.

- Én is ezt mondom, uram - szólt a sintér.

A fiatalasszony körülnézett. Arca megkeményedett.

- Akkor sem szabad így bánni velük. Menjen innen. Majd én beteszem a kutyát a kocsiba.

- Meg fog szökni, asszonyom.

- Ostobaság! Keljen föl.

- Akkor aztán nézhetjük, hogy fogjuk meg!

- Keljenek már fel!

A térdelő ember körülnézett a tömegben, mintha azt panasználá, hogy milyen nehéz egy asszonnal vitatkozni, akinek ilyen lehetetlen ötletei vannak. Aztán, amikor ők fölkeltek, a fiatalasszony letérdelt Lassie mellé, megérintette, gyengéden simogatni kezdte, és csitító hangon szólt hozzá.

- Már rendben is van. Kérem azt a szíjat. És vigyék el innen azt a hálót.

A férfiak engedelmeskedtek. Az asszony szelíden felcsatolta Lassie nyakára a szíjat, aztán fél kézzel barátságosan megveregette a kutyát, a másikkal óvatosan húzni kezdte.

- No, kelj fel szépen, és gyere...

Lassie azt tette, amire évek óta tanították: engedelmeskedett. Ment, amerre a szíj húzta, az asszony pedig beemelte a kocsiba a sovány kutyát. A rácsos ajtó becsapódott Lassie után.

- Így ni - mondta a fiatalasszony szigorúan. - A kutyával nem úgy kell bánni, mint egy vadállattal.

Sarkon fordult és elment. Észre sem vette a férfit az oldalán.

- Ez nem volt szép - mondta a férfi. - Így viselkedni ennyi ember előtt!

Az asszony nem szólt semmit. Fölmentek a hídra. Amikor túljutottak a közepén, a férfi hirtelen megállt, és az asszonyra nézett.

- Ne haragudj, kérlek. Pofon tudnám ütni magam. Remekül viselkedtél.

Megálltak, és a korlátra könyökölve nézték a fűgén áramló vizet.

- Magam sem értem - mondta a férfi egy kis hallgatás után -, miért borzadunk mi, férfiak, a nyilvános jelenetektől. Sokszor mi is úgy szeretnénk viselkedni... Pontosan úgy, mint te, és mégsem merünk. Azt hiszem, ez valami gyávaság bennünk. Ti bátrabbak vagytok. Nagyszerű voltál, ezt kellett volna már előbb is mondanom.

A fiatalasszony megértő mozdulattal a férfi karjára tette a kezét.

- Nem az én érdemem, hanem a kutyáé - mondta. - Tudod, eszembe juttatta Bonnie-t. Gyermekkoromban volt egy skót juhászkutyám; emlékszel még rá?

- Hát persze! Csak elfelejtettem; pedig gyönyörű állat volt, Ethelda.

- Ez is olyanforma volt, Michael. Csont és bőr volt a sok koplalástól, mégis Bonnie-t juttatta eszembe. - Ugyanolyan türelmesnek látszott, és... és mintha mindent értene. Szinte fájt, hogy nem tud beszélni.

A férfi bólintott, és elővette a pipáját. Mindketten a korlátra könyököltek.

- Most mit csinálnak vele? - kérdezte az asszony.

- Kicsodák? Az a két ember a teherkocsin?

- Igen.

- Beviszik egy zárkába.

- Azt sejtettem. De... mi lesz az ilyen kóbor kutyákkal?

- Nem tudom. Talán ott tartják... egy meghatározott ideig. És ha nem jön értük senki, hát... akkor végeznek velük.

- Megölik?

- Igen, de injekcióval vagy valami ilyesmivel. Azt mondják, nem érznek fájdalmat. Épp mintha elaludnának... Erre állítólag törvény van.

- És senki sem tehet érte semmit? Például ha a gazdája nem tudja meg, hogy elfogták a kutyáját?

- Azt hiszem, nem.

- És olyan törvény nincs, hogy az ember elmegy oda, és kikéri a kutyát? Mondjuk, hogy megfizeti a költséget és amit még kell?

A férfi nagyot szívott a pipáján.

- Azt hiszem, van valami ilyesmi. Legalábbis kellene, hogy legyen.

Rápillantott az asszonyra. Aztán elmosolyodott, és így szólt:

- Hát jól van, gyere...

„NE HIGGY SOHA EGY KUTYÁNAK!”

A teherautó, rácsos ajtajával, begördült az udvarra.

A magas falba vágott vaskapu nagyot csattant mögötte.

A kocsi szorosan odafarolt egy magas feljáróhoz.

Lassie nyugodtan feküdt egy sarokban. Más kutyák is voltak a kocsiban; ezek, amíg áthajtottak a városon, összevissza ugattak. Lassie némán feküdt ott, mint egy fogolykirálynő az alsóbbrendű foglyok között. Nem törődött a külvilággal, éppúgy, mint amikor betegen feküdt a rekettzebokorban. Csak a szeme volt éber.

Akkor is megőrizte a méltóságát, amikor kinyílt az autó rácsajtaja. Útitársai, mindenféle fajtájú kutya, újra ugatni kezdtek, és kirontottak az autóból. A két férfi összeszedte és beterelte őket egy tágas, betonozott helyiségbe. Csak Lassie nem mozdult, míg egyedül nem maradt a kocsiban.

Talán ez a fensőbbes nyugalom tévesztette meg az embert, vagy talán eszébe jutott, hogy a fiatalasszonynak milyen könnyen sikerült ezt a kutyát föltenni a kocsira.

Föllépett a kocsira egy rövid szíjjal. Lassie nyugodtan fekve maradt, s minthogy túl büszke volt ahhoz, hogy ugatással és rúgkapálással küzdjön szabadságáért, mint a többi kutya tette, némán tűrte, hogy idegen kezek nyakára csatolják az örvöt. Amikor a póráz megfeszült, engedelmesen fölkelt, és követte a férfit, mert ezt tanulta kora ifjúsága óta. Így léptek le a teherkocsiról, és mentek végig a visszhangos folyosón. Lassie nem húzta maga után az embert s annak sem kellett a pórázt rángatnia.

Bizonyára ez is megnyugtatta az embert, mert amikor oda érkeztek, ahol a másik pecér kinyitotta a reteszajtót, lehajolt, és lecsatolta a szíjat. Lassie abban a pillanatban szabad volt.

Olyan sebességgel rohant el onnan, mint egy tovasuhanó fénysugár. A férfi elébe lépett, hogy útját állja - de az emberi mozgás csigalassúnak bizonyult az állatéhoz mérve. Amikor a férfi meg akart mozdulni, akkor már Lassie elrepült, elrepült a férfi lába és a fal között.

Végigrohant a folyosón, aztán megtorpant. Útja el volt zárva. Itt nem volt hová menekülni, csak a teherautó sötét börtönébe, ahonnan az imént jött ki; a kocsi olyan közel farolt a házhoz, hogy kétoldalt egyujjnyi rés sem maradt.

Megfordult és visszaroht - egyenesen üldözői közé. A sok láb és kéz között megint sikerült átfurakodnia. Balra egy lépcsőházat látott. Fölrohant. A lépcső egy folyosóba torkollt. Kétfelé mehetett: az egyik út dél felé vezetett. Lassie arra futott.

Mögötte csak úgy zengett a ház a kiabálástól. A folyosón is sokan jártak. Kezek nyúltak utána, ahogy rohant. Kígyózva, mint a futballpályán a csatár, jutott el a folyosó végéig. Itt újra megtorpant, mert a folyosó egy üres falban végződött. Csak egy ablak volt rajta, de az is zárva.

Lassie irgett-forgott. A hosszú folyosón egyre több ember gyűlt össze, és egyre közeledtek hozzá. Lassie körülézett. A folyosó mindkét oldalán sok ajtót látott, de mind be volt csukva. Nem volt menekvés!

Úgy látszik, ezt üldözői is észrevették, mert most megjelent a két hegyes sipkás ember, és megszólalt a sintér:

- Mindenki maradjon ott, ahol van. Végre elcsíptük! Senki se mozduljon, hogy ne tudjon visszaszökni a folyosón. Nem harap meg senkit. Nem vad kutya.

A férfi lassan közeledett, sarkában a segéddel, aki a hálót hozta. Lépésről lépésre közeledtek.

A sarokba szorított Lassie büszkén, emelt fővel állt és várt.

De váratlanul meg tudott menekülni, mert jobbra mellette kinyílt az egyik csukott ajtó, és kiszólt egy hang. Tekintélyes hang volt, afféle hivatalnoki hang:

- Mi történik odakint? Nem tudják, hogy itt a bíróság tárgyal.

Többet nem bírt mondani. Ekkor ugyanis elsurrant mellette egy vörhenyes valami, s mint egy kilótt ágyúgolyó, majdnem leverte a lábáról. Arcán a borzadály kifejezése keveredett a sértett hivatali méltóságával. Megsemmisítő pillantást vetett a két hálós emberre, aztán becsukta az ajtót.

Odabent a tárgyalóteremben iszonyú zenebona tört ki, mert Lassie, egérutat keresve, ide-oda szaladgált. De a nagy helyiség minden ajtaja be volt csukva; innen nem volt szabadulás. Lassie végül is bevette magát egy sarokba. Az emberek elhúzódtak tőle, s így egyedül maradt. Lassan elcsendesedett a kiabálás és a székek tologatása, s már csak egyetlen zaj hallatszott: egy kalapács kopogása. Aztán megszólalt egy méltóságteljes hang:

- Ez volna tehát az az ismeretlen tanú, akiről a védelem beszélt?

Erre aztán kitört a nevetés. Még a talárba öltözött fiatalemberek is elnevelték magukat, sőt maga a hosszú fehér parókát viselő, tiszteletet parancsoló bíró is elmosolyodott, mert messze földön híres volt arról, hogy kedveli a tréfát. Ráadásul a per, melyet tárgyaltak, unalmasan elhúzódott. Így hát a bíró megjegyzése szájról szájra szállt, és nyilván megjelenik majd az ország összes újságaiban is:

„Tudósítónk éppen most jelenti, hogy a nagyszerű tréfáiról híres McQuarrel bíró ismét tanújelét adta szellemességének...”

A nagy férfiú vidoran bólintott, amitől parókája a homlokába csúszott. Ebben a pillanatban Lassie kurtán felvakkantott.

A nagy férfiú csak úgy sugárzott.

- Feltételezem - mondta -, hogy a tanú igennel válaszolt a kérdésekre. Egyébként ez, a legértelmesebb tanú, akivel húsz év óta találkoztam, mert a kérdésre köntörfalazás nélkül igennel vagy nemmel tud válaszolni.

A terem zengett a kacagástól. A talárba öltözött fiatalemberek úgy bólogtak, mint a mandarinok⁵, és sokatmondó pillantásokat váltottak: „McQuarrel remek formában van ma!”

Most azonban a bíró érkezettnek látta az időt, hogy véget vessen a jókedvnek. Koppintott a kalapáccsal. Szigorúan nézett körül, és összeráncolta a szemöldökét.

- Altiszt! - kiáltotta.

Egy egyenruhás férfi odasietett a bírói emelvény elé, és vigyázzba állt.

- Altiszt! Micsoda ez?

- Ez egy kutya, méltóságos bíró úr.

- Egy kutya?

⁵ Magas tisztviselői méltóság a régi Kínában.

A bíró Lassie-re pillantott, a terem sarkába.

- Maga megerősítette a gyanúmat. Ez valóban egy kutya - jelentette ki kedélyesen a bíró. - No, mármost mi történjék vele?

- Azt hiszem, tudom, hogy lordságod mire gondol.

- Hát mire gondolok, altiszt?

- Lordságod arra gondol, hogy a kutyát el kell távolítani.

- Eltalálta. Tehát távolítsa el!

Az altiszt riadt sértődöttséggel nézett körül. Ilyen fogas kérdés egész hivatali pályafutása alatt nem tornyosult eléje. Lehet, hogy az igazságszolgáltatás történelmében sem fordult elő ilyen eset. Talán még a törvénykönyvekben és rendeletekben sincs rá paragrafus, hogy ebben az esetben mi a követendő eljárás. Pedig azokban szó van minden lehetséges eshetőségről, csak kutyákról nem. Az altiszt legalábbis nem emlékezett rá.

Teendők egy ebnek a törvényteremből történő eltávolítása érdekében... Kell erre lenni paragrafusnak! De az altisztnek, sajnos, nem jutott eszébe. Márpedig ha nincs rá hivatalos utasítás, akkor...

Ekkor váratlanul felderült az altiszt arca. Megvan! Hisz épp erre jó a hivatali számárlétra! Odafordult az ajtónállóhoz, aki beengedte Lassie-t.

- McLosh! Távolítsa el ezt a kutyát! Honnan került ide?

A vörös képű ajtónálló szemrehányó pillantást vetett felettesére.

- Minden bizonnyal Fergusson és Donnell kezéből tépte ki magát. Kint láttam őket, szíjjakkal és kötelekkel.

Az altiszt visszafordult a bíróhoz, és hivatalos nyelvre fordította le ezt a beszédet:

- A kutya a pecéri hatóságtól szökött meg. A két sintér odakint várakozik. És minthogy a gazdátlan ebek letartóztatása és fogva tartása a kutyapecérekre tartozik, lordságod...

- Nem óhajtom törvényes útra terelni az ügyet. De nem hivatalosan...

A bíró e kijelentésére a két taláros ifjú megint összerosolygott.

- ...nem hivatalosan kijelentem, hogy ez a kutya rájuk tartozik. Engedje be őket, és parancsolja meg, hogy távolítsák el a kutyát.

- Igenis, lordságod.

Az altiszt az ajtóhoz sietett.

- Mars ki vele gyorsan - suttogta -, mielőtt mérges lesz az öreg.

Hálóval a kézben belépett a két ember. A törvény képviselői óriási érdeklődéssel nézték őket. Az unalmas nap egyhangúságában valóságos üdülés volt ez.

A két férfi lassan, körültekintően elindult a sarok felé.

- Mindjárt kitesszük a szűrét ökelmének - mondta az egyik biztatón a bírónak.

De még ki se mondta, Lassie már elsurrant. Ismerte a hálót. Gyűlölte, mint halálos ellenségét. Menekülni akart.

A teremből megint bolondokháza lett. A taláros ifjak éltek az alkalommal, és akár az iskolás fiúk, lelkes hallaliban törtek ki.

- Hurrá! Elugrott!

- Nézd, Watson! Ott van a pultnál!

- Huj, fogd meg! Jaj, a sípcsontom!

Túláradó jókedvükben ujjongva, kiabálva mindent megtettek, hogy megnehezítsék a két ember munkáját. Mindig megzavarták őket, amikor már-már elcsípték a kutyát.

De aztán vége lett a mulatságnak. Lassie-t sikerült a falhoz szorítani, az emberek gyűrűje egyre szorosabban állta körül. Feje fölött egy nyitott ablak volt: egy ugrással fönn termett a párkányon, de ott tétovázni kezdett, mert az ablak arra az udvarra nyílt, ahol még mindig ott állt a rácsos teherkocsi. És a kocsi jó húsz láb mélységben állt alatta.

A két ember nyugodtan közeledett. Tudták, hogy ilyen ugrásra nem vetemedik egy kutya. Lassan kinyitották a hálót.

Lassie remegni kezdett a párkányon. Bal felé ott látta maga alatt a teherautó tetejét; az is nagyon mélyen volt, legalább tízlábnyira: az is túl sok. Négy lábon táncolt, mintha biztosabb tartást keresne, aztán összekuporodott, és megfeszítette izmait.

Egy kutya más, mint a macska. Az emberhez hasonlóan megtanult félni a mélységtől. De nem volt más megoldás!

Összekuporodva, megfeszült izmokkal várt egy kicsit, aztán levetette magát. Igyekezett oly messzire lendülni, amennyire csak bírt, hogy elérje az autó tetejét. De még röptében tudta, hogy az ugrás rövidre sikerült: az idő és egyensúlyérzéke jelezte, hogy nem éri el célját. S valóban, mellső lábaival épp csak hogy érintette a tetőt, a hátsókkal a kocsi oldalán kaparászott. Egy kurta másodpercig így egyensúlyozta magát, azután puffanva a földre zuhant. Kábultan ott maradt fekve.

Fent a tárgyalóterem ablakából egy csomó fej hajolt ki. A sintér nagyot kiáltott:

- Végre elcsíptük!

Társával együtt már futásnak is eredt volna, ha meg nem állítja egy parancsoló hang. A bíró nézett rá szúrós tekintettel, s amikor megszólalt, hangjában nyoma sem volt a kedélyességnek:

- Itt bírósági tárgyalás folyik. Felszólítom, hogy lassan hagyják el a termet. A tárgyalást elnapolom.

Meg kellett állniuk, és várni, míg a kalapács koppant egyet, és el nem hangzott az ősrégi kiáltás:

- Hallottátok!

A két férfi méltatlankodva ment ki az ajtón. Csak amikor már a folyosóra értek, kezdtek el rohanni.

- Átkozott dög! - káromkodott az öregebbik. - Most megjárja! Csak kapjam végre a kezem közé!

De az udvaron döbbsen néztek körül. A kocsi ott volt. Az a hely is ott volt, ahol a kutya aléltan feküdt. Csak a kutya tűnt el. Az udvar üres volt.

- Ez aztán egy átkozott nap, Donnell! - mérgelődött az idősebbik. - Itt kéne lennie, megdögölve. És nincs itt.

- Átugrott a falon, Fergusson úr.

- Egy döglött kutya? Egy hat láb magas falon? Azt mondom, Donnell, nem is kutya volt ez, hanem egy elátkozott vámpír.

Visszabaktattak a hosszú földszinti folyosóra.

- Fergusson úr... De hiszen egy vámpírnak szárnya van!

- Az ám! Én is erre gondoltam. Ezen a falon csak olyan valami juthat át, aminek szárnya van.

Donnell megvakarta a fejét.

- Egyszer láttam egy filmet a vámpírokról - mondta.

Az idősebbik ráfordult:

- Nahát, Donnell! Én itt töröm a fejem, hogy ezt az ügyet, ezt a nagyon fontos ügyet hogyan lehetne megoldani, te pedig mozdírábokról ábrándozol... Így sohasem fogsz előre jutni a hivatalos szolgálatban. Most az a kérdés, hogy mit csináljunk a kutyával!

Donnell elhúzta a száját:

- Hát azt nem tudom.

- Gondolkozz. Mit csinálnál, ha egyedül volnál?

Donnell gondolatokba merült. Egyszer aztán kivilágosodott az arca.

- Megvan! Beülünk a kocsiba, és addig jövünk-megyünk, Míg újra fülön nem csípjük azt a kutyát!

A másik úgy csóválta a fejét, mintha elvesztette volna az emberiségbe vetett hitét.

- Donnell, Donnell, hát sosem jön meg az eszed?

- Mit kellett volna mondanom?

- Azt, amit mondtál, időpazarlás - magyarázta Fergusson hévvel. - Hányszor megmondtam, hogy a hivatalos szolgálatban be kell tartani a munkaidőt. Ha egyszer észreveszik, hogy túl-órázunk, akkor megkövetelik majd, hogy éjjel-nappal dolgozzunk!

- Hát erre nem gondoltam.

- Nem gondoltál! Nem gondoltál! Hát gondolj rá, fiam! Végy példát énrólam, akkor te is viszed talán valamire.

Donnell megszégyenülten pislogott.

- Nahát! - mondta a másik elégedetten. - Most pedig dolgozzon a fejünk, hogy a lábunknak ne kelljen dolgoznia... Megírjuk a jelentést!

Papírt, ceruzát vett elő, és sokáig rágta a ceruza végét.

- Nem lesz könnyű dolgunk, Donnell - mondta végül. - Meglátod, rossz pontnak számít majd ez az eset. Huszonnégy éve vagyok itt, és még egy kutya sem lépett meg. Nem is tudom, hogyan jelentsem.

Donnell megint a fejét vakarta. Aztán nagy ötlete támadt.

- Mondok valamit. Felejsük el az egészet. Hallgassunk róla.

- Tényleg mondasz valamit, Donnell. Mintha kezdenél okosodni! Csak arra nem gondolsz, hogy a tárgyalóteremben történt az eset, ennek pedig híre megy, tudod...

- Ez igaz - izgult Donnell. - De hát legföljebb azt mondjuk, hogy később fülön csíptük azt a dögöt, ha pedig nem hiszik, megmutatjuk azt a ronda nagy kutyát, amelyet reggel fogtunk be. Jelentsünk eggyel kevesebbet, és akkor volt szökött kutya - nincs szökött kutya!

- Jól van, Donnell!

Az idősebbik nagy buzgalommal látott hozzá, és egy fél óráig nagy kínnal rótt a betűket. Éppen elkészült, amikor megszólalt a csengő. Belépett egy rendőr s a fiatalasszony meg a férfi, aki a hídon állt.

- Itt van a gazdátlan kutyák hivatala, uram - mondta a rendőr.

A férfi előrelépett.

- Úgy tudom - mondta - hogy ha megfizetem a költségeket meg az adót, akkor itt kiválthatok egy gazdátlan kutyát.

- Így van, uram.

- Hát akkor... ez a fiatal hölgy, aki itt áll... szeretné kiváltani azt a skót juhászkutyát, melyet ma reggel fogtak el.

- Skót juhászkutyát? - kérdezte Fergusson, és villámgyorsan gondolkozott. - Miféle skót juhászkutyát? Mi nem fogtunk el semmilyen skót juhászkutyát.

Erre aztán előrelépett a fiatalasszony is.

- Ne beszéljen itt összevissza! Tudja maga jól, hogy jelen voltam, amikor ma reggel elfogta azt a skót kutyát, és azt is tudja, hogy ütötte-verte... Ha pedig nem jól működik az emlékezete, akkor McKeith kapitányhoz fordulok.

Fergusson a fejét vakarta.

- Megmondom úgy, ahogy van... Elszökött.

- Mit csinált?

- Elszökött, asszonyom. Mindenki megmondhatja, hogy kitépte magát a kezemből, berohant a bírósági tárgyalóterembe, aztán kiugrott az ablakon, és aztán átugrott a falon - és eltűnt.

- Eltűnt?

Az asszony egy pillanatra rámeredt. Aztán mintha megkönnyebbülés mutatkozott volna az arcán.

- Nem tudom, hogy igazat beszél-e vagy sem - mondta a férfi -, de hogy biztos legyek a dologban, írásban adom be a kéresemet.

Valamit fölírt a noteszébe, és elindult. A fiatalasszony jókedvűen követte.

- Nagyon sajnálom, Ethelda - mondta a férfi, amikor fölmentek a lépcsőn.

A fiatalasszony mosolygott.

- Nem baj. Örülök, hogy szabad, megint szabad! Ha nem is az enyém - legalább kiszabadult.

Odalent, az alagsori irodában Fergusson dúlt-fúlt a segédjének.

- Most írhatok újra jelentést, mert ez az ipse biztosan beadja a kérvényét. Mégiscsak meg kell magyarázni, hová lett a kutya.

Dühösen összetépte a hamis jelentést.

- Milyen szép munka - és hiába! Remélem, Donnell, ebből te is okosodtál. Mondd el, mi ennek az esetnek a tanulsága!

- Nem szabad hamis jelentést írni - mondta Donnell buzgón.

- Szó sincs róla! - mérgelődött Fergusson. - Belőled nem lesz soha semmi, Donnell. A tanulság ez: „Ne higgy soha egy kutyának!” Vegyük ezt a példát. Olyan szelídnek látszott, mint egy pólyás baba, erre én egy pillanatra megbízom benne, és végül kiderül... Kiderül, hogy olyan, mint a tüzes golyóbis a végítélet napján. Az ember azt hinné, hogy nem mer leugrani abból a magasságból. És mégis mit csinált?

- Leugrott - mondta Donnell.

- Le bizony! - mondta Fergusson. - És az ember azt hinné, hogy megdőglött. De mit csinált?

- Nem dőglött meg.

- Nem bizony! És az ember azt hinné, hogy azon a falon nem tud átugrani. De mi történik?

- Azon is átugrik.

- Szent igaz! Tehát a tanulság az, hogy ne higgy a kutyának, amíg ezt a mesterséget folytatod, mert a kutyák nem emberek, és nincs is bennük semmi emberi. Semmi, de semmi emberi!

LASSIE ÁTMEGY A HATÁRON

Lassan, óvatosan vágott át Lassie egy szántóföldön.

Már nem járt oly fürgén, mint annak előtte; fájdalmasan vonszolta magát, fejét lelógatta, farka élettelenül himbált. Lesoványodott teste is ide-oda ingott, mintha minden erejére szükség volna, hogy emelgetni tudja lábát.

Csak az útiránya nem változott: most is délnek tartott.

Ilyen fáradtan vágott át a réten. Észre sem vette a zöld fűvön legelő teheneket, pedig azok még az evést is abbahagyták, úgy bámultak utána.

Ahogy folytatta útját, mind sűrűbb lett a fű, az ösvényen egyre több lett a sár, a sárban megszaporodtak a tócsák, s az utolsó tócsa már egy folyó partja volt.

Ott, azon az összetaposott helyen, ahová inni és napközben hűsölni járt a gulya, Lassie megállt. Most is álldogált a közelben néhány tehén, térdig a lassú mozgású holtágban. Szüntelen kérdésük közben megfordultak, és megnézték a kutyát.

Lassie halkán nyüszített, és fölemelte orrát, mintha a távol fekvő túlsó szagát akarná elkapni. Egy ideig a lábát váltogatta, aztán tapogatózó léptekkel mind mélyebbre és mélyebbre gázolt a folyóban. Aztán elveszett a lába alól a talaj, és a holtág lassan elsodorta. Úszni kezdett, farkával csapkodva a vizet.

Ez a folyó lassúbb áramlású volt, mint az, amelyet a skót hegyekben kellett átúsznia. Vize sem volt oly piszkos, gépolajjal szennyezett, mint annak a gyárváros mellettinek. De nagyon széles folyó volt, és lassan lefelé sodorta Lassie-t.

Fáradt lábával taposta a vizet. A déli part elhúzódott előtte, de szemmel láthatóan nem jött közelebb.

Zsibbadni kezdett a fáradtságtól, mozgása egyre lassúbbodott. Előrenyújtott fejét ellepte a víz; ettől, mintha álmából ébredne, vadul lapátolni kezdte a vizet. Fölemelte a fejét, és mellső lábával csobogó hullámokat vert. Görcsös rémületben úszott egy darabig.

Aztán kitisztult a feje, és újra egyenletes tempóban haladt tovább.

Bátor dolog volt ez, hosszú-hosszú úzás. Amikor aztán partot ért a túlsó oldalon, jártányi ereje sem volt.

Ahol először próbált kimászni, ott megcsúszott a mellső lába, s ő visszaesett. Túl meredek volt a part. A víz megint továbbsodorta, s amikor újra kapaszkodni akart, egy loccsanással visszazuhan. A víz magával vitte, s csak később érzett a lába alatt olyan menedékes partot, ahol kimászhatott.

Megtántorodott, mintha a sok víztől elnehezült bundáját nem bírná elviselni. Aztán inkább hason csúszva, mint járva, mégiscsak felkapaszkodott a partra. Odafönt összeesett, egy lépést sem tudott tenni.

De most már Angliában volt. Persze Lassie nem tudta ezt. Ő csak egy kutya volt, amely hazatér, nem tudott eligazodni a térképen, mint az emberek. Nem tudta, hogy már messze elhagyta a skót hegyvidéket és a skót síkságot. Azt sem tudta, hogy ennek a folyónak a neve Tweed, és ez választja el Skóciát Angliától.

Mindebből Lassie semmit sem tudott. Ő csak azt vette észre, hogy amint följebb kúszott a parton, furcsa dolog történt. Lába nem engedelmeskedett többé. Hiába küszködött, fáradt izmai felmondták a szolgálatot. Összeesett, még egyszer nekifeszítette testét, de aztán erejét veszítve oldalára dőlt.

Halkan felvinnyogott. Mellső lábával a földet kaparta, mintha még csúszva is megpróbálna továbbjutni dél felé. Sűrű fűbe jutott.

Még továbbvonszolta magát, kartávolságnyira, aztán egy arasznyira, aztán még egy ujjnyira, de izmai nem engedelmeskedtek tovább.

Lassie az oldalán feküdt, négy lábát kinyújtva, mint a döglött állatok. Szeme üveges lett, s a mozdulatlan testben már csak beesett horpasza lüktetett görcsösen.

Egész nap így feküdt. Legyek dongták körül, de ő nem kapott utánuk.

Eljött az este. A folyón a pásztorok kurjantásai és a tehénbögés szállt. A madarak is elcsendesedtek, búcsúzóul egy rigó füttye szólalt meg a lassan leereszkedő barna homályban.

Besötétedett. Most már az éjszaka hangjai jöttek: egy bagoly huhogása, egy vadászó vidra óvatos nyuszítése, egy tanyai kutya utolsó vakkantásai, aztán már csak a fák susogtak.

A hajnal megint új zajokkal köszöntött be. Loccsant egy ugrándozó pisztráng a köd borította víztükrön. Aztán amikor egy ember kinyitotta tanyája ajtaját, egymást figyelmeztetve felkárogtak a varjak. Fölkelt a nap, a fűvön gyöngye árnyékok táncoltak, a fák lombján átzizegett az új nap első fuvallata.

Amikor rásütött a nap, Lassie nagy nehezen feltápáskodott. Szeme zavaros volt. Lassan megint útra kelt, el a folyótól, újra dél felé.

Egy szűk és szerény szobában Daniel Fadden újságot olvasott. Az asztalnál ült, az égő lámpa alatt. Közelebb a tűzhelyhez, melyben szén parázlott, felesége ült egy hintaszékben, és kötött. Szakadatlan hintázott előre-hátra, miközben ujjai fűgén bántak a tűkkel és a pamuttal. Mozdulatai meghatározott ütemre rendeződtek: míg egyet ringott a hintaszék, három szemet kötöttek a tűk.

Öregek voltak mindketten, s már annyi időt töltöttek el egymás mellett, hogy úgyszólván semmi szükségük sem volt a beszédre. Elégedettek voltak, mert tudták, hogy közel vannak egymáshoz.

Egy idő múlva a férfi homlokára tolta acélkeretes szemüvegét, és a tűzhelyre nézett.

- Talán nem ártana egy kis szenet dobni a parázsra - jegyezte meg.

Felesége tovább hintázott és bólintott. Ajka hangtalan mozgással számolta a szemeket. Épp a harisnya sarkát kötötte, és nem akarta elhibázni a számítást.

A férfi lassan fölkelt. Fogta a szenesvödröt, és odament a mosogatóasztalhoz. Alatta állt a szenesláda. Egy lapáttal lassan kivett egy kis szenet.

- Te, már alig van szenünk - mondta.

Az asszony erre is bólintott. Mind a ketten azt kezdték számolgatni magukban, hogy miből futná még egy kis szénre. Milyen gyorsan elfogyott az utolsó mázsza! Egész életük ilyen nyomasztó kérdésekkel volt tele. Nem volt más jövedelmük, mint az a kis nyugdíj, amit a francia fronton elesett fiuk után fizetett a kormány, meg az a heti tíz schilling, amit kegydíjként kaptak öregségükre. Bizony, ez nem volt valami nagy gazdagság, de ők beosztással éltek, és

nem voltak adósai senkinek. Az apró házacská, távol a várostól, az országút mellett, olcsó menedék volt. Körülötte Fadden egy kis földet művelt, zöldséget termelt, csirkéket nevelt meg néhány kacsát és egy libát, melyet karácsonyra „hízlaltak”. Az utolsó és szinte véget érhetetlen tréfája volt ez az életüknek. Hat évvel ezelőtt ugyanis Fadden egy fél tucat korai tojást elcserélt egy fiatal gúnárért. Ezt aztán jól tartotta, és büszke volt rá, milyen kövér pecsenye lesz belőle karácsonyra.

S a gúnár olyan kövér lett, hogy öröm volt ránézni. Néhány nappal az ünnepek előtt Fadden fogta a kisbaltát, leült a szobában, és sokáig nézte. Végül az asszony, aki belelátott, és még a gondolatát is kitalálta, gyöngéden így szólt:

- Dan, én nem hiszem, hogy ebben az évben libasültet szeretnék enni. Nem vágnánk inkább csirkét helyette?

- De bizony, Dally - mondta az ember. - Micsoda pocskolás is volna két személyre egy ekkora liba! Épp elég lesz nekünk egy csirke is.

Így maradt meg a liba. És attól fogva évről évre illendő módon föl hizlalták karácsonyra.

- No de idén már levágom - fogadkozott Fadden évről évre. - Csak nem hízlalok évszámra egy libát, hogy itt totyogjon és büszkélkedjen, mintha ő volna a legfőbb úr a házban. Az idén végzek vele.

De a gúnár évről évre túlélte az ünnepet. Az asszony előre tudta, hogy így lesz, de ha a férje harciasan fogadkozni kezdett, hogy ez évben már biztosan a sütőbe kerül a liba, csak bólogatott szelíden: „Úgy lesz, Dan.” Mikor pedig az utolsó percben megint hímezni-hámozni kezdett, mondván, hogy mégiscsak sok egy ekkora liba két személyre, azt válaszolta: „Úgy van, Dan.” Magában azonban meg volt győződve róla, hogy a liba még akkor is élni fog, amikor ők ketten, ahogy mondani szokta, „már a sír ölében nyugosznak”.

De ő sem akart változtatni a dolgon. Sőt ha Dan egyszer végrehajtotta volna harcias tervét, úgy érezte volna, hogy rászakad a ház.

Persze nem valami olcsó dolog egy ekkora éhes libát jóllakatni, de az ember fillérenként mindenünnen le tud csípni valamit. Csak tudni kell takarékoskodni, ügyesen bevásárolni, s így ügyel-bajjal össze lehet kuporgatni a rézkrajcárokat.

Így telt az életük, tisztességben, zúgolódás nélkül, de állandó filléres gondok között. Ennek a napnak az estéjén azon törték a fejüket, hogy mikor vették azt a mázsa szentet, és milyen rövid ideig tartott.

- Ne fáradj, Dan - mondta férjének az asszony. - Nem érdemes rátenni a tűzre. Kapard rá a hamut, és menjünk aludni; úgyis mindig későn fekszünk le.

- Csak üldögélj nyugodtan - mondta Daniel, mert tudta, hogy Dally esténként sokáig szeret a tűzhelynél hintázni és kötni. - Nincs még olyan késő. Csak egy kicsikét teszek rá, mert magam sem értem, de valahogy fázom ma este. Borzongat ez a hideg, keleti eső.

Dally bólintott. A székben ringva hallgatta a szelet, ahogy a ház keleti oldalán tombolt, és az eső dobolását az ablakon.

- Úgy látszik, Dan, az idén korán érkezik az ősz.

- Én is azt hiszem. Milyen hideg ez az első keleti szél! A csontja velejéig átfúj az emberen. Nem szívesen volnék most odakünn.

Az asszony tovább hintázott, s közben messze elbolyongtak a gondolatai. Mindig, ha valaki rossz időről beszélt, a fia, Dannie jutott eszébe. Ott kint, a lövészárkokban nem voltak

tűzhelyek. Azon az első télen sáros odvakban tanyáztak a katonák, és éjszaka nem volt fedél a fejük felett. Az ember azt hinné, tönkrementek bele. De nem! Amikor Dannie hazajött szabadságra, csak úgy áradt belőle a jó egészség. S ha arra kérte, hogy tartsa melegen a derekát és szárazon a nyakát, akkor Dannie az oldalát fogta a nevetéstől - ó, milyen harsogva és hatalmasan tudott nevetni!

„Ha túléltem ezt a francia telet, mama - mondta -, akkor nincs olyan nátha a világon, mely levenne a lábamról!”

Nem is a hideg vitte el, nem is a betegség. Géppuska végzett vele - írta az ezredes abban a levélben, melyet ma is ott őriztek a házasságlevelük mellett.

Ó, a háború, a gépek háborúja! Golyó ragadta el mindet, a bátrat és a gyávát, a gyengéket és az erőset is, mint amilyen erős Dannie volt. És a halálhoz nem kellett bátorság, mert a gyávák is meg tudtak halni. Az élethez kellett bátorság, élni a sárban, az esőben, a fagyban, és bizakodónak lenni ennyi baj között. Ez volt az igazi bátorság! Ezt így képzelte, szinte látta maga előtt, ha zúgott a szél, és zuhogott az eső. Hány éve már, de még mindig maga előtt látja, miközben kötött, számolgatott, hintázott, s megint kötött, számolt és hintázott.

De egyszerre megállította hintaszékét, és fölkapta a fejét. Egy pillanatig meg se mozdult. Azután újra kezdte. Kötött, számolt, hintázott, kötött, számolt...

És megint abbahagyta. Még lélegzetet se vett, hogy jobban hallja azt a kis neszt a tűzhely zúgása mellett. A szén sziszegett, a hamu sustorgott, ahogy a rostélyon lehullt, az újság zizegett. Odébb egy ablaktábla, mely lazábban volt becsukva, mint a többi, meg-megzörrent, és halkán kopogott az eső. De mindezek mögött volt még valami, belemosódva a szél zúgásába... Vagy képzelődött talán, mert túl sokat gondolt Dannie-re és a régi időkre?

Lehajtotta fejét. Aztán újra kiegyenesedett.

- Dan! Valami nincs rendben a csirkeólbán!

A férfi is fölfigyelt.

- Ugyan, Dally. Már megint képzelődöl - mondta aztán. - Csak a szél zúg, és az egyik ablakráma meglazult... Majd megigazítom egy kicsit.

Újra belemerült az újságot olvasásba, de a kis ezüstfejű asszony csak ült egyenesen, és figyelt. Aztán így szólt:

- Megint hallom! Van ott valaki!

Fölkelt.

- Ha nem nézel szét a tyúkok között, Dannie Fadden, akkor kimegyek én.

Fölvette a kendőjét, de akkor már a férfi is fölkelt.

- Jól van, jól van - dörmögte. - Csak ülj vissza a helyedre.

Ha azt akarod, hogy kimenjek, akkor megteszem a békesség kedvéért.

- Csavard a nyakadra a sálát - szólt utána az asszony.

Utánanézett. Egyedül maradt a házban. Füle, mely a magány csendjében megélesedett, hallotta, ahogy a léptek távolodnak, és kiszáradva a vihar lármáján túl visszafelé jönnek. Dan futott. Az asszony hirtelen felugrott, és várakozva nézett az ajtó irányába.

- Fogd a kendődet, és gyere velem - mondta a férfi. - Megtaláltam. Hol a lámpa?

Most már együtt siettek ki a sötétbe, nekifeszülve az esőnek és a szélnek. Végigsiettek az ösvényen, és az országút melletti galagonyabokroknál az öregember megállt, és leereszkedett az árokba. Az asszony fölemelte a lámpát, és meglátta, hogy mit talált a férje - egy kutyát, lent az árokban. Látta, hogy lassan feljűk fordul, és a lámpa fénye féhéren felizzik a szemében.

- Szegény szerencsétlen pára - mondta az asszony. - De ki hagyja kint a kutyáját egy ilyen éjszakán?

Hangját elsodorta a szél, de az öregember mégis minden szót megértett.

- Ennek jártányi ereje sincs! - kiáltotta. - Emeld följobb a lámpát.

- Segíthetek?

- Mit mondasz?

Az asszony lehajolt, és úgy kiáltotta:

- Segíthetek?

- Nem kell. Elbírom magam.

A férfi lehajolt, és fölemelte a kutyát. Az asszony összefogta a kendőjét, mert a szél majdnem letépte róla. Magasra emelte a lámpát, és elindult a férje mellett.

- Légy óvatos, Dan - mondta. - Ó, szegény jószág!

Előresietett, hogy ajtót nyisson. Az öregember zihálva betámolygott, aztán becsapódott az ajtó. A két öreg a meleg tűzhelyhez vitte Lassie-t, és a szőnyegre fektette.

Hátraléptek, nézték. Lassie nem nyitotta ki a szemét.

- Nem hiszem, hogy megéri a reggelt - mondta Dan.

- Hát attól, hogy így körülálljuk, nem is. Próbáljunk segíteni rajta. Vesd le gyorsan a nedves ruhádat, Dan, mert még te is megbetegszel nekem. Még nem pusztult el, nézd csak, hogy didereg. Hozd csak a szekrény aljából azt a zsákot, és dörzsöld le, Dan.

Az öregember lehajolt, és ügyefogyottan dörzsölni kezdte a kutya szőrét.

- Csupa sár ez a kutya, Dally - jegyezte meg. - Bepiszkolja a szép tiszta szőnyeget.

- Legalább szépen kirázod holnap reggel - vágta vissza Dally csípősen. - Mit gondolsz, nem kéne valamit enni adni neki?

Az öregember felnézett, és meglátta a felesége kezében a tejkonzerves dobozt. Kimondhatatlan gondolatok cseréltek most gazdát, mint egy néma eszmecsere. Ez volt az utolsó tejkonzervük.

- Nem baj, majd teát iszunk reggelire - mondta az asszony.

- Egy kicsit hagyj meg belőle, Dally. Nem szereted tej nélkül a teát.

- Nem számít.

Felhígította és megmelegítette a tejet.

- Szerintem az is csak szokás, Dan - mondta az asszony. - Kínában állítólag mindig tej nélkül isszák a teát.

- Talán mert nem tudják, hogy tejjel jobb - vélte a férfi.

Tovább dörzsölte a kutya hideg testét, az asszony pedig a tejet kevergette a tűzhelyen.

Csend volt a kis házban.

Lassie mozdulatlanul feküdt. Ebben a kábulatban és halálos kimerültségében valami halvány jó érzés lopakodott a szívébe. A múltból annyi minden szállt elő most, és elkezdte vigasztalni. Már a szoba szaga is „igazi” szag volt, mely a kenyérsütésnek és a szénfüstnek a szagából keveredett össze. És a kezek, melyek érintették, nem akarták rabul ejteni, és nem okoztak fájdalmat sem; inkább megnyugtatták, és jólestek fájó, sebzett izmainak. És ez a két ember nem rohanguált, nem lármázott, és nem dobálta fájdalmat okozó tárgyakkal. Csendesesen jártak-keltek, nem rémisztgették a kutyát.

És meleg volt - aminél nincs jobb. Bódító meleg, mely eltompítja az érzékeket, és elaltatja az öntudatot, mintha az egy szelíd folyó lenne, mely a felejtésbe és a halálba torkollik.

Mintha félálomban látná, hogy egy tányér meleg tejet tettek melléje. Érzékei nem akartak ebből a féleber állapotból feltámadni. Megpróbálta felemelni a fejét, de meg sem tudta mozdítani.

Aztán érezte, hogy valaki felemeli a fejét, egy kanál meleg tej folyik a szájába, és leszalad a torkán. Nyelt egyet, kettőt, hármat. Melegség áradt szét a testében, és most már végképp elaltatta érzékeit. Mozdulatlanul feküdt, és a szájába kanalazott tej kifolyt a szőnyegre. Az öregasszony fölkel, és odaállt a férje mellé.

- Dan, ez a kutya mintha meghalt volna. Nem tud már nyelni.

Magam se tudom, Dally, túléli-e ezt az éjszakát. Mi mindent megtettünk, amit lehetett. A legjobb, ha most pihenni hagyjuk.

Az asszony tünődve nézte a kutyát.

- Dan, én virrasztani akarok felette.

- Ugyan már, Dally... Megtettünk mindent, amit lehetett...

- De hátha szüksége lesz rám. És... olyan szép ez a kutya.

- Szép! Ez a gazdátlan korcs! Még hogy szép!

- Bizony, Dan. Még sohasem láttam ilyen szép kutyát.

És az öregasszony eltökélten helyet foglalt a hintaszékben, és felkészült az éjszakai virrasztásra.

Elmúlt egy hét. Dally Fadden a hintaszékben ült. A reggeli napfény beáradt az ablakon, és a múltkori vihar oly távolinak tűnt, mint egy félig elfelejtett álom. A szemüvege fölött sugárzó pillantást vetett Lassie-re. A kutya a szőnyegen feküdt, és a fülét hegyezte.

- Bizony, ő jön - mondta fennhangon. - És te máris megismered a lépéseit?

Kint léptek közeledtek, aztán benyitott a férje.

- Tudod-e, Dan, hogy már megismeri a lépéseidet? - mondta az asszony büszkén.

- Ugyan! - hitetlenkedett az öreg.

- De még mennyire! - erősködött Dally. - A múltkor egy koldus jött, és ő olyan riadót ugatott, hogy csoda! Észrevehette, hogy van valaki a házban, mialatt te a városban jártál. De ha te jössz, akkor meg se mukkan; így hát ismernie kell a lépéseidet.

- Ugyan! - ismételte a férfi.

- Olyan okos, és olyan szép - mondta az asszony, inkább a kutyának, mint a férjének. - Ugye, hogy szép, Dan?

- Hogyne, Dally.

- De eleinte azt mondtad, hogy csúnya.

- Az csak eleinte volt.

- Nézd csak, ezzel az öreg fésűvel milyen szépen megfésültem a bundáját!

Mindketten Lassie-t nézték, aki a skót juhászkutyák módján előrenyújtott fejjel nyugodott, pontosan úgy, mint egy oroszlán. Hegyes orra magasabban volt, mint a sörénye, mely újra fényesedni és fehéredni kezdett.

- Ugye, egészen más lett? - kérdezte büszkén az asszony.

- Épp az a baj, Dally - válaszolta gondterhelten a férje.

Az asszony felfigyelt a rosszat sejtető hangra.

- Mi a baj, Dan?

- Nézd, Dally. Az a bökkenő, hogy először azt hittem, valami közönséges korcs. Csakhogy ez... egy nemes fajkutya.

- Hát persze hogy nemes fajkutya - mondta boldogan az asszony. - Csak a meleg szoba hiányzott neki meg egy kis ennivaló, és valaki, aki törődik vele.

A férfi megrázta fejét, mert bántotta, hogy a felesége nem érti, mire céloz.

- Hát nem akarsz megérteni, Dally? Ez egy pompás kutya, és most, hogy egy kicsit rendbe szedtük, az is látszik, hogy nagyon értékes kutya. És...

- Mit és?

- És hát egy értékes kutyának valahol gazdája is szokott lenni.

- Gazdája? Aki egy ilyen szegény párát kikerget az éjszakába! Egy olyan éjszakába, mint az volt, félholtan az éhségtől, csonttá soványodva. Szép kis gazdája lehet, mondhatom!

A férfi fejét csóválva, fáradtan leült. Aztán megtömte kis agyagpipáját.

- Nem egészen így van ez, Dally. Világos, hogy ez értékes állat. Ne fogadd nagyon a szívedbe, mert bármikor beállíthat a gazdája...

Az asszony csak ült, és forgatta fejében ezt az új és ijesztő újságot. Az ő kutyája ez, az övé!

Belebámult a tűzbe, aztán sokáig nézte Lassie-t. Kisvártatva azt mondta:

- Ha ezt a kutyát elveszik tőlünk, Dan, akkor inkább előbb, mint később. Ki lehet a gazdája? Menj, Dan, kérdezősködj.

A férfi bólintott.

- Ezt mondja a becsület. Reggel a városba megyek és kérdezősködöm.

- Nem, Dan, ma menj. Most rögtön. Míg meg nem tudom, egy perc nyugságom sem lesz, nem fogok tudni aludni sem. Menj ma, és kérdezősködj mindenfelé, és ha mennie kell a kutyának, hát elmegy. Ha pedig nem akad gazdája, akkor nyugodtan itt tarthatjuk.

A férfi megtömte a pipáját, de az asszony nem nyugodott, míg meg nem ígérte, hogy még aznap elindul.

Déltájban el is indult, és lassan besétált a négymérföldnyire levő városba. A felesége egész délután hintázott a székben, csak néha ment az ajtóhoz, és kinézett az országútra.

Nehezen telt a délután. Az öregasszony úgy érezte, hogy szinte vánszorogtak a percek. Már leszállófélben volt az est, amikor végre lépteket hallott. Még ki sem nyílt az ajtó, s már megkérdezte:

- Mi újság.

- Mindenfelé kérdezősködtem, de úgy látszik, senki sem vesztette el a kutyáját.

- Akkor pedig a miénk!

Az asszony csak úgy ragyogott az örömtől. Nézte a büszke kutyát, mely még mindig sovány és ványadt volt, de az ő szemében a kutyák legtökéletesebbike.

- A miénk lett! Kerestük a tulajdonost. Most már végleg a miénk.

- Csak lassan, Dally. Hátha erre vetődik egyszer, és meglátja a kutyát... Ne örülj túlságosan.

- Most már a miénk - ismételte eltökélten az asszony.

És mindjárt el is döntötte magában, hogy a gazdája nem fog erre vetődni, és nem fogja meglátni Lassie-t. Majd ő gondoskodik róla. A kutya mindörökké itt marad a házban. Nem engedi, hogy összevissza rohangáljon odakint, ahol megláthatja az ő ismeretlen, félelmetes gazdája, ha esetleg elmegy a ház előtt.

A LEGDRÁGÁBB AJÁNDÉK: A SZABADSÁG

Lassie a szőnyegen feküdt. Három hete élt új otthonában; ezalatt visszatért életerejére. Érzékei szabályosan működtek, és izmai ugyanolyan erősek voltak, mint azelőtt.

És visszatért még sok más is. Amíg beteg és gyönge volt, nem gondolt semmire, de most, amikor visszatérőben volt az egészsége, egyre parancsolóbban és szívósabban jelentkezett a nyugtalanság. Felébredt benne élete nagy ösztönző ereje, és nem hagyta többet békén.

A délután volt a legrosszabb. Amikor a mutató a négy óra felé közeledett, olyan erővel szólalt meg időérzéke, hogy majdnem megbolondult.

Itt az idő, hogy... Itt az idő, hogy elindulj az iskola felé!

Lassie fölkel, és az ajtóhoz ment. Fölemelte a fejét, nyüszített.

- Mi az már megint, Kisasszony? - szólt rá az öregasszony. - Mostanáig sétáltattalak a pórázon. Mégse volt elég? Tessék szépen lefeküdni és pihenni.

De Lassie nem engedelmeskedett. Orra hegyével bökdöste az ajtót. Átment az ablakhoz, hátsó lábára állt, aztán újra leereszkedett, és visszament az ajtóhoz. Mint egy ketrecbe zárt állat, járt föl s alá, elment az ajtóhoz, megfordult, visszatért az ablakhoz, s megfordult, a végtelenségig. Jött és ment, lábai tappogtak a ház kőpadlóján. Körmei ugyanolyan ütemesen koppantak a padlón, ahogy az öregasszony kezében a kötőtűk mozogtak.

Egy óra múlva vége lett a járkálásnak. Lassie visszament a szőnyegéhez. Az idő lejárt. Lefeküdt, és mereven bámult a tűzbe.

Az állatok a szokások rabjai, de új szokások is fészket rakhatnak bennük. Meglehet, hogy Lassie is elfelejti régi otthonát, és megszereti az újat. A két öregember egyszerű életének minden szeretetét reá pazarolta, Lassie pedig engedelmeskedett nekik, ment, ha hívták, hagyta, hogy cirógassák és becézzék.

De ez nem megszokás volt, hanem türelem. Annak a kutyának a türelme, melynek csak egy gazdája van - és az éppen nincs itt.

Lassie ugyanis nem tudott felejteni. Sőt minél egészségesebb lett, annál többre és többre emlékezett. Délutáni járkálásai egyre hosszabbodtak és egyre izgatottabbakká váltak.

Ezt a két öreg is észrevette. Az asszony olyannyira dédelgette az új kedvencét, aki hirtelen betoppant az életébe, hogy Lassie legkisebb mozdulatára is felfigyelt. Egy ilyen rendszeres esemény, mint a délutáni járkálás az ablak és az ajtó között, nem kerülhette el figyelmét.

Az asszonynak az volt minden vágya és reménye, hogy a kutya előbb-utóbb elfelejti a külső világot, és beéri az ő szerény, szűk házacskájukkal, a csirkék és a liba társaságával. De be kellett látnia, hogy ez a vágya nem válik valóra, mert Lassie egy napon nem fogadta el az ennivalót. Az asszony mindjárt tudta, honnan fúj a szél.

Este sokáig ült a nagy csöndben, aztán így szólt:

- Dan!

- Mi az?

- Ez a kutya boldogtalan nálunk.

- Boldogtalan? Miért? Miről beszélsz?

- Tudod te jól, miről beszélek. Nem boldog. Emészti magát.

- Miket beszélsz! Túl sokat törődsz a kutyával. Ha egyet hunyorít a szemével, már azt képzeled, hogy himlője van vagy valami ragályos betegsége, vagy mit tudom én, micsoda más baja.

Az asszony jól szemügyre vette a Kisasszonyt - mert ezt a nevet adták Lassie-nek -, és megcsóválta a fejét.

- Nem, Dan. Nem akartam neked szólni, de ez a kutya három napja semmit sem eszik.

A férfi feltolta szemüvegét homlokára, és vizsga pillantást vetett Lassie-re. Aztán a feleségéhez fordult:

- Ugyan, Dally, ugyan... Nincs semmi baj. Sokat adtál neki zabálni. Nem is csoda, hogy el van telve, és még a király lakomájából sem kérne... Ez az egész.

- Nem ez az egész, Dan, és ezt éppolyan jól tudod, mint én. Miért fogod a kutyát olyan rövid pórázra, amikor esténként kiviszed az utolsó sétájára?

- No, hát csak a biztonság kedvéért. Addig, amíg egészen ideszokik. Ha elengedném, esetleg elszalad, és nem ismeri olyan jól ezt a vidéket, hogy hazataláljon, és...

- Mesebeszéd, Dan. Mintha nem tudnád, hogy ez a kutya, mihelyt elengedjük, soha többé nem térne vissza hozzánk.

A férfi erre nem szólt semmit. Az asszony folytatta:

- Hiába, nem boldog itt, Dan. Ha látnád azt, amit én, hogy sétál délutánonként az ablak és az ajtó között! Nem csodálnám, ha a padlóban megmaradna a lépéseinek a nyoma.

- Ugyan már! Minden kutya így csinál, amikor egy kis sétára támad kedve.

- Tévedsz, Dan. Ezt is kipróbáltam. Ráadtam a pórázra, és akkor olyan engedelmesen jött velem, mint a parancsolat. De hogy miért... Hogy miért, arra is rájöttem, Dan.

- Miért?

- Mert... mert sajnál minket. Tudja, hogy jók voltunk hozzá, és nem akar nekünk fájdalmat okozni, ezért inkább eltűr bennünket. Túlságosan udvarias, hogysem szökni próbálna, amíg mi szabadon nem eresztjük.

- Még mit nem, Dally! Egy kutyának ilyesmi eszébe se jut. Egy kutya nem ember.

- Egy kutyának nem, de a Kisasszonynak igen. Te nem ismered ezt a kutyát, Dan.

- Mit nem ismerek rajta?

Az öregasszony hangja elcsuklott.

- Nézd, Dan, én keresztüllátok rajta. Ez a kutya útban van valahová.

- Micsoda bolondságok járnak az eszedben, asszony?

- Mondhatsz, amit akarsz, Dan. Én tudom, és a Kisasszony is tudja, amit én... Ez a kutya úton volt valahová, de elfáradt, és megállt itt nálunk, mint egy kórházban vagy mint egy út menti csárdában, ahogy a mesékben van. Most megerősödött, és tovább szeretne menni, de nem akar nekünk fájdalmat okozni, ahhoz túl megértő és udvarias. A szíve azonban elhúzza innen, és ezért nem boldog ebben a házban.

Az öregember nem szólt semmit. Agyagpipájából tenyerébe ütötte a hamut, és figyelmesen nézte Lassie-t. Végül így szólt:

- Igazad van, Dally. Nem bánom.

Van olyan ember, akinek szíve tele van rút félelemmel. Ez, ha meglát egy szomjas kutyát, melynek egy csöpp nyál fityeg a szájából, rémületében rohanni és ordítani kezd: „Segítség! Veszett kutya!” Mások pedig minden arra menő állatban ellenséget szimatolnak, és nem nyugszanak, míg utána nem hajtanak egy követ. De vannak olyanok is, akiknek sokat köszönhet a kutyák társadalma, mert tele vannak rokonszenvvel és mély megértéssel. Az ő érdemük, hogy a kutyák és az ember méltóságban és becsületben élhetnek egymás mellett.

Ilyen volt a két öregember is. Másnap délután csendesen figyelni kezdték a kutyát. Amikor négy fele járt, és Lassie fölkel, szemükkel követték minden mozdulatát.

S amikor a kutya szűkölt az ajtóban, és elindult az ablak felé, nagyot sóhajtottak.

- Hát akkor menjen - mondta az öregember.

Ez volt minden. Felkeltek. Az asszony kinyitotta az ajtót. Az öregember és az öregasszony egymásba fogódzva követték Lassie-t az országútra.

Ott egy pillanatra megtorpant a kutya, mintha el sem bírná hinni, hogy nagy kívánsága végre teljesül. Visszanézett az asszonyra, aki a kezével etette, simogatta és becézte.

Az asszony már-már megszólalt, hogy visszahívja a kutyát, és még egyszer megpróbálja elterelni gondolatait régi emlékeitől. Ehhez azonban túlságosan becsületes volt. Fölemelte fejét, öreges hangja tisztán szólalt meg:

- Hát jól van, kutya. Ha menned kell, hát csak menj.

Ebből a mondatból Lassie megértett egy szót: menj. Csak erre várt. Megfordult, aztán még egy búcsúpillantást vetett hátrafelé, és útnak indult - de nem az országúton, mely fölfelé keletnek, lefelé nyugatnak vezetett, hanem toronyiránt, a földeken át. Újra dél felé haladt.

Frissen, egyenletesen lépdelt. Így jött végig a skóciai hegyvidéken. Nem túl gyorsan, nem túl lassan. Abban az egyenletes iramban ment, mely falta a távolságot, és ahogy múltak az órák, mindig egyforma maradt. Így vágott át a földeken, keresztül egy falun, lefelé egy völgybe.

Az öregasszony ott maradt az országúton, száját összeszorítva. Búcsút intett a kezével, és utánaszólt Lassie-nek:

- Isten veled, Kisasszony! Sok szerencsét kívánok!

A kutya már régen eltűnt szem elől, de ő még ott állt. Az öregember magához vonta.

- Lassan hűvös lesz, Dally - mondta. - Jó lesz haza menni.

Visszatértek a házba, és ott folytatták egyszerű életüket, ahol abbahagyták. Az asszony megfőzte a sovány vacsorát. Lámpát gyújtottak. Asztalhoz ültek.

De enni egyikük sem evett.

A férfi sajnálkozva pillantott a feleségére.

- Éjszakára kiteszem a lámpát az ablakba. Ki tudja, talán csak egy nagy sétára vágyott. És ha vissza akar térni, Dally...

Tudta ő jól, hogy a kutya sohasem tér vissza, de arra gondolt, hogy könnyít egy kicsit a feleségén, ha ezt mondja. De hirtelen torkán akadt a szó, mert fölneézett, és látta, hogy az asszony feje lehanyatlik, és szeméből szivárog a könny. Gyorsan felugrott.

- Ugyan, Dally... Ugyan, ugyan...

Átkarolta az asszonyt, és vigasztalóan veregette a vállát.

- No, ne emészd már magad, Dally, inkább figyelj ide. Van néhány shillingem félretéve, és egypár tojást is el lehetne adni, és... és aztán elmennék a vásárba, mert tudok egy helyet, ahol kutyát lehet venni. Veszek neked egy másik kutyát. Mit szólsz hozzá? Egy kedves kis kutyát, amely itt marad velünk, és nem akar elszakadni.

- Igazad van. A Kisasszony ügyis túl nagy volt nekünk... és ezek a nagy állatok túl sokat esznek... és inkább egy kicsit...

Az öregasszony felnézett. Már kikíváncozott belőle, amit olyankor mondanak a kutyák gazdái, amikor elvesztették kedvencüket: „Nem akarok soha egy másik kutyát!”

De amikor szeme találkozott férje tekintetével, lenyelte ezt a mondatot.

- Úgyis sokba került volna etetni, Dan.

- Hát persze. És egy kis kutya vagy egy macska, az talán semmibe se kerülne.

- Bizony, Dan, egy macska... Nem vennél nekem egy kiscicát?

- Dehogynem, Dally. Egy kiscicát veszünk. Itt dorombol majd a tűzhelyen, és nem tágít mellőlünk. Olyan szép kiscicát veszünk, aminek nincsen párja. Mit szólsz hozzá?

Az öregasszony felnézett.

- Nagyon kedves tőled, Daniel - mondta.

Kitörölte szeméből a könnyeket, és mosolygott.

- No lám - mondta a férfi. - Hogy felhevültünk mind a ketten, és közben a tea kihűlt.

- De én nem bírok enni, Dan.

- Legalább egy kis teát igyál!

- Nem bánom. Egy csésze teától talán jobb kedvűek leszünk.

- Az ám. És szombaton a miénk lesz a legszebb macska, amit valaha láttál. Ugye, jó lesz?

Az asszony hősiezen mosolygott.

- Igen, Dan. Nagyon jó lesz.

ROWLIE-VAL AZ ORSZÁGÚTON

Rowlie Palmer épp megborotválkozott, és szárazra törölte régimódi borotvakését. Kedélyes kis emberke volt, rőt arcőre mintha szemölcsökkel lett volna tele. A szeme is olyan volt, mint két szemölcs, a szája, mint egy másik szemölcs, ezenkívül a homloka meg az álla tele volt kis dudorokkal és püpcskákkal, melyek szintén szemölcsökhöz hasonlítottak.

Ez a szemölcsszerűség még a ruháján is érvényesült. Kötött gyapjúmellénye minden lehető és lehetetlen helyen tele volt gyöngyház gombokkal. Efölött egy furcsa kordbársony kabátot hordott, bőrujjakkal; ez pedig tele volt varrva rézgombokkal. Alapos vizsgálat után kiderült, hogy ezek a rézgombok valaha őfelsége hadseregének egyenruháján díszeltek.

Rowlie-nak, a vándorló fazekasnak arcát és alakját egész Észak-Anglia ismerte.

Egy lófogatú, kasos szekéren lakott, azon szállította portékáját, és azzal járta az országutakat.

Ha városhoz vagy faluhoz közeledett, előhalászott egy vaskos füttykőt, és elkezdett harangozni a legnagyobbik fazekán. Óriási, barnára és sárgára zománcozott fazék volt ez, és olyanféle hangot adott, mintha egy nagyharang kezdene kongani-bongani.

Ekkor aztán Rowlie kieresztette a hangját, és énekelni kezdett:

*Itt jön Palmer mester, a fazekas,
köcsöggel, lábossal tele van a kas.
Fölszólítok minden lakost,
szedjen össze néhány hatost,
ámde szedd a lábadat,
másképp nem lesz lábosod!*

Élvezte az ilyen ünnepélyes bevonulást az északi kisvárosokba, óriási csinnadrattát kongatva óriási fazekán. Büszkén dörömbölt rajta, és pedig két okból: először, mert illő módon jelezte jöttét; másodsor, mert tanúsította, hogy milyen tartós a portékája, mely még ezt a vad dobolást is kibírja.

Minden évben ugyanazokat az utakat járta be. Ha elfogyott az árukészlete, visszatért a falujába, ahol Mark, a bátyja a fazekakat fabrikálta. Ilyenkor Mark fölnezett a fazekaskorongról, abban a nagy csűrben, ahol a divatjamúlt portéka készült, Rowlie pedig megrakta a kocsiját mindenféle méretű áruval, a kisgyerekeknek való kásátányértől kezdve egészen a malomkerék nagyságú edényekig, melyeket északon oly sokra becsülnek az asszonyok. Abban dagasztják a kenyértésztát, de ha kell, gyereket is fűrösztének benne.

Telerakta kocsiját a sok barna és sárga cseréparuval, amelyeken csak úgy ragyogott a zománc, aztán újra nekivágott a világnak. Csak ennyit mondott:

- No, én akkor elmegyek.

Mark csak felnézett, és folytatta munkáját.

Rowlie elindult. Nappal az utakat járták, este pedig beállította Besst az útszélre, egy olyan helyre, ahol jól letáborozhatott.

Kényelmes, vidám élet volt ez, mert Rowlie valóságos otthonná rendezte be kocsiját. Hihetetlen, hogy ilyen szűk helyen okosan elrendezve minden elfért, ami az élethez kell. Egy-egy vevőnek, nagy kegyként, Rowlie megmutatta lakókocsiját. És még a legjobb háziasszony is elámult, olyan tisztaság uralkodott odabent.

Mindennek megvolt a helye. Külön rekesze a borotvának, melyet épp most rakott el Rowlie, más hely a mosdótál számára, s egy kis rúd a törülközőnek.

Bevetette ágyát, megreggelizett, elrakta az edényt. Felszerszámozta Bess-t, aztán helyére akasztotta a zabos zsákját, a kocsi oldalára. Végül ő maga fölült a bakra.

- Gyí, előre, Bess! - kiáltotta.

Mihelyt kint jártak az országúton, Rowlie leugrott a bakról, és a szekér mellett baktatott. Volt Bessnek elég húznivalója gazdája súlya nélkül is. Különben is szeretett gyalogolni, ha nem volt nagyon rossz az idő.

Most szép napok jártak. Rowlie a gyaloglást választotta, s miközben a reggeli pára lassan fölszakadozott a földről, énekelt:

*Készítsd el síromat, apám, apám,
a kerti ásóval ásd meg nekem,
egy gerle álljon sírom hajlatán,
mert ami megölt, az a szerelem.*

Szomorú nóta volt, de Rowlie nem bánta. Tulajdonképpen nem is figyelt rá. Magányos életében, egyik városból a másikba mentében a nótázás volt az egyetlen társasága. Máskülönben nem volt vele más, mint Bess és Toots. És Toots, az valaki! - ahogy Rowlie mondani szokta. Ott ült a bakon egy kicsi fehér kutya; nyugodtan lehetett volna puli, bulldog, foxi, farkaskutya vagy skót terrier - csakhogy ő egyszerre volt valamennyi.

Toots majdnem olyan népszerű volt, mint Rowlie. Meg tudott állni a hátsó lábán egy felfordított köcsögön, és közben az orra hegyén egy kisebb köcsögöt egyensúlyozott. Rá tudott ugrani egy fagolyóra, és úgy járt rajta, hogy közben továbbgurította. Fel tudta szedni a földről az aprópénzt, és odavitte Rowlie-nak. És még karikákon is keresztül tudott ugrani.

Ha Rowlie megérkezett egy valamirevaló faluba, akkor egy kis mutatványt rendezett Tootsszal. De ezt nem a pénzért tette, mint a vásári kikiáltók, hanem azért, mert élvezte a köréje gyűlő gyerekek örömét és kacagását.

Két város közt Toots mereven ült a bakon, mint most is, és az országutat nézte. Rowlie eközben azt a szomorú nótát fújta a boldogtalan leányzóról.

Most se törődött azzal, hogy mit énekel. Sokkal jobban érdekelte a világ, amely körülvette. A szabad ég alatt élt és utazott, így hát sok ismeretet gyűjtött össze erről a világról. Tudta, hol fészkel a szarka, mikor jönnek és mennek a fecskék. És széles ez országban nem volt még egy ilyen éles szemű vadász: az első rozsdavörös villanásról felismerte a rókát.

Ilyen figyelmes szemlélő volt ezen a reggelen is. És ahogy szeme végigszállt a földeken, egyszerre elhallgatott. A kocsihoz lépett, és fölállt a kis hágcsóra a tengely mellett. Így vitette magát egy darabig, szorosan hozzásimulva a kocsihoz, és figyelt. Egy kutya jött. Szép nyugodtan vágott át a földeken, az országút felé.

Megállás nélkül jött, mintha a lovas kocsi úgy hozzátartozna a tájhoz, mint egy fa vagy egy vad. Rowlie azon volt, hogy észrevétlen maradjon. Csak a foga között mormogta maga elé:

„Hát te miben sántikálsz?”

A kutya még közelebb jött, aztán egy lápos részen, ahol nem volt sövény, föllépett az útra. Épp akkor ment arra a kocsi.

- No, mit akarsz tőlem? - kérdezte tőle Rowlie hangosan.

A kutya fölnézett rá, aztán az árkon átugrott a lábba.

- Szóval nem tetszik a társaságom? - kérdezte Rowlie.

Leugrott, és tovább sétált a kocsi mellett. Szemmel tartotta a kutyát, mely most balkézt folytatta útját, a kocsival párhuzamosan. Ekkor azonban elállta útját egy folyó. A kutya visszatért az országútra, hogy átkelhessen a hídon.

Rowlie bemászott a kocsiba, és néhány darab májjal a kezében került elő újra. Toots szimatolni kezdett, és izgatottan csóválta kivételesen csúnya farkát.

- Ez nem a tiéd, gyönyörűségem. - mondta neki Rowlie.

Szemét nem vette le a kutyáról. Láta, hogy ugyanakkor érkezik a hídra, amikor a kocsi.

- No, most úgy teszünk, mintha nem vennénk észre - mondta hangosan.

Harsányan elkezdett énekelni:

*Azt mondta nékem egyszer vén apám:
„Tanácsom ez: fiacskám, süss ide -
oly együgyű vagy, mint egy kis csibe...”*

És aztán:

- Hagyj neki is helyet, Bess. Ne nyomd bele az árokba. No, még egy kicsit. Most jól van...

És folytatta:

*„...Fejedben sok minden kotyog bután,
s ha nem hiányoznék belőle egy kerék,
mint egy professzor, bölcs lennél s derék!”*

Ekként nótázva, Bess sebességére ügyelve érkezett Rowlie a hídra, épp amikor a kutya is odaért. Tovább énekelt, mintha észre sem venné. A kutya megállt, mintha előre akarná engedni. Rowlie rá se hederített, de meglóbálta a máját a levegőben úgy, hogy szaga megcsapta a kutya orrát. Aztán közömbös arccal eldobott egy darabot, és átment a hídon. Csak aztán fordult hátra, megnézni, mit csinál a kutya.

Háta mögött, a hídon Lassie lassan közelített a húshoz. A levegő tele volt a máj szagával. Éhes volt, mirigyei működni kezdtek, szájában összefutott a nyál. Még közelebb ment. Lehajolt, és megszimatolta a máját.

Csak hogy egyszerre megszólalt benne az, amire évekig nevelték. Sam Carraclough féltő gonddal tanította meg arra, hogy ne vegyen föl idegen ennivalót. Az oktatásnak az volt a módja, hogy húsdarabokat dobált szanaszét, de a húsba egy-egy szem csípős borsot rejtett el. Lassie kölyökkorában még rávetette magát a húsrá, de csakhamar fölfedezte, hogy van benne valami, ami úgy égeti, mint az eleven láng. És miközben tűz égett a szájában, még szidást is kapott a gazdájától!

„Tudom, hogy kegyetlenség, amit teszek - magyarázta Sam Carraclough Joe-nak, a fiának -, de másképpen nem tudom leszoktatni róla. És jobb, ha kölyökkorában egy kis borsba harap, mintsem hogy felnőjön, és megdögöljön egy darab romlott hústól, amit valami bolond vet elébe.”

És Lassie nem felejtette el a leckét.

Egy kutya ne egyen eldobált ennivalót.

Csakhogy az éhsége valahogy jóval korábban kezdődött benne, mint a neveltetése. Orrcimpái remegtek. Még egyszer megszagolta a húst, aztán hirtelen elfordult, és átvágott a hídon.

Elöl, a kocsi bakján Rowlie Palmer bölintott.

- Jó kutya vagy, és jól nevelt kutya - mondta. - Majd megbarátkozol Tootsszal. Csak türelem.

Továbbment, fújta a nótát, de közben kezében lóbálta a májat. Így aztán Lassie orra előtt ott lebegett az az illat, melynél finomabbat, ínycsiklandóbbat el sem tud képzelni egy kutya.

Most már ez a jó szag ment elöl, Lassie pedig utána ballagott. Amikor túljutott a hídon, az volt a szándéka, hogy letér az országútról, és átvág a földeken. Csakhogy nem akarózott otthagyni ezt a jó szagú májat. Ment, ment, aztán átugrott az árkon, és ezután az árok túlsó partján, de mindig a finom máj közelében folytatta útját.

Rowlie Palmer ezalatt jókedvűen énekelt a mellette ülő Toots fülébe:

*Egy finom és szelíd kutyus van itt,
nézd csak, hogy oldalog felénk, s vonít,
ó, bárcsak látnám már: e félős eben
hogyan veszti erejét a félelem.*

- Hogy tetszenek a rímeim, Toots? Ejj, látom, szeretnél egy jó pajtásra szert tenni. Hát majd elvállik.

Így utazott Rowlie Palmer az országúton. Időnként hátranézett: a kutya még mindig jött utána a földeken át. Néha eltűnt szem elől, és jó darab ideig nem került elő, de a végén mindig előbukkant újra, mert az orra ment a hús szaga után, s mindig egy kevéskével közelebb merészkedett a szekérhez és a szekérral utazó emberhez, aki úgy tett, mintha rá se hederítene.

Így múlt el az egész délelőtt. Sivár síkságon vágtak keresztül. Amikor a nap már magasan állt, Rowlie az út szélére hajtotta a kocsit. Látta, hogy a kutya is rögtön megáll.

- Ideje, hogy haradjunk valamit, Toots - mondta.

Egykettőre fölállította a kis rézbográcsot, és tüzet rakott. Vizet forralt a teához. Megmelegítette az ebédjét, aztán darabokra vágta a májat, és egy tányéron odatette Tootsnak. Miközben evett, a szeme sarkából figyelte Lassie-t, aki egyre közeledett hozzájuk. Feltűnő mozdulatokkal néhány finom falatot vetett Tootsnak, és elégedetten látta, hogy a skót juhászkutya minden kézmozdulatát szemmel tartja. Most már csak néhány lépésnyire volt tőlük; Toots egyszer vagy kétszer rá is vakkantott, de Rowlie rögtön csendre intette.

Mihelyt megebédelt, fölállt.

- Ugye, Toots, nem is élünk olyan rosszul? - mondta. - No, hadd lám, eszel-e vagy sem.

Elővett a rekeszéből egy lapostányért, és jól megrakta darabokra vágott májjal. Olyan közönyös arccal, mintha évek óta mást se csinálna, elindult, és letette félúton a juhászkutya elé.

- Itt az ebéded - mondta. - Egyél.

Lassie várt, míg vissza nem ül a teáskanna mellé. Aztán, mikor látta, hogy nem törődik vele többet, felkelt ültéből, és a tányérhoz oldalgott.

Egy kutya ne egyen idegen ételt!

Igen ám, de ez más volt! Ezt tányérba tették, ami nagy különbség. Mégiscsak tányérba tették, és amit az emberek tányérban adnak oda a kutyának, attól nem kell félni. Az ilyenféle ennivalóban nem lehet eleven tűz.

Lassie óvatosan lehajtotta fejét. Elülső fogaival felcsípett egy falat húst, és bekapta. Aztán, eltelve az evés örömétől, nekiesett az ételnek. A tányér üres lett, sőt még tisztára is nyalta. Aztán leült, fölnézett arra az emberre, mintha azt mondaná:

- Étvágygerjesztőnek egész jó volt. De mi lesz az ebéddel?

Rowlie megrázta fejét, és hangosan válaszolt:

- Egyelőre elég ennyi. Ha továbbjössz velünk, megint kapsz enni. Ugye, Toots, megmondtuk, hogy tudunk egy kicsit bánni a kutyákkal? Leteszed a földre, és nem kell neki az étel! Valaki nagyon szigorúan nevelt, te kedves juhászkutya. Hanem tányérból enni - az mindjárt más. Most pedig rajta, indulunk, tarts velünk!

Elvette Bess elől a zabostarisznyát. Kiöntötte a teavizet, és gondosan eltaposta a tüzet. Szép kényelmesen helyére rakott mindent, de fél szemét egész idő alatt rajtatartotta a kutyán. Az még most is ott ült a helyén, mintha várná, hátha megismétlődik ez a csodálatos ebéd. Aztán elindult Rowlie Palmer, és nagyon elégedetten vigyorgott: a skót juhászkutya ugyanis ott utazott velük, mégpedig nem a földeken, hanem az úton. Igaz, egy kicsivel a szekér mögött, de ezt már nem bánta Rowlie Palmer. „Majd jössz te még közelebb is” - gondolta. És jókedvűen fújta a nótát:

*Felkötnek egyszer engemet,
és lógok, míg kampec leszek,
és lógok, míg kampec leszek,
ágyból húznak ki engemet,
a hóhér majd a bitó alá vezet,
és lógok, míg beáll a szürkület.*

Néhány nappal később Lassie még mindig együtt vándorolt Rowlie Palmerral. Egy-két lépéssel a fazekaskocsi mögött taposta az utat. Rowlie ugyan megpróbálta rávenni, hogy kapaszkodjon föl a szekér tengelyére, ahogy a jól nevelt dalmáciai kutyák szokták volt a régi rugós hintók idején, de Lassie nem állt kötélnek.

Eleinte nem nagyon szívelte azt a lármát és zenebonát, amivel beállítottak a falvakba; de aztán hozzászokott, mert rájött, hogy úgysem tart soká. Nyugodt volt, mert Rowlie dél felé tartott. Egyszer, mikor kettéágazott az út, Rowlie kelet felé fordult. Nemsokára azt súgta benne egy hang, hogy családtagjainak száma megcsappant. Visszanézett. Lassie ott ült az elágazásban.

Oda-odahívta magához. Lassie ilyenkor fölkelt, néhány lépéssel közeledett, aztán leírt egy kört, és visszaült előbbi helyére.

Végül is Rowlie adta be a derekát. Fölmászott a bakra, megfordította a kocsiját, és a délnek vezető úton indult el.

- Nekem ugyan édesmindegy, minek hívják azt a falut, ahová megyünk - mondta kedélyesen.

Később azonban odafordult Tootshoz:

- Látod, milyen tehetetlen jószág egy férfi a nőekkel szemben? Itt vagy te és Bess és Őfelsége. Hát mit tehet ellenetek egy szál árva férfi? Bess észak felé menne, mert ott a hazája. Őfelsége inkább délnek, talán hogy a Riviérán töltsse a telet. No, te... te talán még beéred velem. Igen, Toots, te vagy az egyetlen, aki engem önmagamért szeret!

A kis kutya megcsóválta farkát, mely se csavart nem volt, sem egyenes, se szőrtelen, sem pedig bozontos.

Jó élet volt ez! Utaztak az északi országrészben, ahol kicsi volt a forgalom, és messze estek a főútvonaltól, a sok személyautótól, teherkocsitól és motortól, melyeket Rowlie annyira gyűlölt. Fogytak a mérföldek, és Rowlie énekelt.

- Megengedi, Felség - érdeklődött aztán -, hogy mi, egyszerű közemberek, némi üzlet után nézzünk?

Ez a kérdés Lassie-nek szólt, aki csak baktatott szépen a kocsi mögött, és eleresztette a füle mellett Rowlie szavait.

- Megértem Felségedet - mondta alázatosan Rowlie.

- Tudom, hogy sérti királyi dobhártyáit, ha én olyasmiről beszélek, mint a pénz - de minekünk, nyavalyás póroknak, élnünk kell valamiből. Így hát, ha Felséged megengedi, és megadja a hozzájárulását, akkor Toots meg én megpróbálunk egy kis kenyeret keresni.

Rowlie el volt ragadtatva ettől a színészi teljesítménytől. Leemelte sapkáját Lassie előtt, és mélyen meghajolt.

Aztán elővette a kocsi mélyéről az óriási fazekat és a nagy bunkót. Buzgó dobolás közepette értek be az első házak közé.

Csak úgy zengett a falu a nagy kongatástól. Felharsant Rowlie hangja:

*Itt jön Palmer mester, a fazekas,
köcsöggel, lábossal tele van a kas...*

Az asszonyok kisiettek a házaik elé, és Rowlie üdvözölte őket. A falu közepén megállította a kocsit; itt aztán az asszonyok megfogdosták a portékáját, alkudoztak, és tréfálkoztak az árákon.

- Ez a fazék nem törik össze soha, olyan erős! - énekelte Rowlie.

- Amit tavaly vettem, az bizony eltört! - kiabált vissza egy asszony.

- Nem is bánom, ha néha eltörik valamelyik - vágta vissza csillogó szemmel Rowlie. - Mert ha soha el nem törhető fazekat árulnék, akkor senki sem vásárolna újat, én meg kenyér nélkül maradnék!

Kacsintott, az asszonyok kacarásztak, és bökdösték egymást, mondván:

- Jó pofa ez a fazekas!

- Most pedig, hölgyeim - mondta Rowlie, amikor véget ért a vásárlás -, ki óhajtana látni egy bűvészkedő kis kutyát?

A gyerekek ujjongtak és tapsoltak. Rowlie elővette és összeállította a bűvészkellékeket, Toots pedig fürgén lekászálódott a bakról. Rowlie összeütötte a tenyerét. De semmi sem történt. A kis kutya ült és várt.

- Mi baj? Kire várunk? Ja, úgy, értem már. Őfelsége még nem jelent meg a díszelőadáson. De lám, már jön is!

Ahogy Rowlie nagy gonddal megtanította, Lassie elsétált a közönség előtt és leült. Jutalomképpen egy darab májat kapott.

- Őfelsége is megjelent. Kezdhetjük az előadást - fecsegett Rowlie.

Kezének intésére Toots izgatottan ugatott, és elkezdte műsorát. Átugrott a karikán. Ugatással közölte, hány éves. Megjátszotta a döglött kutyát. Megkereste a sokaságban a legszebb lányt - mindezt Rowlie rejtett intésére. Utoljára maradt legnagyobb mutatványa: a séta a guruló fagolyón, miközben egy kis nemzetiszín zászlót tartott a szájában.

- A juhász kutya nem tud semmit? - kérdezte egy gyerek.

- Csak nem kívánod, hogy Ő Királyi Felsége fellépjen? - mondta Rowlie. - Különben is, úgy látszik, ülősztrájkba fogott.

Rowlie, Tootsszal a karján, odaállt Lassie elé.

- Nincs kedved valamit dolgozni? - kérdezte.

Lassie-nek a szeme se rebbent.

- Nem szednéd össze a kellékeket?

Lassie csak ült tovább.

Ekkor azonban, mint a mennydörgés, zúdult rá Rowlie hangja:

- Nem szeded össze mindjárt a kellékeket!

Lassie azonban még ekkor sem mozdult. A gyerekek boldogan kiáltoztak. Rowlie, mintha mérgelődne, megvakarta a fejét. Aztán fölcillant a szeme. Ujjával csendet intett a gyerekeknek, és így szólította meg Lassie-t:

- Nem kegyeskedne Felséged, ha megkérem szépen, kegyesen összeszedni a kellékeket, kérem szépen?

Most pattintott egyet az ujjával, mert a mutatvány nem a szöveg szerint ment; Lassie pedig büszkén fölkel. Karcsú orrával a kocsihoz gurította a fagolyót. Egyenként fölszedte a karikákat, és halomba hordta őket az ajtó elé. Rowlie mélyen meghajolt előtte. Lassie kegyesen bólíntott, aztán kinyújtotta mellső lábát, ahogy fölbredéskor nyújtózkodnak a kutyák.

- Látjátok, gyerekek - vont a Rowlie a tanulságot, mindig jobban jár az ember, ha azt mondja: kérem szépen. Most pedig indulás. Ne felejtsetek el Rowlie Palmert, a fazekast. Jövőre visszajövök hozzátok... A viszontlátásra!

A falusiak búcsút intettek, és a karaván folytatta útját. Rowlie elégedetten énekelt. Toots kényelmesen összekuporodott a bakon. Bess egyetlenesen poroszkált előre. A karaván után Lassie bandukolt, közönyösen. Örült, hogy újra az országutat járják. Nem szerette a falvakat, még kevésbé a mutatványosdit, pedig elég kis szerepet játszott benne. Toots egészen más volt. Büszke volt a tudományára, alig várta, hogy előálljon a mutatványaival. Született cirkuszkutya volt, nem úgy, mint Lassie.

Ezt Rowlie Palmer is tudta. Azt mondta Tootsnak, aki a bakon szundikált:

- Hát ez bizony nagyon finom kutya, akárhonnán került is elő. De sohasem lesz olyan ügyes, mint te, kedves fiam, Toots.

Toots valami izgatott mozdulatot tett, ami farkcsóválás szeretett volna lenni.

Alighogy megvacsoráztak, Rowlie útnak indította a karavánt.

- Megértelek - mondta Bessnek. - Persze hogy nem akarsz továbbmenni. De most egy hosszút kell lépnünk; még elég világos van, nem árt, ha továbbmegyünk egy darabon.

Fölnézett az égre. A hold tisztán sütött, de a levegő hűvössége szinte csípett.

- Ha nem tévedek, nemsokára ronda időben lesz részünk. Aztán ránk szakad a tél, és jó lesz hazatérni. No, egy kis gőzt bele, ma éjszaka megyünk még egy kicsit.

Kocsiját az útra irányította, s a kavicsokon hamarosan kopogni kezdtek Bess patkói. Toots édes álomba szenderült, Lassie pedig, elégedetten, hogy megint úton van, a kocsi mögött baktatott.

Rowlie közben azt számolgatta magában, hogy ha még négy óra hosszat mennek, akkor jóval tíz óra előtt elérik az apdeni erdőben kényelmes táborhelyüket. Addigra még hűvösebb lesz. Még föltesz egy kanna teát, hogy átmelegedjék, aztán ágyba bújik, és reggel, amikor kisüt a nap, tovább folytathatja útját.

EGY BÁTOR SZÍV ÉS BÚCSÚ

Két ember haladt az országúton, melyre most sűrű árnyékot vetettek a holdfényes fák.

- Ha nem tetszik, Snickers, tégy, amit akarsz!

Aki ezt mondta, esetlen, hatalmas termetű ember volt. Széles vállán feszült a bársonykabát, hegyes kalapja beárnyékolta durva arcát és erős állát. A másik ember kisebb volt, arca soványabb. Hosszú orra hegyén egy átlátszó cseppecske lebegett, és akárhogy szívta az orrát, ott maradt.

- Kétségbe ejted az embert, ezzel az örökös zúgolódással, Snickers. Megtűröm, hogy a barátom légy, együtt utazhatsz velem, gondoskodom róla, hogy neked is jusson a zsírosbödönből - és mi a hála? Morogsz, morogsz, morogsz. Fáradt vagy, fáj a lábad, fázol. Hogy az ördög...

- Nézz csak oda, Buckles!

A nagyobbik elhallgatott. Nézte, mit mutat a társa. Csalogató fény sütött át a sötéten. Buckles a keze fejével lassan megtörölte száját. Körülnézett. Az út szélén erős faág hevert; kicsattintotta bicskáját, és buzgón hozzálátott, hogy lefaragja róla az ágvégződéseket. Amikor elkészült, elégedetten megforgatta a dorongot; akkor már Snickers kezében is volt egy husáng.

Egy szó sem esett köztük: Buckles csak a fejével intett, s aztán mindketten végigosontak az úton. Öt perc múlva már a sűrűben lapultak. Az égő fa illata megcsapta orrukat.

- Palmer mester, a fazekas - suttogta Snickers, aki elolvasta a kocsi oldalára festett feliratot. - Egy átkozott piaci árus.

- Piaci árus? - lehelte a fülébe Buckles. - Ezeknek mindig van valamijük.

- Van bizony, Buckles. Ezeknek sosem üres a zsebük.

- Hát akkor gyerünk!

Buckles fölkelte és elindult. Alig tett meg tíz lépést, amikor az éjszaka csöndjét egy kutya torokhangú ugatása verte fel.

- Kutya van vele - suttogta Snickers.

- Bánom is én! - mondta Buckles.

A rajtaütés nem sikerült, így hát nagy bátran továbbment, amíg csak oda nem ért ahhoz a helyhez, ahol tűz égett egy teáskanna alatt.

- Fogd meg a kutyádat, öregem. Nincs semmi baj. Nem akarunk neked rosszat - szólt Buckles.

Ahogy a tűzhöz lépett, Lassie megugatta. Ráfogta a botot, de a kutya elugrott. Rowlie is meg akarta fogni, de kisiklott a kezéből, és morogva állt meg a tűz fénykörében. Erre Toots is rákezdte az ugatást, hogy még nagyobb legyen a hangzavar.

- Hallgass! - szólt rájuk Rowlie. - Hallgassatok mind a ketten!

A kutyák már csak morogtak. Buckles elvigyorodott. Hallotta, hogy Snickers megmozdult a háta mögött.

- Így már igen, öregem - mondta Buckles, barátságosnak és lefegyverzőnek szánt hangsúllyal. - Mit főzöl itt? Teát? Az finom lehet! Nem kínálnál meg néhány korttyal két munkát kereső vándorlegényt, hogy felmelegedjenek?

Előrelépett és mosolygott.

Rowlie, aki egy fatönkөн ült, fölállt. Buckles barátságos viselkedése nem vezette félre. Annyi éven át utazott egyedül a világban, hogy megtanulta kiismerni az emberi jellemet és jellemtelenséget, és óvakodott azoktól, akikkel ilyen elhagyatott helyen találkozott.

- Nem, azt már nem - kiáltott rá Buckles.

Rowlie a kocsihoz akart menekülni, de Buckles eléje ugrott. Vigyorogva lóbálta a husángot. Már nem volt szüksége képmutatásra.

- No, elő a pénzt, hol van? - kérdezte rábeszélően. - Mert ha nem okoskods, és tisztességesen viseled magad, akkor nem bántunk. Igaz-e, Snickers?

- Akkor nem.

- Hát persze hogy nem! De ha ellenkezel, akkor a legnagyobb sajnálatunkra ellátjuk a bajodat... No gyerünk! Elő azt a pénzt!

- Várjatok, mindjárt hozom... - kezdte Rowlie.

De nem mondta tovább. Egy hirtelen ugrással ott termett a kocsinál. Felkapta vastag botját. Hátát nekivetette a lakókocsinak, megköpte a tenyerét. Nem szólt semmit, de minek is szólt volna?

- Úgy, hát szóval ki akarod húzni a lutrit? - lihegte Buckles. - Nem bánom.

És odavágott a husánggal. Rowlie kivédte az ütést, most rajta volt a sor. Épp a bokáján találta el a nagy darab embert, s az felüvöltött dühében.

- Gyerünk, Snickers! Mit állsz ott? Kerülj a hátába, te gyáva dög!

A két férfi egyszerre nekirentott, és Rowlie, háttal a kocsinak, megpróbálta távol tartani őket, de a fejére meg a vállára egyre sűrűbben zuhogtak az ütések. Védtelen volt.

Kétségbeesett pillantást vetett Lassie-re. Az ott állt a tűz mögött, és vonított.

- Fogd meg őket! - kiáltott rá.

Lassie nagyot ugrott és rávetette magát a nagyobbik támadóra, az megfordult, és lesújtott rá a bottal. Az ütés a kutya lapockáját érte. Majdnem felbukott. Egy szempillantásra megállt a küzdelem; mindkét férfi a kutya felé fordult. Lassie állt, és nézte őket.

Minden összekeveredett benne, de aztán kitisztult benne egy erős akarás.

Ezek megint olyan emberek, akik rosszat akarnak; a kezük sebeket oszt, és fájdalmat okoz. Ilyen kezek fogták el, ilyen kezek zárták rács mögé. Az ilyen embereket kerülnie kell, ahogy eddig tette. Egy kutya tűnjön el, hogy ne is lássák.

Ekkor azonban Buckles egy fél lépést tett feléje, és meglóbálta botját.

- Pusztulj innen! - ordított rá. - Ha nem akarsz még egyet!

Lassie megfordult, elosont a bokrok közé, aztán továbbment a fák között, a dombon. Buckles most már visszafordult Rowlie-hoz.

- Finom kis kutya! - üvöltötte. - Látod, komám, még a legjobb barátod is itt hagy a pácban! Átkozott kutyád van, mondhatom! De most add ide szépen, amit kértünk, és aztán - ami történt, megtörtént.

Rowlie, aki az erdőig szemmel követte Lassie-t, most visszafordult támadói felé. Megint nekigyürkőzött, és a tenyerébe köpött.

- Vegyétek el, ha tudjátok! - mondta eltökélten.

A két férfi elindult feléje, a botokkal csapkodva, csak óvatosan közelítettek a tűz fényében, mert a fazekas nem volt gyenge legény, s hátát a lakókocsinak vetve, egy széles félkörben jól tudta magát védeni. És amíg vagdalkozott, kivédte az ütésekkel, és támadott, Toots, a kis kutya vadul nyargalászott körülötte, és kötelességéhez híven védte urát.

Persze nem sokat tehetett, majdnem nevetségesen keveset. De bátran ugrált ide-oda, kaffogott és nyüsztetett, mint egy kis fehér idegcsomó. Elszántan belevetette magát a küzdelembe, és sikerült neki éles fogacskáival belemarni a hatalmas támadó bokájába.

Az első meglepetés után Buckles egyetlen rúgással lerázta magáról a kutyát.

- Átkozott kis dög! - sziszegte.

A kis kutya újra nekifutott. Ekkor azonban Buckles, meglóbálva botját, teljes erőből lesújtott rá. A kis test összetörve bukfenchezett egyet, és élettelenül elterült a bozótban.

Amikor ezt látta, Rowlie-nak agyába szállt a vér. Felordított, és vakmerően nekirohant két támadójának. A két férfi meghátrált, és már úgy látszott, hogy vereséget szenvednek bosszúra szomjas ellenfelüktől.

De csak egy pillanatig hátráltak. Rowlie-nak ez a dühös fellobbanás okozta a vesztét, mert elhagyta a kocsi védelmét, és most már kétfelől rá tudtak támadni. Buckles, akin sajogtak a fazekas ütései, kihasználta a kínálkozó előnyt: egy súlyos ütése térdre kényszerítette Rowlie-t. Megpróbált felállni, védekezően feje fölé tartva botját, ekkor azonban hátulról sújtott rá egy ütéssel. Megfordult, rávetette magát Snickersre, és magához rántotta. Azt akarta, hogy az egyik támadót pajzsként a másik elé tartsa, amíg egy kissé erőre kap, érezte, hogy meleg vér folyik le a bal szemén, és tudta, hogy súlyos sebet kapott a fejére.

Amikor Lassie Buckles botja elől a sűrűbe menekült, gépiesen délnek fordult, és jócskán eltávolodott a tüztől.

De most, ahogy ment tovább, nem érezte azt a megnyugvást, amit máskor, pedig a vágyton vágyott irányban ment. Valami nem volt rendjén.

Egyszer aztán megállt és visszanezett. A tűz fénye már csak elmosódva ért idáig a fák közt, de jól hallatszott a küzdők kiáltozása és Toots ugatása. Ez a hang volt az, mely megállította, mert senki jobban nem tudta, mint Lassie, hogy a kis kutya harcban áll, s a dac és az elszántság ugat belőle.

Leírt egy kört, azután visszament a bokrok közé, és leült az út szélére. Toots már elhallgatott. Lassie látta a férfiakat, amint versenyt tántorognak hatalmas árnyékaikkal, és látta, hogy Rowlie lezuhan.

Két ellentétes erő küzdött Lassie-ben. Az egyik azt parancsolta, hogy óvakodjék az emberek közelségétől; a másik, hogy védje meg otthonát, mert a lakókocsi és a táborút fél-meddig az otthonává lett már. A kettő közül a második győzött, mert ez volt az ősi parancs, mely apáiban

is élt már, sok nemzedéken át. Az emberektől való félelme később született; életének e legutolsó hónapjaiban. Az ősi erő volt a hatalmasabb.

Lassie még sohasem támadott meg embert, és nem is volt harcias természetű, de mihelyt elszánta magát, nem késlekedett, és nem habozott tovább. Fenyegető ugatással, mely nagyon mélyről tört fel belőle, sörényét felborzolva leszáguldott a lejtőn.

Az emberek a visszatérő Lassie-ből csak annyit vettek észre, hogy egy szőrös gombolyag repül át, akár a villám, a tűz fölött. Süvítve jött, egyenesen Buckles mellének csapódva, akkora erővel, hogy a nagy darab embert a földhöz vágta. De Lassie nem érte be ennyivel. Eltűnt a tűz fényköréből, beugrott a bozótba, s aztán a másik oldalról tért vissza. Snickersre vetette magát, akit Rowlie még mindig fogva tartott. Ahogy elrohant mellette, Lassie felhasította a lába szárát.

A lendület erejétől fogai mélyen a haramia húsába hatoltak, és az erdőt felverte Snickers jajgatása.

Most újra Buckles volt soron.

- Hát itt vagy megint! - vicsorgott a kutyára.

Arra számított, hogy Lassie ugyanúgy rohan rá, mint az előbb, és feléje csapott. Csakhogy Lassie félreugrott az ütés előtt, elrohant Buckles mellett, és felhasította az ő lábát is. Aztán megint eltűnt, fordult, és váratlan irányból újra rohamozott. Ahányszor végigszáguldott a tisztáson, mindannyiszor belemart valamelyik rabló lábába, mert ez a skót juhászkutyák harcmodora. És valahányszor eltűnt a sűrűben, mindig váratlan oldalról tört elő.

Rowlie kiabált, biztatta Lassie-t, de maga is újult erőre kapott, és nekiesett támadóinak. Ütötte-verte őket, azok meg körben keringtek a tűz körül. De bármerre próbáltak is kitérni Rowlie elől, a sötétségből mindig újra és mindig új irányból nekik rontott az a félelmes háromszínű szörnyeteg, beléjük mart, és ha rá akartak vágni, hirtelen eltűnt.

Már azt hitték, hogy nem is egy, hanem két vagy három kutya üldözi őket, mert bármerre fordultak is, mindig szembe találták magukat egy új támadóval.

Ilyen verekedéshez nem voltak szokva: védtelenek lettek. Végül is, agyongyötörve és összeverve, visszavonulót fűjtak. Snickers lépett meg először, mit sem törődve társa sorsával. Rémulten rohant el a kísértet elől, mely mintha lándzsával tépte volna föl a lábát. Nagy recsegés-ropogás közt tört át a bozótban, de nemsokára ott recsegtek mögötte a menekülő Buckles lépteit, aki vakon futott bele a sötétbe, mindegy, hogy hová, csak messzire, minél messzibb ettől a vadállattól, melynek minden támadása célba talált, de őt mégis lehetetlenség volt eltalálni.

A hátuk mögül, a sötétből ijesztő, rémületes vonítást hallott Snickers, de mindjárt utána a fazekas hangját:

- Hagyd már! Ne törődj velük! Nem mintha sajnálnám őket, de a halálukat mégsem kívánom. Gyere...

Snickers tovább menekült. Most már egyedül, a barátja nélkül. Nem is nagyon vágyódott Buckles után, aki biztosan nekiesne, amiért otthagya a pácban. És még kevésbé vágyódott a fazekas meg a kutyája után.

Snickers kezdett rájönni, hogy aki egyedül utazik, a leggyorsabban utazik. Elindult nyugatnak. A táborúznél, melyet már messze elhagyott, Rowlie ott térdelt egy kis fehér szőröcsomó mellett. Lassie is ott állt, és orrával megérintette a kis testet.

Rowlie sokáig térdelt ott, mozdulatlanul. Fejében csak úgy rajzoltak az emlékek azokról a szép napokról, amikor még Toots volt egyetlen útitársa.

Nagy sokára feltápáskodott, és kiemelt a kocsiból egy ásót. Elkezdett ásni egy nagyon kicsi sírt.

A hideg, viharos esőben Lassie ott állt a keresztútnál. Vakkantott egyet, s látta, hogy a kocsi megáll. Rowlie hívta. Lassie csak a lábát emelgette, mintha egy helyben táncolna, de nem engedelmeskedett. Végül is Rowlie jött oda hozzá.

- Gyere ide, Felség - mondta.

Lassie megértette az első szót, s odament a sárban guggoló emberhez. Hagyta, hogy simogassa, és az oldalát veregesse. Aztán fölállt.

- Jössz, vagy nem jössz? - kérdezte Rowlie.

Lassie fölemelte a fejét, és megint úgy váltogatta a lábát, mintha táncolna, de nem volt hajlandó továbbmenni.

- Ki tudja, talán jobb is így. Jó volna együtt maradni, de már fogyóban az áru, és télre vissza kell térnem Markhoz. Különbözik sem férnek veled úgy össze, mint Tootsszal, és ráadásul órá emlékeztetnél... Pedig igazán jó kutya vagy.

Lassie megértette a három utolsó szót, és hálásan csóválta a farkát.

- Nicsak, milyen sok szót megértesz. Ne haragudj, először azt hittem, hogy gyáva vagy, de tévedtem. Valami más titkod van, és szívesen belenéznek a koponyádba, hogy megtudjam, mi az.

Lassie a barátságos hangra válaszul ugatott egyet. A fazekas megcsóválta a fejét.

- Nehéz dolog ez. Te megértesz valamicskét az emberi nyelvből, de mi nem vagyunk elég okosak ahhoz, hogy megértsük a kutyák nyelvét. És mégis azt mondjuk, hogy mi vagyunk a legértelmesebb teremtmények. De azért eltöltöttünk néhány szép napot, amíg jártuk a világot, igaz-e? Csak hogy ennek vége, elmúlt; egyedül maradok. Nincs Felség, és nincs többé Toots. Igaz, mindig azt szoktam mondani, hogy aki nem szereti az egyedülletet, az ne menjen vándorfazekasnak, mert az vele jár. De ha akarom, az egészet másképp is elmesélhetném. Mert néha azt hiszem, hogy nem is te jöttél el velünk, hanem csak megengedted, hogy elkísérjünk, amíg egyfelé vezet az utunk. És most... most pedig elindulsz a magad útján, akármerre is vigen.

Ebből a párbeszédéből Lassie már egy szót sem értett. De megérezte a hanghordozáson, hogy ez az ember, aki etette és kényeztette őt, valami szépet és meghiúsítót mond. És megnyalta a kezét.

- Ez volt a búcsú, ugye? - kérdezte Rowlie. - Nos hát kísérjen szerencse az utadon! És most menj!

Lassie megértette ezt a szót: „menj”. Visszatért a keresztúthoz. Még egyszer hátranézett. Rowlie integetett.

- Járj szerencsével! - kiáltotta.

Még sokáig állt, és nézett a távolodó kutya után. A hideg délutáni eső végigfolyt napbarnított arcán. Megcsóválta a fejét, mintha azt mondaná, hogy ennek a titoknak sosem fogja megtalálni a nyitját.

Lassie eltűnt a szeme elől. Rowlie némán visszament a kocsihoz. Fölszállt, csettintett Bessnek, és elindult kelet felé. Egy másik úton Lassie folytatta útját dél felé. Bundájából csöpögött a víz, és minden lépésétől felfröccsent a sár.

Egy hét múlva Rowlie kocsija még mindig úton volt. Nem sietett, nem énekelt, nem is sétált most a kocsi mellett, mert a levegőben sűrű fehér pelyhek szállongtak.

Rowlie a bakon ült, térdén vízhatlan takaróval. Úgy ült, hogy a vihar ne csapjon szemölcsös arcába. Kabátja csupa hó volt, a szaporán lépkedő Bessnek pedig pára szállt föl az oldalán.

- Jól van, jól van - szólt hangosan Rowlie. - Tudod te is, hogy nem vagyunk már messze hazulról. Örülök is neki, mert elég sáros volt ez a hazatérés. Eső, ólmos eső, havas eső - s most itt a hó. Túl hosszúra nyúlt ez az út, és most tessék, itt az eredmény.

Még elmormogott egy ideig, aztán csönd lett. Eszébe jutott a kutya, mely otthagyta őt az útelágazásnál.

- Velem nincs baj - szólalt meg újra. - Hamarosan hazaérek. De hol jársz te, barátom? Remélem, hogy megtalálod végre, amit annyira kerestél, a békességet vagy akármi mást... Akárhol vagy, remélem, hogy biztonságos, meleg és száraz az a hely. Néha bánom, hogy nem zártalak be a kocsiba, és nem hoztalak magammal, de nem vitt rá a lélek, mert nem vágytam másik kutyára Toots után. Oly hű volt, amilyen hű csak lehet egy kutya; de azt hiszem, te is olyan hű vagy valamihez. Isten veled, barátom, és remélem, éppoly gyorsan hazaérsz, mint én... Ni, már itt is vagyunk, Bess! Ez a Twelve Corners. Uzsonnaidőre otthon leszünk Marknál.

Míg Bess buzgón húzta a kocsit, hogy téli szállására vigye a karavánt, messze-messze dél felé Lassie is az utat taposta.

Most magasan lévő, végtelen lápon vitt ez az út, ahol állandóan zúgott a szél. Hátról hóvihar sepert végig a tájon, és felborzolta sovány testén a szőrt.

Egyre nehezebbre esett neki a járás. Folyton mélyebb lett a hó, és fáradt izmainak mind nagyobb munkájába került, hogy kihúzza belőle a lábát. Egyszer csak tántorogni kezdett és elesett. Összekuporodott, megpróbálta a fogával kiszedni a lábujjai közé fagyott jeget. Aztán újra nekiindult, de már túl mély volt a hó. Megpróbált ugrálva előrejutni, föl-fölvetve magát, mint egy ló, de hamarosan teljesen kimerült.

Lehajtott fővel állt, a ziháló lélegzet úgy tört ki belőle, mint a gőz. Felemelte fejét, és nyüszített, de a hó ott maradt körös-körül. Összeszedte erejét, fölkelte, és megpróbálta átugrani a hótorlaszokat, de ereje elhagyta, s újra megállt.

Aztán feltekintett. Hosszú kiáltás szakadt fel belőle - egy eltévedt, fagyoskodó, magára hagyott kutya kiáltása. Messze hangzó, magas vonítás volt, mely végigszállt a lápon, a sűrűn hulló hó függönyén, arra, ahol már lefelé ereszkedett az este.

A hó minden hangot elnyelt. Ezen az elhagyatott, vad vidéken nem járt senki. De ha lett is volna valaki hallótávolságon belül, kérdés, hogy meghallotta volna-e a hangot, melyet félig elfojtott a hó.

Végül aztán Lassie kimerülten lehanyatlott a földre. A messze nyúló hótakaró őt is betakarta. Ott feküdt a fehér dunyha alatt, kimerülten, de melegben.

AZ UTAZÁS VÉGE

Sam Carraclough nem hazudott, amikor az év tavaszán azt magyarázta Joe-nak, hogy milyen hosszú az út Greenall Bridge-től a rudlingi herceg skóciai birtokáig. És visszafelé az út semmivel sem rövidebb: legalább négyszáz mérföld.

Persze ennyi az útja egy embernek, aki az országúton vagy vasúton teszi meg ezt a távolságot. De mennyivel hosszabb egy állatnak, egy állatnak, mely elkóborol és eltéved, nagyokat kerül minden akadálnál, kitér oldalt s előre meg hátra, míg a jó útra nem talál.

Megvan ez ezer mérföld is, ezer mérföld egy ismeretlen vidéken, ahol még sohasem járt, s ahol nincs más iránymutatója, mint az ösztöne.

Ezer mérföld! Hegyek és völgyek, fennsíkok és lápok, szántóföldek és úttalan utak, szakadékok, sziklás medrű hegyi patakok, csermelyek és folyamok. Ezer mérföld: sziklacsúcsok és szelíd lejtők, eső, hó, köd, napsütés; sövények, tüskék, tövises, éles kavicsok, hegyes sziklák, melyek fölsértik lábait - ki hinné, hogy egy kutya át tud törni ennyi akadályon?

És mégis, Joe Carraclough a szíve mélyén megpróbált hinni abban a csodában - hiszen valóban majdnem csoda volt -, hogy valahogyan, megmagyarázhatatlanul és váratlanul, hazaérkezik Lassie, és ott várja őt az iskolakapuban. Mindennap, amikor véget ért a tanítás, szeme oda tévedt, ahol Lassie várakozóhelye volt. De azon a helyen nem ült senki, és Joe mindennap lassan, némán és egykedvűen, ahogy a többi falujabeli járn szokott, hazament az iskolából.

Mindennap, amikor véget ért a tanítás, Joe megpróbált felkészülni, hogy ne érje csalódás. A kutya nem lehet ott. S így, hosszú hetek munkájával, lassan megtanulta, hogy nem szabad a lehetetlent remélni. Addig reménykedett a reménytelenben, míg csakugyan elsorvadt benne a remény.

Egy emberben néha elhal a remény, de egy állatban soha. Amíg él, él benne a remény, és él a hűség is. Így aztán Joe Carraclough, amikor e napon átvágott az iskolaudvaron, nem akart hinni a szemének. Megrázta a fejét. Pislogott. Öklével megdörzsölte szemét, mert azt hitte, hogy a szeme káprázik. Lassie közeledett az iskola felé.

Joe-nak földbe gyökerezett a lába, olyan csúnya volt ez a kutya. Miközben járt, zihálva kapott levegő után, feje és farka majdnem súrolta a földet. Inkább mászott, mint futott feléje; minden lépés külön erőfeszítésébe került. De mégis lépett, egyet, még egyet, míg csak oda nem ért a kapu elé. Lezuhant, és nem mozdult onnan.

Joe csak ekkor tért magához. Ha ez álom, akkor is tennie kell valamit. Álmodva kell valamit tennie.

Végigrohant az udvaron, és térdre hullott. És csak most, amikor ujjai megérintették és végigsimították a kutya szőrét, csak most hitte el, hogy valóságot lát. Lassie eljött érte!

De micsoda kutya volt ez! Nem a kiállításra szánt, háromszínű, csillogó szőrű skót juhász-kutya, mely okosan hegyezi fülét hosszúkas, szép arca fölött! Nem az a Lassie volt, mely éberem csillogó szemmel, jókedvű ugatással üdvözölte gazdáját. Ez egy erejét vesztett kutya volt, mely megpróbálta fölemelni fejét, de ez a fej nem akart fölemelkedni; megpróbálta a farkát csóválni, mely tele volt sebekkel és bogánccsal, megpróbált mindent, de csak egy gyenge, boldog sírós vinnyogásra futotta az erejéből.

Az ösztön, mely idáig űzte végre megnyugodott. Célhoz ért, itt volt végre, azon a találkozón, ahová egy élet megszokása vonzotta, s egy kéz simogatta, az a kéz, mely már oly rég nem érintette őt.

Jan Cawper és még néhány bányász ott álldogált a munkaközvetítő előtt. Várták az uzsonnaidőt, amikor végre ki-ki hazamehet.

Jan nem volt nehéz megismerni. Akkora darab ember volt, hogy még a nagy termetű férfiakat termő Yorkshire-ben is kitűnt. Az volt a híre, hogy ő a legnagyobb és legerősebb ember egész Yorkshire-ban. De amilyen nagy volt, olyan szelíd, és ahogy a keze sem, úgy az esze sem mozgott túlságosan gyorsan.

Ennélfogva most is az történt, hogy Jan csak néhány pillanattal a többiek után értesült arról, milyen rendkívüli esemény történt a falujában. Végre ő is észrevette, hogy egy fiú félig rohanva, zihálva jön végig a Fő utcán, izgatottan kiáltozik, s valami nagy csomagot hoz a karján.

A férfiak megmozdultak, elindultak. Ahogy a fiú közeledett, már tisztán kivehető volt, hogy mit kiabál:

- Hazajött! Hazajött!

A férfiak összenéztek, nagyokat fűjtak, és mereven bámulták azt a valamit, amit a fiú hozott. Igaz volt! Sam Carraclough skót juhászkutyája hazatért Skóciából.

- Gyorsan haza kell vinnem - zihált a fiú, és tovább csetlett-botlott.

Jan Cawper odalépett hozzá.

- Add csak ide - mondta. - Te meg szaladj, és készítsd elő a szüleidet.

Ezzel hatalmas karjába vette a kutyát. Ezek a karok tízszer akkora terhet is elbírtak volna, mint ez a szerencsétlen, sovány kutya.

- Jaj, csak siess vele, Jan! - kiáltotta a fiú, és ugrabugrált izgatottságában.

- Ne félj, sietek. Te csak menj előre.

Így Joe Carraclough végigszárguldott a Fő utcán, át egy mellékutcán, fel a kerti úton, és beesett a házba.

- Apám! Édesanyám!

- Mi történt, fiam?

Joe zihált. Csak nehezen törtek fel belőle a szavak. Az izgalom fojtogatta, forrón és fullasztón. Aztán nagy nehezen kinyögte:

- Megjött Lassie! Lassie hazajött!

Kinyitotta az ajtót. Jan Cawper lehajtotta a fejét, hogy be ne üsse az alacsony szemöldökfába. Behozta a kutyát, és letette a tűzhely elé.

Sok minden történt ezen az estén, sok olyan dolog, amire Joe Carraclough örökre emlékezhetik. Hogy is feledhetné azt a kifejezést, mely félfénylett apja arcán, amikor először letérdelhetett a kutyája mellé, és végighúzta kezét lesoványodott testén! És emlékeznie kell arra is, ahogy az édesanyja a konyhában sürgött-forgott, zokszó nélkül, veszekedés nélkül, némán, de valami forró buzgósággal szitotta a tüzet, melegítette a vizet, összekeverte a tejkonzervvel, s a kutya mellé térdelve, fölemelte fejét, és kinyitotta száját, hogy végre megetesse!

Őhozzá egy szót sem szóltak a szülei, mintha elfelejtették volna a létezését. Mélységes érdeklődéssel foglalkoztak Lassie-vel, mintha egy másik világban élnének.

Joe nézte, ahogy az apja Lassie szájába tölti a meleg folyadékot, látta, ahogy az kicsordult a kutya száján, és végigfolyik a szőnyegen. Látta, hogy az anyja megmelegít egy pokrócot, és belecsavarja a kutyát. És látta, hogy újra meg újra megpróbálják tejjel itatni. Végül az apja föltápászkodott.

- Úgyis hiába - mondta Joe anyjának.

A két szülő, anélkül, hogy egy szót szólt volna, egy csomó kérdést és feleletet váltott.

- Tüdőgyulladás - mondta a végén az apja. - És nagyon le van gyöngülve.

Egy ideig némán álltak mind a ketten. Aztán az asszonyból hirtelen valami csodálatos tettvágy tört ki.

- Csak azért is! - mondta. - Csak azért is!

Összeharapta a száját, s mintha ez az arckifejezés eldöntötte volna a kérdést, levett a tűzhely párkányáról egy vázát. Lefelé fordította, és rázni kezdte. Rézpénzek hullottak a tenyerébe. Odanyújtotta a férjének, magyarázat nélkül, mert nem volt szükség magyarázkodásra. De az ember csak nézte a pénzt.

- Vidd és siess - mondta az asszony. - Félretettem, hátha egyszer szükség lesz rá...

- De mi lesz, ha...

- Siess!

Tekintete a fiára tévedt. Joe érezte, hogy egy óra óta most vett róla először tudomást, az apja is rápillantott, aztán a pénzre, onnan a kutyára. Gyorsan elvette a pénzt. Fejébe nyomta sapkáját, és kisietett az éjszakába. Amikor visszajött, tojást és egy kis üveg konyakot hozott. Ritka és értékes portéka volt ez az ő házukban.

Joe nézte, hogy törli fel apja a tojásokat, és hogy próbálja újra meg újra a kutya szájába kanalizni. Végül is az anyja megelégette ezt a próbálkozást. Mérgesen elvette a kanalat, ölbe vette Lassie fejét, kinyitotta száját, és addig simogatta a torkát, Míg nagy nehezen lecsúszott rajta az első korty.

- Végre! - sóhajtott fel megkönnyebbülten az apa.

A tűz fénye aranyosan csillogott az asszony haján, amint ott kuporgott, és fogta a kutya fejét. Óvatosan simogatta Lassie torkát, lágyan, kedveskedve szólongatta.

Joe később már nem emlékezett rá, hogy mikor, de úgy rémlett neki, hogy nagyon kései órán került ágyba ezen az éjszakán.

Reggel, amikor fölébredt, apja egy széken ült, de anyja még ott kuporgott a szőnyegen, és még égett a tűzhelyen a tűz. A kutya, pokrócba csavarva, mozdulatlanul feküdt.

- Meghalt? - kérdezte Joe.

Az anyja csendesen mosolygott.

- Pszt - mondta. - Elaludt... Azt hiszem, ideje volna reggelizni, de olyan fáradt vagyok, hogy nem bánám, ha valaki egy jó erős teát főzne nekem.

És ezen a reggelen - akármilyen furcsán hangzik - Joe apja volt az, aki megcsinálta a reggelit. Vízet tett föl, teát főzött, kenyeret szelt. Anyja pedig a hintaszékben ült, és várt, míg el nem készült a reggeli.

Este, amikor Joe hazaérkezett az iskolából, Lassie még mindig ugyanott feküdt, ahol reggel. Szívesen odaült volna hozzá, hogy elringassa egy kicsit, de tudta, hogy a beteg kutyát a legjobb békén hagyni. Így hát csak odaült mellé, és nézte. Hogy elnyúlik! Gyenge lélegzete az élet egyetlen jele... Joe-nak semmi kedve sem volt lefeküdni.

- Ne félj, már nincs semmi baj - mondta neki az anyja. - Csak bújj be az ágyba, és ne félj.

- Biztos vagy benne, hogy meggyógyul?

Az asszony sóhajtott.

- Persze. Csak menj, fekédj le és aludj.

Joe lefeküdt, mert mélyen bízott szülei szavában.

Így telt el az első nap. De jöttek még más emlékezetes napok. Például az, amikor Joe megjött az iskolából, és a tűzhely felé közeledve észrevette a mozdulatlan Lassi-nek egy rándulását, mely farkcsóválás szeretett volna lenni.

És eljött az a nap is, amikor az anyja boldogan fellélegzett, mert amikor megmelegítette a tejet, Lassie megmozdult, bizonytalanul lábra állt és várt. És mikor elébe rakták a tányért, lehajtott fejjel megitta a tejet, miközben horpadt dereka remegett.

De aztán az a nap is eljött, amikor Joe-nak eszébe jutott, hogy bármi történt is, a kutya mégsem marad az övé. Emiatt újra elkezdődött a házban a kiabálás és a veszekedés, és megint fölharsant anyja éles méltatlankodása:

- Hát már sohasem lesz béke és nyugalom ebben a házban?

Joe már régen ágyában feküdt, amikor még hallotta a vita folytatását, anyja hirtelen kitöréseit és gyors elhallgatását s apjának egyhangúan ismétlődő, vissza-visszatérő hangját, mellyel ugyanazt a kérdést ismételte:

- De még ha bele is megy, hogy visszavásárolhatom a kutyát, honnan szedjem elő a pénzt? Tudod, hogy nincs pénzünk, és sohasem kaparunk össze annyit!

Joe apját egész életében szigorú elvek vezérelték. Ha valaki munkát kap, dolgozzék a legjobb tudása szerint, és próbálja érte megkapni a méltányos bért. Ha valakinek kutyája van, nevelje föl a legjobb képességei szerint. Ha felesége és gyerekei vannak, viselje a lehető legjobban gondjukat.

E törvények alól a munka nélküli bányász nem ismert sem kibúvót, sem kivételt. Mint a legtöbb egyszerű ember, nagyon világosan látta a dolgokat. A hazugság, a csalás és a lopás: becstelenségek. Az ember okoskodhatik, egy kicsit csúrheti-csavarhatja a dolgokat, de becstelenségre nem fanyalodhatik soha.

Így aztán, valahányszor válaszút elé került, mindig ezekhez az alapvető igazságokhoz tartotta magát.

- A becsület az becsület, és nincs két útja a becsületnek - mondta ilyenkor.

Az ilyen világos kifejezéseket szerette: „A tisztesség az tisztesség.” És: „A csalás az csalás.”

Márpedig a Lassie-vel kapcsolatos ügy nem egyezett meg az ő szigorú elveivel és erkölcsi törvényeivel. Ő eladta a kutyát. Megkapta érte a pénzt. Elköltötte a pénzt. Tehát a kutya nem az övé már, és ezen nem változtat semmiféle furfang sem. Csakhogy az ember nincs egyedül. Ott a családja, ott a felesége... És a felesége vitatkozni kezd.

Másnap reggel Joe lejött reggelizni. Anyja száját durcásan összeharapva tette elé a kását. Apja megköszörülte torkát, és - mintha egész éjszaka ezeket a szavakat magolta volna be - így szólt:

- Joe fiam, azt határoztuk, anyád és én, hogy amíg meg nem gyógyul, addig itt maradhat a kutya. És ez rendjén is van, mert az a meggyőződése, hogy senki sem ápolná és gondozná úgy, mint mi. Tehát ez a tisztességes eljárás. De ha erőre kapott, hát akkor... Minthogy azonban egy kis ideig még itt lesz, nincs okod elégedetlenkedni. És ne kínozz minket, fiam. Anélkül is van elég bajunk. Csak úgy fő a fejünk. Viselkedj úgy, ahogy férfihoz illik, és ne zúgolódj többet a kutya miatt.

„Egy kis ideig” - a gyerekek nyelvén kétféle dolgot jelent. Ha az egyik végéről nézik, akkor egy hosszú, ásító, véget nem érő időtartamot jelent, mely belenyúlik a végtelen jövőbe. A másik végéről nézve viszont arasznyi sorozata a napoknak, melyek kegyetlenül véget érnek, még mielőtt megvalósulnának vágyaink.

Joe rögtön tudta, hogy az utóbbiról van szó, amikor az iskolába menet egy zengő és mennydörgő hang ütötte meg fülét. Megfordult, és egy autót látott, benne egy ijesztő öregembert és egy kislányt, akinek lenszín haja a sapkája alól kibuggyant, és a válláig ért. Az öregember torzonborz fehér bajusza úgy meredt kétfelé, mint valami félresikerült agyar. Kezében kőkényfa botját lóbálta, és egyszerre veszélyeztette vele a sofőr, az autó és az egész világ életét. És ráordított:

- Halló, halló, te kisfiú! Igen, téged hívlak! Jenkins, a fene egye meg magát, miért nem állítja le egy percre ezt a bűdös szörnyeteget?! Jenkins, maga szerencsétlen! Hogy miért nem járunk inkább lovas kocsin, az egyszerűen nem megy a fejembe. Elpusztul ez az ország, előre megmondtam! Gyere ide, fiam, gyere ide!

Az első pillanatban Joe el akart szaladni. Ha mindazt, amitől legjobban fél, nem látja többé, akkor - így gondolta - valami csoda révén ezek a dolgok meg is szűnnek létezni. De egy gép gyorsabban mozog, mint egy kisfiú, és amellet Joe is abból a fajtából való volt, melynek lassan vált az esze, régimódi gondolkodású, és jól viseli el a megpróbáltatásokat - viszont elszaladni nem szeret. Így hát szép nyugodtan megállt a járdán, és eszébe jutván az anyai nevelés, így szólt:

- Mit parancsol, uram?

- Te vagy a fia, annak az izének?

Joe közben a kislányt nézte. Egyszer már találkoztak, amikor ő zárta be Lassie-t a herceg kutyaóljába. Arcbőre nem volt olyan piros, mint az övé, hanem inkább kékesfehér. Kezén, mellyel a kocsin oldalába kapaszkodott, kékesen rajzolódtak ki az erek. Vékony, finom kéz volt; ahogy az anyja mondaná, talán meg se tudna gyúrni egy mazsolás kalácsot.

A lány visszanézett rá. Joe büszkén kihúzta magát.

- Az én apám Sam Carraclough - mondta határozottan.

- Tudom, tudom - lármázott az öregember. - Sohasem felejtem el a neveket, de soha. Minden árva lelket név szerint ismertem ebben a faluban, de most felnő egy csomó ilyen kölyök, mint te, egy új nemzedék, és szavamra mondom, hogy együtt, mindnyájan nem értek annyit, mint egy szál ember a régi világból. Ilyen a mai fiatalság.

Elhallgatott, mert a kislány a kabátja ujját kezdte cibálni.

- Mit akarsz? Ja, igaz. Épp most akartam mondani. Hol van az édesapád, fiam? Otthon?

- Nem, uram.

- Hát hol?

- Útban van Allerby felé.

- Allerby? Mit csinál Allerbyben?

- Egy barátja szolt az érdekében, azért ment oda. Hátha munkát kap a bányában.

- Ja, úgy. Értem. Mikor jön vissza?

- Talán uzsonnára.

- Ne motyogj! Csak uzsonnára? A fene egye meg, ez kellemetlen! Hát akkor majd öt óra felé visszajövök. Mondd meg neki, hogy maradjon otthon. Fontos dologban akarok vele beszélni. Várjon meg.

A kocsi eltűnt, Joe pedig sietett az iskolába. Még soha ilyen lassan nem múlt a délelőtt! A leckeórák, a percek csigalábon kúsztak előre.

Joe-nak egy vágya volt csak: bár lenne már dél! És amikor az éveknek látszó ólmos percek elmúltak, hazaszáguldott, és beesett az ajtón. És nagyot kiáltott:

- Édesanyám!

- Az ég szerelmére, még betöröd az ajtót! És csukd is be! Azt hinné az ember, hogy istállóban nevelkedtél. Mi történt?

- Édesanyám, mindjárt itt lesz, és elviszi Lassie-t...

- Ki lesz itt?

- A herceg!

- A herceg? Honnan a csodából tudja, hogy a kutya...

- Azt én sem tudom. Reggel megállított az utcán. Uzsonnaidőben idejön hozzánk.

- Idejön? Igazat beszélsz?

- Azt mondta, uzsonnaidőben... Jaj, kérlek, édesanyám...

- Ne kezd elölről! Egy szót sem akarok hallani, Joe!

- Anyám, kérve kérlek, hallgass meg!

- Nem hallottad, mit mondtam?

- Hallottam. De kérlek szépen, segíts nekem...

Az asszony végignézett a fián. Sóhajtott, mert torkát elszorította a bánat. Aztán elkeseredetten égnek emelte kezét:

- Jaj nekem! Hát már sohasem lesz nyugalom és béke ebben a házban?

Leroskadt egy székbe, és maga elé bámult. Joe odament hozzá, és megsimogatta a karját.

- Édesanyám, találjunk ki valamit - könyörgött. - Dugjuk el valahová Lassie-t. Ötkor jön a herceg. Azt üzente apámnak, hogy várja meg...

- Nem lehet, Joe. Apád nem engedné.

- Ha te kéred rá, akkor sem? Kérlek szépen, beszélj vele.

- Joe! - kiáltott rá haragosan az anyja, de a hangja mindjárt megszelídült. - Nincs ennek semmi értelme, fiam, ne is gyötörd magad. Apád nem fog hazudni, és ez így van rendjén. Jöjjön, aminek jönni kell: ő nem hazudik!

- Anyám! Csak egyszer az életben!

Az asszony búsan megrázta fejét, és leült a tűzhely mellé. A lángokat nézte, mintha megnyugvást remélne tőlük. Joe odament hozzá, és megsimogatta csupasz felső karját.

- Kérlek, anyám, beszélj rá apámat... Csak most az egyszer. Egy hazugság nem olyan nagy dolog. Meghálálom neki, esküszöm!

Csak úgy dőlt belőle a szó.

- Mind a kettőtöknek meghálálom. Ha nagy leszek, munkába állok, és pénzt hozok haza. És akkor veszek neki valamit... és neked is valamit... Mind a kettőtöknek veszek valamit, csak most az egyszer... egyetlenegyszer...

És annyi aggodás után Joe Carraclough most először viselkedett úgy, mint egy gyerek. Biztonsága eltűnt. Hangját könnyek fátyolozták. Az anyja észrevette, hogy zokog, elkezdte veregetni a kezét, de nem bír ránézni. És mintha a tűz varázsa tanította volna erre a bölcsességre, így szólt szelíden:

- Nem szabad. Nem szabad ilyen nagyon akarni valamit. Nem szabad az életben annyira ragaszkodni valamihez, ahogy te ragaszkodsz Lassie-hez. Abból nem lesz semmi jó.

Észrevette, hogy Joe keze reszket a türelmetlenségtől. Hangja ismét határozottabban csengett.

- Nem értesz, édesanyám. Nem akarsz megérteni. Nem is én akarom őt. Ő akarja, hogy a miénk legyen. Nem bír élni nélkülünk. Azért jött haza azon a hosszú úton, mert nem bír nélkülünk megenni.

Az asszony most először nézett a fiára. Láta, hogy elváltozott az arca, hogy ömlenek a szeméből a könnyek. Ebben a pillanatban gyerekebb volt, mint valaha, és mégis, valahogyan felnőtt. Úgy érezte, mintha hirtelen nagyot lépett volna előre az idő, s a fiát, a saját édes fiát sok év után most látná először.

Csodálkozva nézett rá, és összecsapta a kezét. Ajkát szorosan összezárta és fölkel.

- Jól van, Joe, gyere és egyél. Aztán siess az iskolába. Majd beszélek apáddal, légy nyugodt. - Emelt fővel, határozottan folytatta: - Ne félj, majd beszélek vele. Majd én megmondom Sam Carraclough-nak, de meg én!

Ennek a napnak a délutánján, öt órakor, mérgesen füstölögve, ahogy szokott, a rudlingi herceg kiszállt autójából egy kis ház kapuja előtt. A kerítés túlsó oldalán egy kisfiú állt, nagyon elszántan, terpesztett lábbal, mintha el akarná állni az útját.

- Ahá! Te kisfiú! Szóltál apádnak?

- Tessék elmenni! - mondta a kisfiú hevesen. - A kutya nincs itt! Menjen innen!

Életében először hátrahőkölt a rudlingi herceg. Csodálkozva meredt a fiúra.

- Érted ezt, Priscilla! - fújta. - Ennek a gyerekeknek hiányzik valamije. Egy kereke hiányzik ennek a gyerekeknek.

- A kutya nincs itt - ismételte a kisfiú. És mintha szántszándékkal a leggorombább tájszólásban akart volna beszélni, hozzátette: - És menjen a fenébe!

- Mit mondott? - érdeklődött Priscilla.

- Azt mondja, hogy nincs nála a kutyám. Talán megsüketültél, Priscilla? Állítólag én vagyok süket, de én minden szavát hallom. Mondd csak, kisfiam, melyik kutyám nincs itt?

A herceg is az öblös yorkshire-i tájszólásban válaszolt. Mindig így beszélt a környékbeli bányászokkal - és ez a szokása a hercegi családban nagy visszatetszést szült.

- No, ki vele, fiam! Melyik kutyám nincs itt? Bökd ki már!

Eközben fenyegetőleg hadonászott botjával, és elindult előre. Joe meghátrált a félelmetes aggastyán előtt, de nem tért ki az útjából.

- Egyik kutyája sem! - kiabálta konokan.

A herceg azonban folytatta előnyomulását. Joe növekvő kétségbeeséssel ontotta magából a szavakat:

- Nincs nálunk. Nem is lehet nálunk. Ilyesmire nem is képes egy kutya. Hogy bírná ki azt a hosszú utat. Ez nem Lassie. Ez egy másik kutya. Csak hasonlít Lassie-re, de nem az.

- Az ég áldjon, fiam! - kiabált a herceg. - Áldjon meg az ég, fiam, miről beszélsz? Hol van az apád?

Joe haragosan rázta a fejét. De hátul kinyílt a ház ajtaja, és az édesanyja kiszólt:

- Ha Sam Carraclough-t keresi, ő kint van a csűrben. Már ebéd óta odakint van.

- De miről beszél ez a gyerek? Itt van valamelyik kutyám?

- Nem, tévedni tetszik - válaszolta az asszony.

- Tévedek?

A herceg már üvöltött.

- A fiam nem azt mondta, hogy itt van az egyik kutyája, hanem azt mondta, hogy nincs itt.

- Az ördögbe is! - méltatlankodott a herceg. - Miért csavarja ki a szavaimat?

Hirtelen szigorú lett a szeme. Egy lépéssel előbbre lépett.

- Rendben van. Lehet, hogy azt mondta, hogy nincs itt az a kutya. De legyen szíves elárulni, hogy melyik az a kutyám, amelyik nincs itt. No, ki vele! Halljuk csak!

Joe az anyjára nézett. Láta, hogy nyel egyet, s aztán, mintha segítséget várna, körülnéz. Ajkát most is összeszorította. A herceg várt még a feleletre, és dühösen nézett rá bokros szemöldöke alól. Carraclough-né mély lélegzetet vett, és meg akart szólalni.

De a válasza - akár igazság, akár hazugság lett volna - nem hangzott el soha. Mert ebben a pillanatban megcsörrent egy ajtón a lánc, és mindnyájan hallhatták Sam Carraclough hangját:

- A szavamat adom rá, hogy ez itt az egyetlen kutya a házamban. És most tessék megmondani, hasonlít-e a maguk kutyájára.

Joe éppen tiltakozni akart, de ahogy meglátta a kutyát, torkán akadt a szó. A csodálkozástól kerekre nyílt a szeme.

Ott állt az apja, Sam Carraclough, a kutyák őszinte barátja, mögötte pedig ott állt egy kutya, egy olyan kutya, amilyent élő ember még nem látott, és nem is nagyon óhajtana látni. Ez a kutya szép nyugodtan ült gazdája bal lábánál, ahogy jól nevelt kutyához illik - és ahogy Lassie ülni szokott. De ezt a kutyát Lassie-nek nevezni - nem, ez tiszta nevetség lett volna!

Lassie koponyája finom és nemes vonalú volt; ezé otromba, durva. Lassie katonás egyformasággal szokta a fülét hegyezni, ennek viszont egyik füle bután előremeredt, a másik meg hátralapult, amitől mindenkinek, aki ért egy keveset a juhász kutyához, libabőrös lett volna a háta.

És ez még semmi! Lassie szőre helyenként finom átmenetekkel sötétül egészen a bársonyfeketéig: ezen viszont ronda fekete foltok éktelenkedtek. Lassie-nek fehéren tündökölt a sörénye; ezé sáros pocsolyaszínű volt, kékesfekete, színehagyott pecsétekkel. Lassie négy tappancsa fehér volt: ezen a kutyán az egyik fehér, kettő piszkosbarna, a negyedik majdnem fehér. Lassie farka méltóságteljesen lóbálózott; emezé úgy csüngött lefelé, mintha egy buta tréfát követtek volna el vele.

De amikor Joe megpillantotta a kutyát, egyszerre mindent megértett. Tudta, hogy egy jó kutyatenyésztő sokféle fűrfangot ismer. Például úgy el tudja kenni kutyája hibáit, hogy azok még díszéivé is válnak. De aki ezt tudja, a fordítottját is érti, a szépséget csúffá tenni is tudja - kiváltképp az ő édesapja, aki egész Yorkshire legjobb kutyatenyésztőjének számít.

Most értette csak meg az apját. A kutyavásár hasonlít a lóvásárláshoz. Az adott szó fölér egy írott szerződéssel, s ha egy valamirevaló kutyatenyésztő kimondott valamit, az sohasem fog visszatáncolni.

Így akart hát az apja, a maga megfontolt, lassú módján, becsülettel szabadulni. Nem hazudott. Nem tagadott le semmit. Csak egy kérdést tett föl:

- Mondja meg maga: hasonlít ez a kutya a maga kutyáihoz?

És a hercegnek csak annyit kellett volna válaszolnia:

- Nem, ez nem az én kutyám - és ezen már nem változtathatott volna semmi.

Így hát a fiú, az anyja meg az apja visszafojtott lélegzettel álltak, és nézték a herceget, aki alaposan szemügyre vette a kutyát.

Csakhogy a rudlingi herceg is tudott egyet-mást és nem is olyan keveset. Nem is sietett a válasszal. Ehelyett szép lassan közeledett, botját a földbe nyomva, ahogy rátámaszkodott. Egy percre se vette le szemét a kutyáról. Lassan, mintha álmodna, még közelebb ment, letérdelt, és csak egy finom, hozzáértő mozdulatot tett a kezével. Fölemelte a kutya egyik mellső lábát, és megfordította. Egy darabig térdelt és nézelődött, mert a herceg pontosan úgy ismerte a kutyákat, mint akármilyen yorkshire-i. Nem is méltatta figyelemre az elcsavart füleket, a foltos bundát, sem az elcsúfított fejet. Csak annak a mellső lábnak a talpát nézte, és látta, hogy az öt kis ujjpárna tele van félig gyógyult hegekkel, ahol a tüske meg a kövek felsebeztek.

Aztán fölnézett a herceg, de még sokáig ott térdepelt, és a semmibe bámult, míg a többiek vártak. S amikor végre fölkelt és megszólalt, nem a yorkshire-i tájszóval beszélt, hanem tiszta angolsággal, ahogy a vele egyenrangúakkal szokott társalogni.

- Sam Carraclough - mondta -, ez a kutya nem az enyém. A becsületszavamat adom rá, hogy nem is volt az enyém soha. Nem, ez a kutya egy pillanatig sem volt az enyém.

Aztán sarkon fordult, és elindult a kerti úton, botjával a földet döngölve és mormogva: „Nahát, ezt még nem hallottam! Négyszáz mérföld! Ezt sohasem hittem volna!”

Már a kapunál volt, amikor az unokája megcibálta a kabátujját.

- És amiért jöttél? - kérdezte. - Elfelejtetted?

A herceg, mintha álmából hirtelen felébresztették volna, egyszerre újra a régi lett.

- Mit tuttogsz te a fülemben? Mit akarsz? Ja, igaz! Hogy mersz engem emlékeztetni? Nem felejtettem el!

Megfordult. A hangja csak úgy zengett:

- Carracough! Carracough! Az ördögbe is! Hová bújt ez az ember?

- Itt vagyok.

- Hát persze, persze! itt van... Dolgozik maga mostanában?

- Hogy dolgozom-e? - Joe apja csak ennyit tudott mondani.

- Az hát. Hogy dolgozik-e? Van állása vagy nincs?

- Hát ami azt illeti... van ez az útépítés - kezdte Sam.

Ezt a motyogást hallva, a felesége a segítségére sietett, ahogy minden asszony segít az urának Yorkshire-ban és majdnem az egész világon:

- Hát dolgozni éppen nem dolgozik a férjem, de három-négy munka is van kilátásban, csak ő még nem tudott dönteni. Most puhatolózik, ahogy mondani szokás. De még sehol sem mondott határozott igent vagy nemet.

- Akkor viszont mondjon nemet, de gyorsan - mondta a herceg. - Szükségem van valakire a kutyatenyésztésben. És én úgy vélem, hogy Sam Carracough - amikor ezt mondta, egy pillantást vetett a kutyára, mely még mindig ott ült a gazdája lábánál -, egyszóval úgy vélem, hogy Sam Carracough meglehetősen ért a kutyákhoz. Rendben van? Akkor meg is egyeztünk.

- Egy pillanat, kérem - szólt Sam Carracough. - Mert én nem szeretném azt a látszatot kelteni, hogy ráhozom a bajt egy fickóra, és aztán elfoglalom az állását. Hynes azt hinné...

- Hynes! - horkantott a herceg. - Hynes egy hatökör, akinek útilaput kötöttem a talpára. Nem tudott megkülönböztetni egy kutyát egy kurta farkú kancacsikótól. No de tudhattam volna, hogy londoni embert nem szabad egy yorkshire-i kutyatenyésztésbe beengedni... Nekem maga kell erre a munkára.

- Csak még egy kis baj van - akadékoskodott Joe anyja.

- Micsoda?

- Hogy mennyi fizetéssel jár vajon ez az állás?

A herceg felfújta az arcát.

- Maga mennyit kér, Carracough?

- Hét fontot egy hétre, egy pennyvel sem kevesebbet - vágta rá Carracough-né, még mielőtt Sam lélegzethez jutott volna.

Csak hogy a herceg is yorkshire-i volt, ennél fogva ő is sajnált volna kihagyni egy alkalmat, amikor - ahogy mifelénk mondják - „életrevalóságból” levizsgázhat.

- Öt font - bömbölte. - És egy pennyvel sem több.

- Hat font tíz penny - alkudozott Joe anyja.

- Hat font kereken - ajánlotta a herceg.

- Rendben van - csapott le Carracloough-né oly gyorsan, mint a héja az áldozatára.

Mindketten ragyogtak, szemmel láthatóan meg voltak magukkal elégedve. Persze Carracloough-né szíves örömezt beírte volna három fonttal is az elején, másfelől a herceg úgy vélte, hogy olyan embert szerződttetett a kutyái mellé, aki minden pénzt megér.

- Akkor megegyeztünk - jelentette ki a herceg.

- Nagyjából - jegyezte meg Joe anyja. - Föltételezem, ugyebár - s mert ez a választékos kifejezés tetszett neki, még egyszer elmondta -, föltételezem, ugyebár, hogy megkapjuk a kis házat a birtokon.

A herceg fenyegetően nézett rá.

- Maga veszettül tud alkudozni, asszonyom - mondta -, de nem bánom, belemegyek. Egy feltétellel. - Fölemelte és kieresztette hangját: - Amíg nálam laknak, addig ez a ronda képű, kajla fülű, görbe lábú, szemsértő szörnyszülött kutya be nem teheti lábát a birtokomra. Ehhez mit szólnak?

Dörmögve, belül nagyokat nevetve, önmagával elégedetten várta a választ. Sam Carracloough döbbenten nézett maga elé. Öhelyette azonban megadta a választ a kisfiú vidáman csengő hangja:

- Ettől ne tessék félni, uram. Ő különben is állandóan az iskola előtt ül, és vár engem. És egyszer majd olyan szépen helyrefofozzuk, hogy rá sem ismer majd uraságod!

- Ezt el is hiszem - puffant ki a nevetés a hercegből, ahogyan az autó felé bicegett. - Nem kétlem, hogy ezt meg tudják csinálni. De addig...

Később az autóban a kislány szorosán odabújt a nagyapjához.

- Ne izegj-mozogj már annyit - szólt rá. - Nem szeretem, ha valaki izeg-mozog.

- Nagyapa - mondta a kislány. - Nagyon jó voltál. A kutya dolgában, úgy értem.

Az öregember krákogott, és megreszelte torkát.

- Zöldség - dörmögte. - Majd ha megnősz, rá fogsz jönni, hogy én afféle józan és szívtelen yorkshire-i vagyok. Őt évvel ezelőtt megfogadtam, hogy ez a kutya az enyém lesz. És most végre az lett. - Tűnődött, és megcsóválta a fejét. - De hogy az enyém legyen, meg kellett vennem a gazdáját is. No, nem baj. Azt hiszem, nem csináltam rossz üzletet.

MINT A RÉGI SZÉP IDŐKBEN

És igaz volt, amit Joe mondott: néhány nap múlva rá sem lehetett ismerni a kutyára. Igaza is volt, meg nem is; aszerint, hogyan nézzük a kutyát.

Annyi bizonyos, hogy aki azt a görbe lábú, kajla fülű szörnyszülöttet kereste volna, amivé Sam varázsolta, hogy a fia számára megmentse a kutyát és a maga számára a becsületet - az nem ismert volna rá. De aki a büszke, könnyed, előkelően formált Lassie-t kereste, Sam Carraclough Lassie-jét, az megtalálta.

Ahogy múltak a hetek, a jó táplálék és az odaadó gondozás újjászülte a régi Lassie-t. Horpadt hasa megtelt, soványsága elmúlt, mert ifjúkorának gondos nevelése most hozta meg gyümölcsét. Bundája ismét régi fényében, fehérén és bársonyfeketén csillogott, úgyhogy öröm volt ránézni. Csak egy kis bicegés jelezte, hogy a golyó horzsolta felső combját. Itt az izmok megmerevedtek, és Sam Carraclough hiába próbált meg minden lehetőt, minden titkos és vajákos tudományt, ezen nem tudott segíteni.

De azért sokat elért. Addig dörzsölte, masszírozta Lassie izmait, amíg legfölből már csak egy éles szemű kutyaszakértő vehetett észre egy kis bicegésfélét járás közben. Mindenki más szemében ismét a legszebb kutya lett belőle - egy pompás skót juhászkutya.

És hétköznapokon, néhány perccel négy óra előtt Greenall Bridge boltosai megint ott láthatták a büszke léptű kutyát végigsétálni a Fő utcán, mondván: „Utána lehetne igazítani az órákat.” És nem sokkal később Joe Carraclough kijött az iskolából, üdvözölte a kutyáját, és boldogan bandukolt vele hazafelé.

Joe csak egy dologban tévedett. Ő azt ígérte a hercegnek, hogy Lassie mindennap várni fogja őt az iskolánál. Eljött az az idő, amikor Lassie nem jelent meg a szokásos helyen. És ami a legfurcsább: Joe nem törődött vele. Sőt egészen rendjén valónak találta a dolgot, s nagyon boldognak látszott, amikor egyedül sétált haza.

Éppen egy ilyen napon történt, ahogy fütyürészve futott hazafelé a hercegi park útjain, hogy Priscillával találkozott.

Joe voltaképpen sajnálta Priscillát. Nem volt sem olyan testes, sem olyan erős csontozatú, sem olyan szép, mint a többi lány a faluban.

- Halló! - mondta.

- Halló! - mondta a lány.

Joe-nak nem volt semmi különös mondanivalója, de azért megállt.

- Az iskolában voltam - mondta Priscilla.

- Igazán?

- De most szünet van.

Joe alaposan megfontolta a választ:

- Nálunk csak egy hét múlva lesz szünet.

Megint csönd lett, aztán a kislány kérdezősködött:

- Hogy van Lassie?

Joe barátságosan rámosolygott.

- Gyere, nézd meg - mondta, mintha nagy kegyet gyakorolna.

Előrement a házig, melynek fehér falainál harsány színű rózsatövek virítottak. Kinyitotta az ajtót.

- Édesanyám - mondta -, meg szeretném neki mutatni.

- Csak tessék, tessék, kisasszony - mondta Carracough-né, miközben lesimította kötényt, és lesöpört néhány képzeletbeli porszemet az uzsonnaasztal hófehér abroszáról.

Joe a hűvös mosókonyhába vezette Priscillát. A félhomályban egy nagy, alacsony láda állt. A ládában Lassie feküdt, körülötte pedig hét darab formátlan szörgomolyag aludt.

- Látod - magyarázta Joe. - Itt tartjuk, mert a ketrecben elpusztulna. És ez azért van, mert Lassie házőrző kutya.

A kislány leguggolt, és mutatóujjával megérintette az egyik szörgolyóbist, amire az álmittasan nyöszörögni kezdett.

Mindketten nevettek.

- Vakok még? - kérdezte a lány.

Joe fecsegett:

- Mi jut eszedbe? Tíznapos korokban kinyílik a szemük, most pedig már több mint háromhetesek. Már szaladgálnak is, de azt hiszem, a legszívesebben egész nap aludnának.

Amikor Lassie fölemelte fejét, elmosolyodott, és gyengéden megsimogatta.

- Látom, nagyon értesz a kicsinyekhez - mondta Priscilla.

- Csak azért, mert már egyszer lekölykezett - igyekezett szerénynek mutatkozni Joe. - Még azóta emlékszem valamicskét a dologra. És most minden úgy van, mint a régi szép időkben. Ugye, Lassie?

Odakuporodott a kutya elé, és nézte. Csakugyan minden úgy volt, mint régen. Ezen sokat töprengett mostanában.

A kislány, miután meghívták, hogy máskor is jöjjön meglátogatni a kutyakölyköket, udvariasan elbúcsúzott s elment. Joe azonban még mindig töprengett, mintha most végre feleletet kapna az élet nagy kérdéseire, amelyekre gyermekkorában hiába próbált válaszolni.

Minden úgy volt, mint a régi szép időkben. Igaz, most nem abban a házban laktak, mint tavaly, de mégis minden úgy volt, mint régen. Úgy nagyjából.

Mert például ha mostanában a reggeli kásájára feltűnően nagy kanál cukrot talált szórni, az édesanyja nem szólt rá:

- Csak lassan, fiatalúr! A cukor pénzbe kerül!

Vagy például ha mostanában, a nyers yorkshire-i levegőről hazatérve, arról panaszkodott, hogy milyen éhes, anyja nem nézett rá ijedten és megzavarodva, sőt nevetett egy nagyot, és azt mondta a maga nehézkes módján:

- Biz' isten nem tudom, mit tömjek beléd, hogy jóllakassalak! Csak tudnám, hová lesz benned ez a sok étel!

Csakhogy ezt úgy mondta, mint aki büszke rá, hogy milyen jó étvágya van a fiának. És ez is úgy volt most, mint régen.

Most már nem hallgattak el hirtelen a felnőttek, ha belépett a szobába. Nem hallotta többé azokat a hirtelen felcsattanó és suttogóvá váló veszekedéseket, amikor lefeküdt. S amikor hazajött az apja, nem látta rajta azt a fásult és szomorú arckifejezést, s már nem ült a tűzhely előtt, a lángokba meredve.

Most, ha megcsikordultak léptei alatt a kerti úton a kavicsok, Joe anyja fürgén felpattant, és így szólt:

- Nicsak! Megjött az apád! Vigyázz, ma meleg vacsora lesz!

Aztán szaporán jött-ment a tűzhely és az asztal között, gőzölgő fazekakat és lábasokat cipelt, mintha az volna a legfontosabb dolog a világon, hogy minden föl legyen tálalva abban a rövid időközben, amíg lépteit meghallották, s kinyílt az ajtó.

Akkor már ott állt, csípőre tett kézzel, és így szólt:

- Siess mosakodni, Sam! Ürüfej és gombóc van vacsorára, az pedig nem vár senki emberfiára!

Hát így volt ez most - akár a régi szép időkben. S az apja is egészen a régi volt, amikor asztalnál ülve a tányérjára hajolt, aztán Joe-ra pillantva megkérdezte:

- No és mi történt ma Joe-val? Tudta a leckét?

Így volt ez valamikor régen. Aztán másképp lett. Most pedig megint a régiben van minden. Vajon mi lehet ennek az oka?

Ezen törte a fejét Joe még vacsora alatt is. Utána pedig, amikor besétált Lassie, mellé heveredett a szőnyegre, megsimogatta, és egyszerre tudta a választ.

Lassie az oka! Hát persze hogy ő! Amíg itthon volt, nem volt semmi baj. Amikor eladták és elvitték, egyszerre minden rosszra fordult. Most pedig, hogy Lassie megkerült, ismét nyugodtan élnek, és boldogan telnek napjaik.

„Hazajött, és szerencsét hozott a házra - gondolta. - Neki köszönhetjük. Ő hozta nekünk a szerencsét.”

Arcát a kutya szőrébe temette, és boldogan belezümmögött. Lassie jólesőt sóhajtott.

De az anyja figyelmeztette:

- Joe, ne feküdjetek végig a szőnyegen azzal a kutyával! Minden tele lesz szőrrel. És miért vagy te olyan szótlan ma este?

Joe csendesen mosolygott, de nem hagyta abba a zümmögést.

- Te mindig hazajössz. Ugye, te mindig hazajössz, Lassie? - zümmögte. - Ilyen vagy te. És szerencsét hoztál a házra. Mert te mindig hazajössz. Úgy is hívnak: Gyere-haza-Lassie!

De az asszony megint nekimerésedett:

- Megsüketültél talán, Joe Carraclough? Teljesen megbolondítod ezt a kutyát, pedig egy alom kölyke van odakint, amire vigyáznia kell. Igazán lehetne egy kis eszed!

Joe épp csak egy ujjnyit csúszott elfelé a kutyától, de tovább simogatta, amit Lassie nagyon jó néven vett.

- Apám - szólalt meg hirtelen elkomolyodva Joe -, érzem a bordáit!

Apja a tűz felé fordította a székét, kényelmesen kinyújtózta lábait, és miközben maga elé mosolygott, nagy gusztussal rágyújtott a pipájára.

- Nem sovány ez a kutya egy kicsit? - folytatta gondterhelten Joe. - Talán jót tenne neki egy kicsivel több hús és egy kicsivel kevesebb tej.

- Komolyan azt hiszed? - kérdezte csúfondárosan az anyja, aki már elmosogatott, és egymásra rakta a gőzölgő tányérokat. - Egyszóval szerinted ráférne még egy kis hús. Nem is volnál te igazi yorkshire-i, sem pedig igazi Carracloough, ha azt nem képzelnéd, hogy te értesz a világon a legjobban a kutyákhoz! Biz' isten néha már azt kell hinnem, hogy ebben a faluban jó egynéhány ember többet törődik a kutyájával, mint a saját húsával és vérével! Kutyák, kutyák, mindig ezek a kutyák! Csak nevelje fel a kölykeit, menjen ki oda, ahová való, én pedig több kutyát itt a házamban meg ne lássak!

Joe éppen akkor pillantott föl az apjára, amikor az a szeme sarkából rákacsintott.

Apja még föl is emelte kezét, és tréfásan az orrára nyomta a mutatóujját.

Ennek a jelzésnek titkos értelme volt.

Ezt jelentette:

„Az asszonyokat nem kell túlságosan komolyan venni, Joe. Sok gondjuk-bajuk van, folyton idehaza ülnek, és súrolnak és takarítanak, és reggeltől estig főznek, ennél fogva szükségük van egy kis veszekedésre. Hagyni kell őket, hadd eresszék ki a gőzt. De azért ne felejtse el, hogy ezt nem kell túlságosan komolyan venni, és ezt jó, ha tudjuk, mi, férfiak.”

És Joe apja hunyorított, Joe pedig vigyorgott, és olyan furcsa volt ez a cinkosság a két férfi között, akik nem bánják, ha az asszonyok veszekszenek egy kicsit - hogy Joe hirtelen elnevette magát. Mind hangosabban és hangosabban nevetett, míg csak az anyja rá nem förmedt:

- Énrajtam mersz nevetni, te kölyök? No, majd én megtanítalak! Mindjárt kapsz egyet!

És olyan ügyesen csapott rajta végig a törlőronggyal, hogy Joe bukfacezett egyet.

- Nem is téged nevettelek ki, édesanyám!

- Hát min neveltél?

- Apámon nevettem, mert furcsa arcot vágott.

Ekkor Carracloough-né a férjéhez fordult:

- Akkor te vagy a bűnös, mi? Vigyázz, még te is kaphatsz egyet!

De ahogy közeledni próbált, Joe látta, hogy az apja kinyújtja hatalmas tenyerét. Egyikkel átfogta fénylő csuklóját, a másikkal vaskos derekát, úgyhogy Carracloough-né asszony moccani sem tudott. Ekkor Joe apja ránézett a fiára, és mosolygott.

- Nézd csak meg, Joe! Ki a legdrágább asszony a faluban?

- Az édesanyám! - kiáltotta Joe mélységes meggyőződéssel.

Carracloough-né arcán kigyulladt valami fény.

- Megéritek a pénzeteket! - mondta. - Persze, az alma nem esett messze a fájától. Csak azért beszéltek így, hogy ugrassatok!

- Azt már nem! A gyerek egy tisztességes kérdésre tisztességesen felelt! És aztán csakugyan drága vagy, és van is belőled bőven mindenütt...

- Micsoda? Azt akarod mondani, hogy kövér vagyok? No, eressz csak el, Sam Carracloough. Még el kell törölgetnem a tányérokat.

De Sam sehogy sem akarta elengedni az asszonyát, mire az barátságosan elkezdte cibálni a fülét, ő pedig a fejét kapkodta, nehogy a pipa kirepüljön a szájából. Aztán mind a ketten nevettek egy nagyot.

Minden úgy volt, mint a régi szép időkben. Boldog volt az apja, és boldog volt az édesanyja is.

Joe pedig lehajolt a kutyájához, és rögtön megfeledkezett a szüleiről.

- Hogy hívnak? - zümmögte kedveskedve. - Gyere-haza Lassie! Ez a te neved!

NÉHÁNY SZÓ AZ ÍRÓRÓL

1943 januárjában valahol Holland Guayana (ma: Suriname) őserdeiben lezuhant egy hatalmas utasszállító repülőgép. Harmincötven vesztették életüket. És a harmincöt halott között ott volt Eric Knight őrnagy is. Az Egyesült Államok tisztje, és ugyanakkor - a neves író. Hősi halott volt, akárcsak a csatatéren esett volna el. Meghalt, de az olyan ember, mint ő - írta róla megrendülten valaki -, nem hal meg soha, szelleme él, kisugárzik, és hat mindenkire, akiben él az igaz emberség.

Eric Knight 1897-ben született, Angliában, a zord Yorkshire-ban, ott töltötte gyermekkorát. Árva volt, apja a század eleji búr háborúban esett el. Édesanyja ekkor a kisfiúval a cári Oroszországba költözött, nevelőnő lett Xenia nagyhercegnő gyermekei mellett. Később az Egyesült Államokba költöztek át, a kis Eric itt fejezte be iskoláit. 1914-ben, az első világháború kitörésekor a kanadai hadseregbe lépett. A háború után kezdett el írni. Először folyóiratokba elbeszéléseket, aztán regényeket. Mindegyik könyve nagy siker volt, de köztük is a legnagyobb a *Lassie hazatér*.

A második világháborúban az Egyesült Államok hadseregében szolgált, kezdetben mint kapitány, aztán mint őrnagy. Egy szolgálati útján, élete delén - negyvenhat éves volt csak - érte a halál.

Élt a cári Oroszországban, Kanadában, az Egyesült Államokban - de mindvégig angol maradt, és az angolok közt is elsősorban yorkshire-i. Élete egyetlen harc volt. Harc mindkét világháborúban. És mindig csak egyért harcolt - fegyverrel, tollal: mint katona, mint író -, az igaz emberségért. Azt mondta, hogy minden embernek, minden népnek egyenlő joga van az élethez. És harcolni kell mindaz ellen, ami az emberi méltóságot veszélyezteti.

Ezért fogott fegyvert az első világháborúban a német militarizmus, majd a második világháborúban a német fasizmus ellen. Tehát az emberi jogokért küzdött, gyűlölte a faji előítéleteket. Sokszor mondogatta, hogy utolsó csepp véréig küzdeni fog az elnyomottakért, tekintet nélkül fajukra, vallásukra.

És nem véletlenül írta utolsó regénye, a *Légy hű magadhoz* első oldalára ezt a Shakespeare-idézetet:

„...*Mindenek fölött
Légy hű magadhoz: így, mint napra éj,
Következik, hogy ál máshoz se léssz.
Isten veled: áldásom benned ezt
Érlelje meg majd.*”⁶

Ez az idézet vallomás a becsület, őszinteség mellett, és ugyanakkor szinte minden könyvének - és elsősorban talán a *Lassie hazatér*-nek - mondanivalója. Mert Eric Knight az az ember volt, aki hű volt önmagához, nemes eszméihez, és bebizonyította, hogy ha valaki hű önmagához, nem lesz hazug másokhoz sem. És abban a hitben búcsúzik olvasóitól, hogy reméli, szavai rájuk is hatnak majd. Elsősorban a fiatalokra, akik még csak kezdik az életet.

⁶ Hamlet, dán királyfi, I. felvonás, 3. szín. Arany János fordítása.

Ezt tartalmazza első regénye, a *Sam Small csodálatos élete* is, a fantasztikus történet egy emberről, aki repülni tudott. A történet színtere a szeretett szülőföld, Yorkshire, és Yorkshire mindennapi élete, mindennapi emberei.

Utolsó regénye - a *Légy hű magadhoz* - a szellemi végrendelete. Nem sokkal halála előtt fejezte be. A második világháború Angliájáról szól. A regény leszámolás mindazokkal a hibákkal és bűnökkel, melyeket Anglia és a győztesek az első világháború után elkövettek. Hőse Clive, a katona - a „lázkodó Anglia fia” -, a fasizmus elleni háborúban dőbber rá, hogy nem az elnyomottakért harcol, hanem a háborút előidéző vezető rétegek érdekeiért. Megszökik a katonaságtól, és abban a reményben hal meg, hogy a háború után mégiscsak egy jobb világnak kell következnie. Ebben a reményben halt meg Eric Knight is. Ha életben marad, nyilván keserű szívvel tapasztalja, hogy reményei nem váltak valóra. És még hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy minden becsületes embernek igazság adassék a földön.

Legnépszerűbb, legszebb műve a Lassie hazatér. Ha azt mondjuk róla, hogy kutyatörténet - a kutyának és kis gazdájának a története -, keveset mondtunk. Egy hűséges kutya története ugyan, de ugyanakkor az emberszeretet, becsület hitvallása is. Lassie is „hű magához”, ez űzi vissza Yorkshire-ba, ezért tűri el a gyötrelmeket. És útján nemcsak az ő hű szívét, erős akaratát ismerjük meg, hanem egy sereg kedves, becsületes emberrel is megismerkedünk. Milyen egyszerű ez a könyv! De azok közé a könyvek közé tartozik, melyek igazi hatásukat akkor érik el, ha a szívünkkel olvassuk. Aki figyelemmel kezdi követni Lassie és gazdája történetét, az hamarosan rádöbben, hogy valóban a „szívével olvas”. És nem is olvashat másként.

Eric Knight - mint maga mondta - „fiúknak és lányoknak” írta meg az aranyszőrű, hűséges skót juhászkutya történetét. Azt akarta, hogy a gyerekek önmagukra ismerjenek a kis Joe alakjában. Ha pedig nem ismertek magukra, tanuljanak tőle emberséget, becsületet, szeretetet.

Eric Knight rövid életében fegyverrel, tollal harcolt az igaz emberségért, szelleme, üzenete tovább él, tovább sugárzik Lassie és a kis Joe történetében.

Thurzó Gábor